

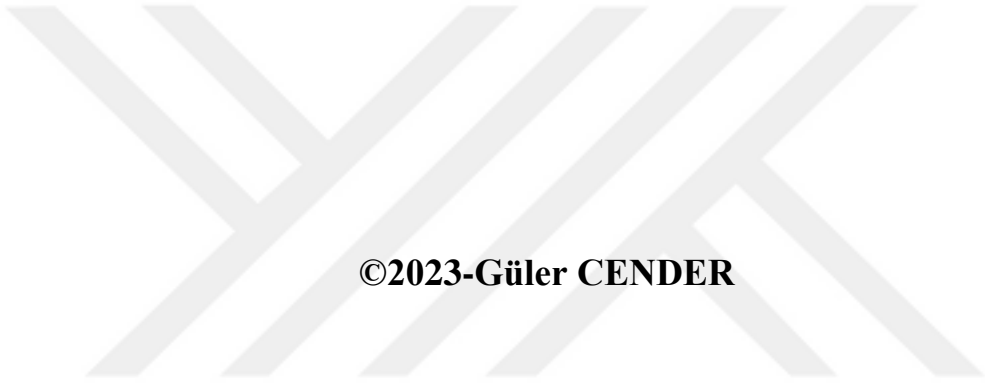
T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**GENÇLERİN DİJİTAL ORTAMLARDA SİYASAL
KATILIMLARI**

Güler CENDER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2023

©2023-Güler CENDER

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

GENÇLERİN DİJİTAL ORTAMLARDA SİYASAL
KATILIMLARI
POLITICAL PARTICIPATION OF YOUNG PEOPLE IN
DIGITAL MEDIA

Hazırlayan
Güler CENDER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Zafer KUŞ

KIRŞEHİR-2023

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Güler CENDER tarafından hazırlanan “*Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımları*” adlı tez çalışması 04.07.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman.....

Prof. Dr. Zafer KUŞ

Üye.....

Doç. Dr. Erhan GÜNEŞ

Üye.....

Dr. Öğr. Üyesi Özlem ELVAN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../20..

(İmza)

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../20..

Güler Cender

İmza

ÖZET

GENÇLERİN DİJİTAL ORTAMLARDA SİYASAL KATILIMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Güler CENDER

Danışman: Prof. Dr. Zafer KUŞ

2023-(XVI+161)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Bilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. Zafer KUŞ (Danışman)

Doç. Dr. Erhan GÜNEŞ

Dr. Öğr. Üyesi Özlem ELVAN

Bilim ve teknolojiye yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde yaşanan hızlı değişim, insanoğlunun dünya üzerinde varlığını sürdürme çabasını daha önceden görülmemiş şekillerde değiştirmiştir. Bu çok boyutlu ve karmaşık değişim sürecinin en aktif aktörleri ise dijital ve gerçek yaşamları iç içe geçmiş olan genç bireylerdir. Siyasal katılım, demokrasinin yapı taşlarından ve vazgeçilmez unsurları arasında yer alan önemli bir kavramdır. Siyasal katılım, günümüzde internetin varlığı ile daha da önem arz etmektedir. İnternetin yaşamın her alanına girmesi, kolay iletişim ve etkileşim sağlaması her alanda gençlere kolaylıklar sunmaktadır. Gençler, internet aracılığı ile geleneksel siyasal katılım yollarının yanında artık dijital ortamlardan da siyasal katılım göstermektedirler. İletişimin yoğun olduğu dijital ortamlarda, gençler siyasal katılımlarını, tartışmalarını, eleştirilerini, görüşlerini ve siyasi faaliyetlerini rahatlıkla dile getirip siyasal katılımında bulunmaktadırlar. Gençlerin dijital platformları kullanarak siyasal katılım sağlaması demokratik anlayışa katkı sağlamaktadır.

Bu araştırmanın amacı, gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımlarını belirlemektir. Gençlerin siyasal katılım hakkında sahip oldukları önbilgilerin, algıların ve dijital ortamların bunlar üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla çeşitli araştırma yöntemleri uygulanarak gençlerin siyasal katılım düzeylerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Araştırmada veri toplama tekniği olarak hem nicel hem de nitel boyutları içeren karma yöntemler kullanılmıştır. Araştırmada, nicel verilerin elde edilmesinde tarama (survey) modeli, nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenemoloji) modeli kullanılmıştır. Araştırma kapsamında nicel verilerin analizinde SPSS, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Nitel verilerin analizi aşamasında ise nitel veri analizi programı MAXQUDA 2020 programı kullanılmıştır. İçerik analizi sürecinde sırası ile

transkript, kodlama, kategori oluşturma ve raporlaştırma aşamaları izlenmiştir.

Araştırma sonucunda, gençlerin politikaya olan ilgilerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, gençlerin dijital ortamlarda siyasi gündemi, hükümet politikalarını, siyasilerin kamuoyu açıklamalarını ve yerel yönetimlerin hizmetlerini takip ettikleri tespit edilmiştir. Görüşme yapılan gençlerden hem kadın katılımcıların hem de erkek katılımcıların tamamı dijital ortamlar üzerinden siyasi gündemi takip ettiklerini belirtmişlerdir. Bu araştırmanın nitel sonuçlarına göre, erkek katılımcıların kadın katılımcılara kıyasla daha fazla siyasi katılım gösterdikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ortam, Dijital Vatandaşlık, Gençler, Siyasi Katılım, Vatandaşlık

ABSTRACT

POLITICAL PARTICIPATION OF YOUNG PEOPLE IN DIGITAL MEDIA

M.Sc.Thesis

Preparer: Güler CENDER

Advisor : Prof. Dr. Zafer KUŞ

2023-(XVI+161)

Kırşehir Ahi Evran University, Social Sciences Institute

Department of Turkish and Social Sciences Education

Department of Social Sciences

Jury

Prof. Dr. Zafer KUŞ

Assoc. Prof. Dr. Erhan GÜNEŞ

Asst. Prof. Dr. Özlem ELVAN

The rapid change in science and technology in the first quarter of the twenty-first century has altered the effort of the mankind to survive on the earth in unprecedented ways. The most active actors of this multidimensional and complex period of change are young individuals whose digital and real lives are intertwined. Political participation, which is one of the building blocks and indispensable elements of democracy, is an essential concept. Political participation has become even more important with the introduction of the internet. The penetration of the internet into all areas of life and the easy communication and interaction it has provided have facilitated the lives of young people in every field. Thanks to the internet, young people are able to participate in political life via digital media in addition to the conventional ways. In digital environments where communication is the most intense, young people easily achieve political participation, take part in discussions, express criticism and opinions and, talk about their political activities, all of which enable political participation. Political participation of young people using digital platforms contributes to democratic understanding.

The aim of this study is to reveal the political participation of young people in digital environments. To this end, the present study aims to determine the political participation levels of young people by applying various research methods in order to reveal the pre-knowledge and perceptions of young people and, the effects of digital environments on these.

In the present study, mixed methods including both quantitative and qualitative dimensions were used for data collection. In this study, the survey model was used to obtain quantitative data and the phenomenology model, one of the qualitative research designs, was used. SPSS and one-way analysis of variance (ANOVA) were used in the analysis of quantitative data. In the analysis of qualitative data, the qualitative data analysis program, MAXQUDA 2020, was used. In the content analysis process, transcript, coding, category creation and reporting stages were followed, respectively.

In the light of the findings of the present study, it was concluded that the interest of young people in politics was at a moderate level. In addition, it was revealed that young people followed the political agenda, government policies, public statements of politicians and the services of local administrations in digital environments. All the male and female participants interviewed in the study stated that they followed the political agenda through digital media. The qualitative results of this research revealed that male participants were more politically involved than female participants.

Keywords: Digital Media, Digital Citizenship, Young People, Political Participation, Citizenship

ÖN SÖZ

Günümüzde teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler yaşamın her alanda kolaylıklar sağlamaktadır. Yeni iletişim araçları, dijital ortamlar gençlere daha kısa sürede, daha fazla bilgiye ulaşma imkanı sunmaktadır. Gençler internet aracılığı ile bu imkanları kullanmakta önceki nesle göre daha meraklı ve heyecanlıdırlar. Her alanda sağlanan bu imkanlar arasında yer alan siyasal katılım davranışının da artık geleneksel yollarla birlikte dijital bir hal alması kaçınılmazdır. Gençler artık dijital dünyanın yaşamlarının bir parçası haline gelmesinden dolayı siyasal katılımlarını da dijital ortamlar üzerinden gerçekleştirmektedirler. Dijital ortamlar üzerinden daha hızlı, kolay, özgürce kendilerini gerçek profillerinden ya da açtıkları anonim hesaplar üzerinden rahatlıkla ifade etmektedirler. Araştırmanın amacı, gençlerin dijital ortamlardaki siyasal katılım düzeylerini belirlemek ve bu yönde literatüre katkı sağlamaktır.

Araştırmanın;

- ✓ Birinci bölümünde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları, ve araştırmada verilen çeşitli kavramların tanımları üzerinde durulmuştur.
- ✓ İkinci bölümde kavramsal açıklamalar ve ilgili literatüre yer verilmiştir.
- ✓ Üçüncü bölümde yöntem başlığı altında araştırma modeli, çalışma grubu ve veri toplama araçları yer almıştır.
- ✓ Dördüncü bölümde bulgulara yer verilmiştir.
- ✓ Beşinci bölümde ise araştırmaya ait sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

Yapılan bu araştırma ile gençlerin dijital ortamlardaki siyasal katılım düzeyleri belirlenerek siyasal katılım alanında derinlemesine bir bakış sunmuştur. Gençlerin yaşamları boyunca siyasal katılım davranışları devam edecek bir süreç olarak ilerleyecektir. Gençlerin bu süreci daha bilinçli, istekli, aktif bir şekilde ilerletmeleri açısından siyasal katılım önem arz etmektedir. Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında yapılmış olan bu araştırma sonucunda ulaşılan bilgiler daha sonra bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara ışık tutması açısından önemlidir.

Öncelikle araştırmamın her aşamasında görüşleri, önerileri ve eleştirileriyle beni yönlendiren, bilgi, tecrübe ve rehberliğini zaman ve mekan fark etmeksizin hiçbir zaman esirgemeyen, tez dönemim boyunca desteğini her zaman hissettiren saygıdeğer danışman hocam, Prof. Dr. Zafer KUŞ'a tüm emekleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez savunma jürisinde yer alan, değerli görüşleri ile çalışmaya katkı sağlayan Doç. Dr. Erhan GÜNEŞ'e ve Dr. Öğr.

Üyesi Özlem ELVAN'a teşekkür ederim.

Ayrıca lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca ders aldığım, bende emeği olan saygıdeğer hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamım boyunca her zaman desteklerini, emeklerini, sevgilerini ve zamanlarını esirgemediğim yanımda olan, beni motive eden, Annem Nurten CENDER'e, Babam Mehmet CENDER'e, sevgili ağabeyim İlker CENDER'e, yengem Ebru USLU CENDER'e varlığı ve tek bir gülümsemesi ile ailemizin mutluluk kaynağı canım yeğenim Arya CENDER'e sonsuz sevgilerimi sunarım.

Yapılan bu çalışmanın Sosyal Bilgiler Eğitime katkı sağlaması ve bu alanda yapılacak yeni çalışmalara örnek olması dileğiyle.

Kırşehir-2023

Güler CENDER

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLOLAR/ÇİZELGELER LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
GRAFİKLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	1
1.1.1. Alt problemler	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	1
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	2
1.4. VARSAYIMLAR.....	2
1.5. TANIMLAR.....	3
BÖLÜM II.....	4
2. KAVRAMSAL/KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR..	4
2.1. VATANDAŞLIK KAVRAMI.....	4
2.1.1. Vatandaşlığın Tarihi Gelişimi	6
2.1.2. Vatandaşlık Türleri	10
2.1.2.1 Geleneksel Vatandaş:	10
2.1.2.2. Pasif Vatandaş	10
2.1.2.3. Pasif-İyi Vatandaş.....	10

2.1.2.4. Aktif (Etkin) Vatandaş	10
2.1.3. Vatandaşlığın Boyutları	12
2.1.4. Farklı Vatandaşlık Modelleri	13
2.1.4.1. Liberal Vatandaşlık	14
2.1.4.2. Cumhuriyetçi Vatandaşlık	15
2.1.4.3. Toplulukçu Vatandaşlık	15
2.1.4.4. Küresel Vatandaşlık	16
2.1.4.5. Anayasal Vatandaşlık	16
2.1.4.6. Dijital Vatandaşlık	17
2.1.4.6.1. Dijital Vatandaşlığın Davranış Boyutları	20
2.2. SİYASAL KATILIM.....	34
2.2.1. Siyasal Katılma Düzeyleri	37
2.2.2. Siyasal Katılım Türleri	40
2.2.3. Siyasal Katılmayı Etkileyen Etmenler	41
2.2.3.1. Biyolojik Etkenler	42
2.2.3.2. Sosyo - Ekonomik Etkenler	43
2.2.3.3. Psikolojik Etmenler	44
2.2.3.4. Siyasal – Hukuki Etkenler	45
2.3. POLİTİK OKURYAZARLIK VE SOSYAL BİLGİLER	46
2.3.1. Politik okuryazarlık kavramı ve eğitimi	46
2.3.2. Sosyal bilgiler ve politik okuryazarlık ilişkisi	49
2.4.1. Gençlik kavramı	53
2.4.2. Gençlerin katılımları	55
2.4.2.1. Gençlerin geleneksel siyasal katılımları	55
2.4.2.2. Gençlerin dijital siyasal katılımları	58
2.5. Konu İle İlgili Araştırmalar	61
2.5.1. Konu İle İlgili Yapılan Çalışmalar	61

BÖLÜM III	67
3. YÖNTEM	67
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	67
3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	68
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI	70
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	73
BÖLÜM IV	74
4. BULGULAR	74
4.1. Nicel Boyuta Ait Bulgular	74
4.1.1. “Twitter’da Siyasal Katılım Ölçeği” Maddelerine ilişkin Betimsel Verilerin Yorumu	77
4. 1. 2. Araştırmaya Katılan Gençlerin Politikaya Olan İlgilerinin Ağırlıklı Dağılımı.....	82
4.1.3. Birinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum.....	82
4.1.3.1 Cinsiyete Göre Gençlerin Siyasal Katılım Ortalamaları Arasındaki t- Testi Sonuçları	82
4.1.4. İkinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum	84
4.1.4.1. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımlarının Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	84
4.1.5. Üçüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum	85
4.1.5.1. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımlarının Anne Eğitim Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	85
4.1.6. Dördüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum.....	86
4.1.6.1. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımlarının Baba Eğitim Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	86
4.1.7. Beşinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum.....	87
4.1.7.1. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi	87

4.1.8. Gençlerin Ulusal ve Uluslararası Politik Konuları Tartışma Sıklığına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	88
4.1.9. Siyasal Katılım Ölçeği Alt Boyutlarına ve Genel Ortalamaya İlişkin Ortalama ve Standart Sapmaları.....	90
2.1. Nitel Boyuta Ait Bulgular	92
2.1.1. Nitel Bulgulara Ait Kelime Bulutu.....	93
2.2. 2. Nitel Boyuta Ait Bulgular ve Yorumları	93
BÖLÜM V	109
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	109
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA	109
KAYNAKÇA.....	121
EKLER	135
ÖZGEÇMİŞ	142

TABLolar/ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Vatandaşlıkla İlgili Yaklaşımlar ve Vatandaşlık Tanımları	6
Tablo 2. 2. Aktif Vatandaşlığın Bileşik Göstergesi (ACCI). (Hoskins ve Mascherini, 2009)	12
Tablo 2. 3. Siyasal Katılımı Etkileyen Faktörleri	42
Tablo 2. 4. Roger Hart, Katılım Merdiveni	57
Tablo 3. 1. Nicel Örneklem Grubundaki Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler.....	69
Tablo 3. 2. Nitel Çalışma Grubundaki Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler	70
Tablo 3 3. Ölçek boyutu ve madde sayısı	71
Tablo 4. 1. Twitter’da Siyasal Katılım Ölçeği Maddelerine ilişkin Betimsel Veriler	74
Tablo 4. 2. Cinsiyete Göre Gençlerin Siyasal Katılım Ortalamaları Arasındaki t- Testi Sonuçları.....	82
Tablo 4. 3. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımlarının Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	84
Tablo 4. 4. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımlarının Anne Eğitim Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	85
Tablo 4. 5. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımlarının Baba Eğitim Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	86
Tablo 4.6. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi.....	87
Tablo 4. 7. Siyasal Katılım Ölçeği Alt Boyutlarına ve Genel Ortalamaya İlişkin Ortalama Ve Standart Sapmaları	90

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2. 1. İnternet Erişim İmkanı Olan Haneler ve Bireylerde İnternet Kullanımı (2012-2022).....	23
Şekil 2. 2. İnternet Üzerinden En Son Satın Alış veya Sipariş Zamanına Göre Sipariş Verme Ya da Satın Alma Oranları (2012-2022)	27
Şekil 2. 3. Milbrath'ın Siyasal Katılım Düzeyleri.....	38
Şekil 3. 1. Araştırmada Kullanılan Açıklayıcı Desen Süreci	67
Şekil 4. 1. Araştırmaya Katılan Gençlerin Politikaya Olan İlgilerinin Ağırlıklı Dağılımı .	82
Şekil.4 2. Nitel Boyuta Ait Bulgular	92

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4. 1. Gençlerin Ulusal Politik Konuları Tartışma Durumları.....	89
Grafik 4. 2. Gençlerin Uluslararası Politik Konuları Tartışma Durumları.....	90

KISALTMALAR LİSTESİ

Bu araştırmada kullanılmış kısıltmalar, aēıklamaları ile birlikte ařaēıda sunulmuştur.

Kısıltmalar	Aēıklamalar
Akt.	Aktaran
ANOVA	Tek Yönlü Varyans Analizi
BİT	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
f	Frekans
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı
ISTE	The International Society for Technology in Education
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
N	Örneklem Sayısı
NCSS	National Council for the Social Studies
p	Anlamlılık Düzeyi
Sd	Serbestlik Derecesi
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
Ss	Standart Sapma
TDK	Türk Dil Kurumu
t	T Deēeri (t- Testi Deēeri)
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TYÇ	Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
%	Yüzde
\bar{X}	Aritmetik Orta

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırma konusu olarak ele alınan problemin ne olduğu, problem cümlesi ve alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve tezde adı geçen bazı tanımlamalar ve anlamlarına yer verilmiştir.

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Bilim ve teknolojiye yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde yaşanan hızlı değişim, insanoğlunun dünya üzerinde varlığını sürdürme çabasını daha önceden görülmemiş şekillerde değiştirmiştir. Bu çok boyutlu ve karmaşık değişim sürecinin en aktif aktörleri ise dijital ve gerçek yaşamları iç içe geçmiş olan genç bireylerdir. Gençlerin siyasal katılım davranışlarını geleneksel yollara ek olarak dijital ortamlarda da gerçekleştirmektedirler. Bu araştırmanın problem cümlesi: “Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılım düzeyleri nedir?” şeklinde belirlenmiştir.

1.1.1. Alt problemler

1. Gençlerin cinsiyete göre dijital ortamlarda siyasal katılım düzeyleri nelerdir?
2. Gençlerin yaşadığı yere göre dijital ortamlarda siyasal katılım düzeyleri nelerdir?
3. Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılım durumları anne eğitim durumuna göre düzeyleri nelerdir?
4. Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılım durumları baba eğitim durumuna göre düzeyleri nelerdir?
5. Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılım durumları eğitim durumlarına göre düzeyleri nelerdir?
6. Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılım durumları nedir?
7. Gençler dijital ortamlarda hangi konularda siyasal katılım göstermektedirler?
8. Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılım gösterdiği konuların içeriği nedir?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Siyasal katılım, demokrasinin yapı taşlarından ve vazgeçilmez unsurları arasında yer alan önemli bir kavramdır. İnternetin yaşamın her alanına girmesi kolay iletişim ve etkileşim sağlaması her alanda gençlere kolaylıklar sunmuştur. İnternet ile gençler siyasal katılımını da birebir ve hızlı bir şekilde gerçekleştirmektedir.

İletişimin yoğun olduğu dijital ortamlarda gençler, demokratik katılımlarını, tartışmalarını, eleştirilerini, görüşlerini rahatlıkla dile getirip siyasal katılımında bulunmaktadır. Gençlerin dijital ortamları kullanarak siyasal katılım sağlaması demokratik anlayışa katkı sağlamaktadır.

Bu araştırmanın amacı, gençlerin, dijital ortamlarda siyasal katılımlarını ortaya çıkartmaktır. Gençlerin siyasal katılım hakkında sahip oldukları önbilgileri ve algılarının, dijital ortamların bunlar üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla uygulanan yöntemler sonucunda gençlerin siyasal katılım düzeyleri belirlenecektir. Gençlerin dijital ortamları kullanarak siyasal katılım yollarını çeşitlendirmeleri, internet kullanım süreleri, dijital hak ve sorumluluklarına uyma davranışlarını, dijital hak ve sorumluluklarını bilme ve kullanma durumlarının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın önemi, teknoloji ve iletişim alanındaki gelişmeler ile internetin artık her ortamda kolayca ulaşılabilir olması, kullanım yaygınlığı kazanması sonucunda dijitalleşme ortaya çıkmıştır. Gençler sosyal ağları kullanarak siyasal, ekonomik, eğitim, kültürel, toplumsal vb. faaliyetlerini hızlı, güvenli, küresel boyutlarda gerçekleştirebilmektedirler. Teknolojide ve iletişim alanlarında yaşanan gelişmeler gençlerin geleneksel vatandaşlık anlayışından dijital vatandaşlık anlayışına geçmelerine ortam sağlamıştır. Böylece geleneksel vatandaşlığın sadece oy vermekle gerçekleştiğini ön gören gençler, dijital ortamların sağladığı imkanlar ile siyasal katılım yollarını çeşitlendirip geliştirmişlerdir. Bu araştırma ile gençler, dijital ortamların siyasal katılım davranışları üzerindeki etkisini fark etmesi açısından önem arz etmektedir. Literatürde gençlerin dijital ortamlarda nasıl bir siyasal katılım davranışlarında buldukları kapsamında incelemeler yapılarak bu çalışmanın iyi anlaşılması ve sonraki çalışmalara katkı sağlayacağı düşüncesi ile çalışmanın önemli olduğu öngörülmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. Bu araştırma, “*Twitter’da Siyasal Katılım Ölçeği*” kullanılarak Türkiye genelinde yaşları 15-29 arasında, toplam 521 gençten toplanan nicel veriler ile
2. “*Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu*” kullanılarak yaşları 15-29 arasında, toplam 12 gençten toplanan nitel veriler ile sınırlıdır.

1.4. VARSAYIMLAR

1. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının araştırmanın konusuna ve amacına uygun olduğu,
2. Araştırmanın yürütüldüğü nicel çalışma grubunda yer alan gençlerin ölçekte yer

alan maddelere vermiş oldukları cevapların gerçeği yansıttığı,

3. Araştırma kapsamında veri toplanan gençlerin araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini sağlayacak büyüklükte olduğu,

4. Gençlerin ölçek maddelerine içtenlikle cevap verdikleri düşünüldüğünde elde edilecek verilerin güvenilir olduğu,

1.5. TANIMLAR

Demokrasi, halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi, el erki, demokratlık (Türk Dil Kurumu [TDK], 2021).

Dijital ortam, verilerin üzerine kaydedilip saklanma olanağı olan ortamların genel adı (Vikipedi, 2023).

Dijital Vatandaş, teknolojiyi kullanırken var olan normları kullanma ve dijital dünyanın karmaşık yapısını anlamak, vatandaşlık ve teknoloji kullanımını iyi niyetli bir şekilde kullanmak şeklinde açıklamışlardır (Ribble ve Bailey, 2004:7).

Genç, yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı, gençlikteki özelliklerini koruyan dinç, yeni gelişmekte olan, toy (TDK, 2021).

Politik okuryazarlık, politik bir olayı bireylerin kavrayabilme becerisine sahip olmaları ve politik farkındalıklarının olmasıdır (Zaller, 1992:208).

Siyasal Katılım, bir konuda siyasi otoritelerin oluşturduğu kararları etkilemek, kararın oluşturulma aşamasında içerik oluşturmak için müdahale etmek ya da karar oluşturulduktan sonra uygulanma aşamasında engellemek, ertelemek, kaldırmaya çalışmak gibi bireylerin özgür iradeleri ile yaptıkları faaliyet ve davranışlar olarak açıklamaktadır (Kalaycıoğlu, 2013:1).

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olmak amacıyla; tarih, hukuk, coğrafya, sosyoloji, felsefe, psikoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık konularını yansıtan disiplinler arası bir çalışma alanıdır. Sosyal bilgiler, öğrenme alanlarını bir tema ve ünite altında birleştirilmesini içeren, insanın fiziki ve sosyal çevresi ile etkileşiminin geçmiş, bugün, gelecek bağlamında araştırıldığı; toplu öğretim yaklaşımından esinlenerek oluşturulmuş ilköğretim dersidir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005:51).

Vatandaş, “yurttaş” olarak tanımlanmıştır. Yurttaş, aynı yurt üzerinde yaşayan, bir yurda yurttaşlık bağıyla bağlı bulunan kimselerden her biri (TDK, 2021).

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL/KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. VATANDAŞLIK KAVRAMI

Vatandaşlık kavramı, farklı disiplinlerce değerlendirilmiş ve çeşitli tanımlar kazanmıştır. Vatandaşlık kavramının bazı tanımları şu şekildedir:

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde vatandaş “*yurttaş*” olarak tanımlanmıştır, “Yurttaş” TDK sözlüğünde “*Aynı yurt üzerinde yaşayan, bir yurda yurttaşlık bağıyla bağlı bulunan kimselerden her biri.*” şeklinde tanımlanmıştır. Vatandaşlık ve yurttaşlık aynı anlamdadır (TDK, 2021). Hukuki anlamda *vatandaş* kavramı “Bir devlet ülkesinde yaşayan ve o devlete hukuki ve siyasal yoldan bağlı olan gerçek kişi” demektir.

Vatandaşlık geçmişten günümüze çeşitli özellikleri açısından incelenen, açıklanan ve tanımlanan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Vatandaşlık, “Gerçek kişileri devlete bağlayan siyasal ve hukuksal bağ” anlamına gelir. Diğer bir tanımda ise “*vatandaşlık*” devletin tek yanlı iradesiyle koşullarını ve hükümlerini belirlediği bir hukuksal statüyü gerçekleştiren, kişilerle arasında kurduğu bir hukuksal bağdır. (Çiftçi, 2006:113).

Eşitlik ilkesi doğrultusunda kişilerin belirli evrensel görevler ve haklara aktif veya pasif olarak bir devletin üyesi olma halidir vatandaşlık (Janoski, 1998: Akt. Bıçak, 2018:13). Benzer bir tanımlamada ise Kahraman (2004), vatandaşlık olgusunu, sosyal düzeni anlamak, çözümlemek ve hatta uzamsal ve zamansal bağlamlarda sosyal düzenler arası sağlıklı bir karşılaştırma için önemli olan pek çok ögenin birlikte bulunduğu faydalı bir analiz alanı olarak açıklamıştır (s. 1).

Modern toplumlarda vatandaşlık kavramı vatandaşların devletle var olan ilişkilerini tanımlayan kavram olarak görülmektedir. Bireyin devletle olan bağının modern toplumlarda meşrulaştırılması için vatandaşlık statüsü gereklidir (Malkoç, 2020:33). Vatandaşlık ile ilgili çeşitli tanımlamaların yapılması ve bu tanımlamaların farklılıklar içermesi devletlerin siyasal yapıları, toplumsal özellikleri, yaşanan bölgeler, etnik köken gibi etkenler önemli rol oynamaktadır.

Vatandaşlık kavramı geçmişten günümüze değişikliklere ve gelişmelere uğrayarak günümüzdeki halini almıştır. Vatandaşlık, topluluğun ya da toplumun bireylerine adaletin getirmiş olduğu gerekler ile ilgilenme önemine sahip olan hem belli bir topluluğa bağlılık düşüncesi hem de kişisel haklarla yakından ilgilidir (Dauenhauer, 2001: Akt. Süvari, 2020:8). Siyasal hayatın hem varoluş nedeni hem de siyasal davranışların uygunluk sebebini

vatandaşlığın oluşturduğu ifade edilebilir. Bu nedenle vatandaşlık bağlamsal ve dinamik bir kavram olmasından dolayı tarihsel süreçte farklı disiplinlerin değerlendirilmeleri içerisinde var olmuştur ve hala günümüzde tartışılan kavramların başında güncelliğini sürdürmeye devam etmektedir (Nalbant, 2014:79).

Rousseau'nun vatandaşlık tanımını ise toplumsal sözleşme kuramına uygun bir şekilde toplumun genel iradesine teslim ve bir toplumun üyesi olan bireyin bütün kuvvetini müşterek biçimde genel iradenin emrine verilmesidir. Böylece bireyler, oluşan kolektif bütünün ayrılmaz bir parçası haline gelmektedirler. Bunun sonucunda bireyler, kendilerini bütün haklarıyla topluma bağlamaktadır. Bireyler başkalarına tanınan hakların aynısını kazanırken hakların oluşturduğu bu yapıya; etkin olarak egemen; edilgen olarak ise devlet benzerleriyle kıyaslarken de egemen güç adı verilmektedir. Bu oluşan yapının üyeleri ise bir birlik olmak açısından halk, egemen otoriteye katılmak bakımından yurttaş, devletin belirlediği kanunlara boyun eğmek açısından ise uyruk şeklinde tanımlanmaktadır (Ağaoğulları, 2010:76-77; Rousseau, 1997: 19-20: Akt. Taşpınar, 2018:55-56).

Vatandaşlık tanımlarının çeşitliliği ve bu alanda yer alan bazı vatandaşlık yaklaşımları ile bunların açıklamalarını Jafarov J. (2018) Tablo 2.1' de şu şekilde göstermektedir (Jafarov, J. 2018: 51).

Tablo 2.1. Vatandaşlıkla İlgili Yaklaşımlar ve Vatandaşlık Tanımları

McLaughlin (1992)	Parker (1996)	Westheimer & Kahne (2004)
Dar Yaklaşım	Geleneksel Yaklaşım	Şahsi Sorumluluk Yaklaşımı
“Vatandaş; vatandaşlık statüsü olan ve hukukun üstünlüğüne dayalı hakları olan kişi olarak tanımlanır”	“Vatandaş; genel olarak demokratik anlayışa sahip kişi olarak tanımlanır”	“Vatandaş; kurallara uyma gibi temel sorumluluklarını yerine getiren kişi olarak tanımlanır”
Detaylı Yaklaşım	İlerlemeci Yaklaşım	Katılımcı Yaklaşım
“Vatandaş; kendisini topluluğun bir üyesi olarak algılayan, hakları ve sorumluluklarının farkında olan kişi olarak tanımlanır.”	“Vatandaş; sivil faaliyetlere katılmaya istekli ve katılma eğiliminde olanların anlayışına sahip kişi olarak tanımlanır”	“Vatandaş; sosyal ve sivil işlere aktif olarak katılan kişi olarak tanımlanır”
	Gelişmiş Yaklaşım	Adalet Odaklı Yaklaşım
	“Vatandaş; demokratik değerlere, politik ve sosyal ilişkilere aktif olarak katılan kişi olarak tanımlanır”	“Vatandaş sosyal, politik ve ekonomik sorunları anlam ve bu sorunları değerlendirme yeteneğine sahip olan kişi olarak tanımlanır”

Vatandaşlık kavramı üzerine yapılan tanımlamalar ve araştırmalar incelendiği zaman, vatandaşlığın genel olarak bir hukuki bağ olarak açıklandığı görülmektedir. Sadece hukuki bağ ile birey sosyalleşemez, bireyin sosyalleşebilmesi için gerekli olan, bireyde var olması gereken bir özellik de etkili vatandaş davranışlarına yatkın olmasıdır.

2.1.1. Vatandaşlığın Tarihi Gelişimi

Vatandaş kavramının tarihi araştırıldığında, “*vatandaşlık*“ kelimesi Latince ‘de bir şehir devletinin, aslında ise Roma Cumhuriyeti’nin üyesi anlamına gelen “*civis*” ya da “*civitas*” kelimesinden türemiştir. Civitas kelimesinin anlamı, Yunancada Yunan şehir devletinin üyesi anlamına gelen “*polite*“ kelimesinin Latince karşılığıdır. Aristoteles vatandaşı, devleti yöneten ve yönetilen kişi olarak tanımlar. Bu tanım birçok yönetici tarafından siyasi bir tehdit olarak görülmüştür. Bu nedenle de kullanımı ya tamamen iptal edilmiş ya da Aristoteles’in vatandaşlık tanımına yeni anlamlar yüklenmiştir (Smith, 2002: Akt. Karaduman, 2011:11).

Vatandaşlığın ilk uygulamalarının MÖ. 8. yüzyılda uygulanmaya başladığı kabul

edilmektedir. Tarihsel süreçte vatandaşlık kavramının gelişimi incelendiği zaman günümüz dünyasında siyasal hayatın merkezinde yerini alan vatandaşlık kavramının yeni doğmuş bir fikir olmadığı, ilk kez Antik dünyanın şehir devletlerinde kullanılmaya başlandığı ve daha sonraları ise hiç vazgeçilmeyen bir kavram olduğu ifade edilebilir. Tarihsel süreç içerisinde vatandaşlık kavramında değişmeyen bir olgu olmasının nedeni, ilk günden bu güne hep bir değer olma özelliğini koruması olarak kabul edilebilir (Schnapper, 2005: Akt. Nalbant, 2014:80).

Tarihsel süreçte vatandaşlık kavramının gelişimine bakıldığı zaman, vatandaşlık kuram ve kavram açısından ortaya çıkışı Antik Yunan'da kamusal ve siyasal alanın ortaya çıkmaları ile aynı zamanda olmuştur. Vatandaşlık kavramı ilk kez Salon kanunlarında yer almaktadır. Salon kanunlarında yer alan vatandaşlık kavramı farklı aile, klan, sınıflar arasındaki aidiyetlik çatışmaların ortaya çıkardığı toplumsal karmaşaya son vererek, düzenli toplum yaratmak amacı gütmektedir. Bunun sonucu olarak vatandaşlık sınıfsal aidiyetlerden ve kabileden kısmen bağımsız daha üstün ve daha yeni bir aidiyet biçimi olarak ortaya çıkmıştır (Özkazanç, 2009:249).

Platon, Antik Yunan döneminde siyaset bilimi ile ilgilenen önemli düşünürlerden arasında yer almaktadır. Platon varsayılan bir devlet anlayışı gütmekte ve bu amaca ulaşmak için bazı özelliklerin var olması gerektiğine inanmaktadır. Platon'un düşüncesinde oluşturmayı planladığı devlet anlayışında yaşayacak vatandaşları üç kategoriye ayırmıştır. Yöneten, yöneticiler; tüm meslek sahibi vatandaşların oluşturduğu en geniş kategori içerisinde yer alan tüccar ve çalışan erkekler son kategori ise koruyucuların yer aldığı asker ve üreticilerden oluşmaktadır. Platon ulaşılmaz bir cumhuriyette varlığını gösterecek mükemmel özellikleri olan bu devlet modelinde yaşayan vatandaşları eşit haklara sahip olmayan, servetlerine göre dereceye ve kategorilere ayırmaktadır. Platon'un asıl amacı uyum içerisinde yaşayan ve istikrarlı bir devlet oluşturmaktır. Güven ve dostluk bağlarının olduğu, bazı yönlerden sosyal bağın kurulabildiği bu devlette yaşayan vatandaşların siyasal ve sosyal düzene saygı duyan, kanunlara uyan ve özdenetime sahip bireylerden oluşmasını öngörmektedir (Heater, 2007:27-28).

Aristoteles ise vatandaşları, Platon'un ideal devletindeki homojen yapıda olan vatandaş algısından farklı olarak sitede yaşayan halkın erdemleri açısından birbirlerine benzer özellikler göstermeleri ve ayrıca tamamen aynı olmalarının mümkün olmadığını, yönetici sınıfında vatandaşlarının homojen bir yapıda olmayacağını düşünmektedir. Aristoteles vatandaşların yalnızca zengin değil, ama aynı zamanda erdeme ve özgürlüğe

ihtiyaç duyacağını belirtmektedir (Bakır, 2008:181). Vatandaşın en temel özelliği Aristoteles'e göre vatandaşın yönetici grubuna üye olması ve hukuksal yönetim içinde yer alması özetle “*zoon politicon*” olmasıdır (Ross, 2002: Akt. Uçman, 2018: 26). Yunanlılar arasında onaylanmış bir vatandaşlık erdemi vardır. Aristoteles'e göre, bu vatandaşlık erdeminin ise dört unsura bağlayarak açıklama yapmıştır. Bu unsurları taşıyan bireyler iyi vatandaşdır, iyi yönetilen ve iyi yönetmeyi kabul edebilecek bir bireydir. Unsurları şu şekilde sıralamaktadır; *adalet, cesaret, ölçülülük* (aşırılıklardan kaçınma, kendine hakim olma) ve *basiret* ya da *hikmettir* (hüküm verme kapasitesini barındıran) (Civelek, 2019:19-20).

Çağdaş anlamda vatandaşlık kavramının doğuşu 1789 Fransız Devrimi ile gündeme gelmiştir. Fransız Ulusal Meclisi, 20-26 Ağustos 1789 tarihlerinde yaptığı oturumlar sonucunda yayımladığı İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nde; “insan” ile “yurttaş” birlikte kullanılmıştır. Devrim, Krallığın “teba” ile ulusal devletin yurttaşı düzeyine yükseltiyor, yurttaş olmayı eşit bir hak sayıyordu. Daha önceleri ise soylularla halk eşit yurttaş değillerdi (Altunya, 2003:1).

Yaşanan anayasacılık hareketleri olan 1776 Amerika Bağımsızlık Savaşı ve 1789 Fransız Devrimi ile vatandaşlık modern bir yapı kazanmaya başlamıştır. Bu yeni vatandaşlık olgusunun en çarpıcı özelliği Roma ve Antik Yunan vatandaşlık anlayışlarının harmanlanması ile “siyasi vatandaşlık” ile “yasal vatandaşlık” modellerinin birleştirilmesidir. Gelişmiş ve modernleşen bir olgu olan vatandaşlığın dört temel direği vardır. Bu maddeler şu şekildedir;

-Birinci madde eşitliktir, bir ülkede yaşayan, ülkeye hukuki olarak yabancı olmayan herkes eşittir.

-İkinci madde bütün vatandaşların siyasi hak ve özgürlükleri onların siyasi hayata katılımları için anayasal olarak güvence altına alınmıştır. Bu madde vatandaşların siyasi hayata katılım göstermeleri anayasal devletlerin ve modern demokrasinin vazgeçilmez bir özelliği olmasında önemli bir adımdır.

-Üçüncü madde vatandaşların negatif hakları elinde bulunduruyor olmasıdır.

-Dördüncü madde vatandaşlara sosyal ve kültürel haklar verilmiş ve böylece vatandaşlar refah devletinde var olan bu haklara sahip olmuştur (Korkut, 2015:8).

Sonuç olarak Fransız Devrimi ile birlikte vatandaşlık anlayışı şehir devletinde yaşayan vatandaştan daha aktif konuma ulaştığı söylenebilir. Bunun nedeni, Fransız Devrimi sonucunda vatandaşın katılım hakkına sahip, özgür ve aktif olarak karar verebilmesidir.

Vatandaş, artık var olan demokrasinin ne düzeyde olduğunu belirleyebilen konuma gelmiştir. Kısaca Fransız Devrimi ile çağdaş demokraside var olan vatandaş modelinin oluştuğunu görmekteyiz (Sarıbay, 1992:43-44).

Modern vatandaşlık tanımı yapan ve vatandaş hakları konusunda çalışmalar yapan T.M. Marshall yaptığı çalışmalar ile modern bir şekilde vatandaşlığın yorumlanmasına olumlu katkılar getirmiştir. İkinci Dünya Savaşı dönemlerinde hala devam etmekte olan eşitsizliklere, sınıf ayrımına, ekonomik adaletsizliklere Marshall dikkat çekmektedir. Marshall vatandaşların statü olarak eşit olmaları gerektiğini savunmuştur (Hablemitoğlu ve Özmete, 2012:41).

Marshall (1973), vatandaşlık kavramını şu şekilde açıklamıştır:

“Toplumun tam üyesi olanlara verilmiş ve bir hukuki statü olarak görmekte ve bu statü sahiplerinin her biri yükümlülükler ve haklar bakımından eşit sayılmaktadır” (Dağ, 2012: 107). Ancak bu açıklama hukuki bir açıklama olarak görülmemekte daha çok bir siyasi topluma ait olmak ilgili siyasi pratiklerin toplamını kapsayan bir olgu olarak görülmektedir. Marshall bu doğrultuda vatandaşlık kavramını tarihsel süreç içerisindeki gelişimi sonucunda ortaya çıkan üç tür haktan birbirinden kurumsal yapı ve tarihlere sahip, farklı ilişkiler kurulan farklı toplumsal gruplar içerisinde yer alan üç tür haktan bahsetmektedir. Vatandaşlığın üç boyutunu oluşturan bu haklar siyasi haklar, medeni haklar ve toplumsal haklar şeklindedir (Marshall, 1992: Akt. Özkazanç, 2009:254).

Vatandaşlık üzerine farklı tanımlamalar yapılmış her birinin vatandaşlığın bir özelliği ön plana çıkararak yapılan tanımlamalar kendi içerisinde önem arz eder boyuttadır. Kadioğlu (2012) vatandaşlık kavramı üzerine yapılan tanımlamaları inceleyerek literatürde vatandaşlık kavramı için dört çeşit kullanımının olduğunu tespit etmiştir. Bunlar:

1. Ulusal kimlik veya milliyet olarak vatandaşlık,
2. Evraklar temelinde tanımlanan vatandaşlık,
3. Haklar temelinde tanımlanan vatandaşlık,
4. Görev ve sorumluluklar temelinde tanımlanan vatandaşlık şeklinde açıklamıştır (s. 21)

Günümüz yaşam şartları, bilim ve teknolojide yaşanan gelişmeler ve hızla yayılan internet kullanımı toplumsal hayatta bir takım değişiklikler getirmekle birlikte vatandaşlık kavramının da farklı anlamlar ifade eder hale getirmiştir. Küreselleşme, sanayileşme, bilim ve iletişimde yaşanan gelişmeler ve değişiklikler vb. vatandaşlık kavramını da çeşitlenmelere sebep olmuştur. Geleneksel vatandaşlık kavramının yanı sıra diğer

vatandaşlık türleri de yaşantımıza girmiş ve kullanılabilir bir hal almıştır. Geleneksel vatandaşlık anlayışının değişerek ve gelişerek dijital bir yapıya bürünmesi, teknoloji ve iletişimde yaşanan gelişmelerle vatandaşlığın dijital bir boyut kazanması kolaylıkları da beraberinde getirmiştir. Dijital vatandaş olarak bireyler çok yönlü etkileşime girerek siyasal anlamda söz sahibi olmaya başlamışlardır.

2.1.2. Vatandaşlık Türleri

2.1.2.1 Geleneksel Vatandaş

Yurttaş olma bilincinden uzak, yurttaşlık görevlerini zorunluluk olarak yerine getiren ve ulusuna karşı görevlerini yerine getirmek konusunda isteksiz olan, hukuk kurallarını benimseyememiş vatandaş tipidir (Caymaz, 2007:13).

2.1.2.2. Pasif Vatandaş

Vatanını seven, yürürlükteki kanunlara uyar, yurttaşlık görevlerini yerine getiren, kanunlara olduğu gibi uyan yapıdadırlar. Anayasal kanunlara ve görevlerine caza amaçlı yaklaşır. Pasif vatandaşlar sivil toplum örgütlerine üye olmazlar, faaliyetlerden uzak durmayı tercih ederler. Siyasi yönden aktif olarak faaliyet göstermezler. Pasif vatandaş olarak mesleki gelişim ile ilgili faaliyetler göstermezler (Utku, 2015:13). Pasif vatandaşlar ayrıca kamusal hayata katılım konusunda bir mecburiyetleri de yoktur bu nedenle onlara pasif vatandaş tanımlaması yapılmaktadır (Kadıoğlu, 2012:188).

2.1.2.3. Pasif-İyi Vatandaş

Devletin kendisinden beklediği görevleri önemser, bu görevleri isteyerek uygular, devlet ve ülke algısına sahip, devletin çıkarlarını önemseyen bir bireydir. Vatandaş olarak sivil toplum kuruluşlarının varlığını kabul eder fakat bu kuruluşlarda aktif olarak yer almazlar. Kendi çıkarları için siyasete katılırlar. Mesleki gelişim olarak kendisine yararlı olan ve ücretsiz faaliyetlere katılırlar (Utku, 2015:13).

2.1.2.4. Aktif (Etkin) Vatandaş

Aktif vatandaşlık kavramının tam bir açıklaması bulunmamakla birlikte farklı geleneklere bağlı farklı gruplar aktif vatandaşlığı değişik yönlerden açıklamaktadırlar. Bu açıklamalara örnek verecek olursak, liberal bireyci anlayışın olduğu devlette vatandaşlar devletin dışında tutulmaktadır. Toplumcu anlayışın olduğu devlette ise vatandaşlar bir bütünü oluşturan parçaları olarak görüldükleri için politik topluma katılmışlar ve ortak geleneklerde kendi sosyal ve bireysel kimliklerini oluşturabilmişlerdir. Sonuç olarak aktif vatandaşlığın farklı anlaşılmasının nedeni olarak farklı devlet geleneklerine bağlı olma

anlayışı gösterilebilir (Helen Lawson, 2001: Akt. Sarıipek, 2006:87).

Aktif vatandaş kavramı ile ilgili akıllara ilk gelen eylem vatandaşların katılımıdır. Bu bağlamda hareket edecek olunursa, aktif vatandaş tanımı kapsamında genel olarak vatandaşların üyesi oldukları toplumdaki var olan problemleri tanımlamak, bu problemlere çözüm önerileri sunmak ve çözümlenmek ayrıca toplumun yaşam kalitesini artırmak için faaliyetlere katılarak etkili bir şekilde rol almaktır. Diğer vatandaşlık türlerinden farklı olarak aktif vatandaşlık siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel etkinlikleri ve devlet örgütlenmesi dışında kişi gruplarında gönüllü olarak yer almaktır. Aktif vatandaş kavramının doğuşuna bakıldığı zaman vatandaşların ulus devletlerinde çevreye ve topluma yönelik rollerini ve görevlerinin var olduğu anlayışından doğmuş bir kavramdır. Bireylerin aktif vatandaş olarak haklarına karşılık yerine getirmeleri gereken birtakım görevleri olduğu savunulmaktadır (Töre, 2017:583).

Jerome (2003), demokratik yönden gelişmiş ulusların varlıklarını sürdürebilmeleri için toplumun ortak hayatında ve politik süreçte aktif olan vatandaşlara ihtiyaç duyduklarını söylemektedir. Jerome bu açıklama ile aktif vatandaşlık kavramına değinmiştir. Bir diğer önemi açısından aktif vatandaşlık bireylerin üyesi oldukları toplumun sosyal, siyasal ve kültürel süreçlerine olumlu katkı sağlayarak ve aktif olarak katılmaları her türlü gelişmiş ve güçlü bir toplum var etme düşüncesi ve kabiliyetine sahip olan bireylerin varlığı ile mümkün olacaktır (Akt. Çenkiliç, 2019:21).

Aktif vatandaşlık anlayışı, eskiye dayanmış olsa da aktif vatandaş kavramı olarak kullanımı ve bu alana ilişkin araştırmaların yapılması oldukça yeni çalışmalar arasındadır. Aktif vatandaş kavramı, Avrupa'da ilk kez İngiltere'de B.R. Crick'in vatandaşlık için hazırladığı raporla gündeme gelen bir kavram olmuştur. 2000'li yılların başından bu yana hem akademik hem de siyasi olarak aktif vatandaşlık kavramı odak noktası haline gelmiştir. Avrupa Komisyonu Lizbon Strateji Geliştirme Komisyonu 2010 yılında hazırlanmış olduğu raporda "*Aktif Vatandaşlık*" kavramı kullanılmıştır. Aktif vatandaşlık kavramı ilerleyen yıllarda Avrupa Komisyonu tarafından yaygın olarak kullanılan ve hedeflenen vatandaş modeli olarak görülmüştür. Avrupa Birliği tarafından 2011 yılı "*Gönüllü Aktivite Yoluyla Aktif Vatandaşlık Yılı*" olarak ilan edilmiştir. Aktif vatandaşlık Avrupa eğitim sistemleri içerisinde bireylerin kazanmaları istenen başlıca amaçlardan birisi olarak önem kazanmıştır (Eurydice, 2012: Akt. Kuş, 2020:101).

Aktif vatandaşlığı alt bileşenlerine ayıran Hoskins ve Mascherini (2009), bu bileşenleri tablo 2.2.'de şu şekilde açıklanmaktadır (Çenkiliç, 2019:22).

Tablo 2. 2. Aktif Vatandaşlığın Bileşik Göstergesi (ACCI). (Hoskins ve Mascherini, 2009)

Aktif Vatandaşlık			
Demokratik Değerler	Temsili Demokrasi	Protesto ve Sosyal Hayat	Toplumsal Hayat
- Demokrasi ve Kültürlerarası Anlama	- Siyasi Partilere Katılma Oy Verme	- Sendika Organizasyonlarına Katılma	- Kültürel Organizasyonlara Katılma
- İnsan Hakları	- Kadınların Siyasi Hayata Katılması	- Çevre Organizasyonlarına Katılma	- Sosyal Organizasyonlara Katılma
		- Protesto	- Dini Organizasyonlara Katılma
			- Örgütsüz Yardım Sağlama
			- Ticari Organizasyonlara Katılma
			- Spor Organizasyonlarına Katılma
			- Okul- aile Organizasyonlarına Katılma

2.1.3. Vatandaşlığın Boyutları

Vatandaşlık kavramı, boyutları açısından incelendiğinde alan yazında karşımıza çıkan vatandaşlık boyutları; politik (siyasal), sivil ve sosyal boyutlardır (Wildemeersch, 2014:12).

Sivil boyut, Marshall sivil boyutun XVIII. yüzyılda ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Sivil boyut kapsamında bireysel özgürlüklerin olabilmesi için zorunlu hakları içermesi gerektiği yani kişisel özgürlük, inanç ve düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğü, adil yargılama, hukuken geçerli sözleşmeler yapma hakkı, mülk edinme hakkı vb. haklardır (Heater, 2007:170). Sarıbay (1992), vatandaşlığın sivil boyutunu oluşturan hakların savunulmasından ve korunmasından mahkemeler sorumludur. Bir ulus devletinde yaşayan halkın topluluğa üyelikleri sonucunda kazandıkları bir haktır. Sivil haklar devlet tarafından güvenceye alınmış ve her bir bireyin bu hakkını kullanma özelliğinin olduğu bir haktır (s.47).

Siyasal (Politik) boyut, Marshall (1992), XIX. yüzyılın başlarında sivil hakların özgürlüklerle birlikte kullanılmaya başlanması ve sivil hakların vatandaşlık kavramının genel bir boyutunu oluşturmaya başlayacak kuvvete eriştiği bu dönemde siyasal boyut varlığını göstermeye başlamıştır. Siyasal boyut ilk zamanlarda yeni haklar ortaya koymak için değil daha çok var olan hakların halkın geri kalan kısmının da benimsemesi olarak

karşımıza çıkmaktadır (Sarıpek, 2006:73). Toplumsal olarak bireylerin ortak amaçlar doğrultusunda birlikte hareket etmesi, siyasi bir güce katılım hakkı, seçme - seçilme hakkı olarak açıklanabilir. Bireyin siyasi yapıyla karşılıklı hak ve özgürlüklerini kapsamaktadır (Çevik, 2021:60).

Sosyal boyut, ekonomik özgürlük ve güven hakları da dahil toplumda kabul edilen standartlara göre yaşama haklarını da kapsayan geniş haklar barındırmaktadır. Sosyal hizmet, sağlık, eğitim vb. kurumlar sosyal hakları yerine getiren kurumlar olarak örnek verilebilir (Nalbant, 2014:82).

Marshall sivil, siyasi ve sosyal vatandaşlık boyutlarının tam olarak yaşanabilmesi için eşitlik ve sosyal hakların birbiri ile etkileşime geçmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca Marshall, liberal demokratik refah devletinin de var olması gerektiğini de ifade etmektedir. Marshall'ın düşüncesine göre bir refah devletinin olduğu, demokratik ortamı olan, bireylerin sivil, siyasi ve sosyal haklarının devlet tarafından güvence altına alındığı bir devlettir. Marshall toplumu oluşturan tüm bireylerin ortak yaşama özgürce katılabilmesi ve bunun rahatını süren bireyler olarak yaşamlarını sürdürmeleri gerektiğini açıklamaktadır. Eğer bu haklar bir nedenden dolayı engellenir veya bozulursa bireyler ortak yaşama katılım konusunda isteksiz davranacak ve marjinal bir tutum sergilemeye başlayacaklardır (Kymlicka ve Norman, 2012:188).

Vatandaşlığın boyutlarına ek olarak Veldhuis (1970), kültürel boyut ve ekonomik boyutu da eklemiştir. Veldhuis'a göre *kültürel boyutu* geçmişten gelen ve bizlere aktarılan kültürel miras bilinci, *ekonomik boyutu* ise vatandaşların birer tüketici olarak piyasalarla olan ilişkisi şeklinde açıklamıştır (Akt. Çevik, 2021:61).

Vatandaşlığın sivil, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarına yaşanan gelişmeler ve değişimler sonucunda yeni haklar eklenmiştir. Bu haklar *Ekolojik boyutu* ile amaçlanan vatandaşlık anlayışının sadece insanlara özgü bir kavram olarak değil yeryüzünde varlık gösteren bütün canlıları da kapsadığıdır. Ekolojik vatandaşlıkta, dünya üzerindeki bütün canlılar birer dünya vatandaşıdır anlayışına sahiptir. Yapılan bu açıklamanın nedeni olarak, yaşanan ekolojik sorunların sadece insanoğlunu değil dünya genelinde varlığını sürdüren diğer bütün canlı yaşamını etkiliyor olmasındandır. Ekolojik vatandaşlık, Van Steenberg'in diğer vatandaşlık boyutlarından farklı bir boyut olarak geliştirip, açıkladığı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Uçman, 2018:94).

2.1.4. Farklı Vatandaşlık Modelleri

Geleneksel vatandaşlık anlayışının değişme ve gelişme nedenleri olarak gösterilen

unsurlardan birisi iletişimdir. İletişimin, küreselleşmenin, teknolojik ilerlemeler ile yaşanan uluslararası nüfus geçişlerinin artırmaktadır. Ulusal değerlerle birlikte evrensel değerlere yönelimin her geçen gün artması sonucunda vatandaşlığın sadece bireye verilen bir hak olmaktan çıkarmış birlikte ulus ötesi bir özellik kazanan geleneksel vatandaşlık anlayışının yanı sıra yeni vatandaşlık tiplerinin de doğmasına yol açmıştır.

Geleneksel vatandaş olarak ulus devlete bağlı, toplumsal statüsü olan bireylerin özellikleri yukarıda yer alan gelişmeler ile artık tartışılan bir konum haline gelmiş bir kavramdır. Bu nedenle farklı vatandaşlık modelleri ele alınarak açıklanmaktadır (İkinci, 2016:11).

2.1.4.1. Liberal Vatandaşlık

Liberal vatandaşlık görüşü olarak 17. ve 18. yüzyıllarda varlığını göstermeye başlamıştır ve bu düşünce 19. ve 20 yüzyıllarda daha da gelişip güçlenen bir düşünce olmuştur (Heater, 2007:14). Liberal vatandaşlık anlayışında yer alan düşünce bir statü olarak vatandaşlıktır, bu anlayışta bireyin vatandaş olarak statüsünün herhangi bir şekilde var olan hükümet tarafından kısıtlanması ya da zayıflatılması yönünde kaygıları yer almaktadır. “Özel” bir anlayışa sahip olan liberal vatandaşlık bireyleri ahlaken ve egemen özerk bir varlık olarak görmelerindedir. Oldfield (1994), liberal vatandaşın en önemli bireysel özelliğini “haklar” olarak belirlemiştir. Bireyler ahlaken ve mantıken, hem devletten hem de toplumdan önce gelir. Oldfield, hakları da *insan hakları* ve *doğal haklar* şeklinde ayırmıştır. Dayanak noktası ve kökeni “statü” olarak görülen liberal vatandaşlıkta vatandaş olmak ve vatandaş olarak kalabilmek için bireylerin özel bir çaba sarf etmelerine gerek yoktur. Birey özerk ve egemendir ancak yaşamlarını anlamlı bir şekilde kontrol edebilmeleri bağlamında değil, bu şekilde yapmaları onlar için bir vazife olması açısından egemen ve özerk bir yapıdadır (Oldfield, 1994:95-96).

Vatandaşlık anlayışında modern bir dönem yaşatan liberal vatandaşlık anlayışında vatandaşlık, yalnızca hukuki bir yapıda oluşmuştur. Bu hukuki yapıda birlikte yaşamının temelinde liberal anlayışa göre yer alan özelliği öznel özellikler içeren negatif haklar ilkesinin gerekliliğidir. Liberal görüşün önemli temsilcilerinden Locke ve Hobbes’un bu konudaki görüşlerine göre her birey diğer bir bireyin haklarını engellemediği ve bir başka bireye zarar vermediği sürece özgürdür düşüncesine sahiptirler. Özetle birey amacını gerçekleştirmek için kendi dışındaki her şeyi birer araç olarak görmektedir (Bakır, 2008:2).

Liberal vatandaşlık modelinde bireyin özgürlüğüne vurgu yapıldığı için birey yaşamını özgürce sürdürmesi amaçlanmaktadır bu kapsamda bireyin siyasal katılım hakkı

verilmemiştir. Çünkü ulaşılması istenen ideal hedef siyasal kalıtım yoluyla değil bireyin kendine ait yaşantısından zevk alması ile gerçekleştireceğine vurgu yapılmaktadır (İkinci, 2016:12).

2.1.4.2. Cumhuriyetçi Vatandaşlık

Cumhuriyetçi vatandaşlığın en önemli özelliği vatandaşlığın, liberal vatandaşlıktaki statü olarak yer alması değil tam tersine zihniyet olarak yerleşen bir eylem ya da pratik olmasıdır. Bireyler eyleme geçerek ve özgül bir şekilde kamu hizmetlerinde yer alarak vatandaş olduklarını belli etmektedirler. Bu kamu hizmetlerinin nasıl olduğu ise kendileri gibi vatandaşlardan oluşan siyasal bir oluşumu tanımlamak, devam ettirmek ve özümsemek şeklinde yapılması gerekenlerle ilgilidir. Vatandaşların yaşamlarını sürdürdükleri topluluğu ve cumhuriyeti yaşanabilecek olumsuzluklara karşı korumaları gerekmektedir bu nedenden ötürü de askerlik cumhuriyetçi vatandaşın görevleri arasında yer alır. Toplulukta nesiller arası sürekliliği sağlamak ise çocukların topluluğa uygun olarak yetiştirilmesi yine bir görev olarak karşımıza çıkmaktadır. Topluluğun uzun ve kısa dönem zarfında hedefleri belirlenip bu hedeflere ulaşabilmek için konular üzerinde tartışarak bu konuları güvence altına almak vatandaşlık görevi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu görevler bir sözleşmede yer almayan vatandaşın, vatandaş olarak tanımlanmasının gereği olarak kendisiyle ilişkili görevlerdir bu görevler yerine getirmemek vatandaş olmayı bırakmak anlamına gelmektedir (Oldfield, 1994:98).

Heater (2007), cumhuriyetçi vatandaşlığı felsefi olarak Aristo'nun siyaset felsefesine dayandırmaktadır. Heater, cumhuriyetçi vatandaşlık anlayışının en önemli devlet özelliğini ise iki temele dayandırarak açıklamıştır. Bunlardan ilki siyasal olarak erdemli vatandaşlardan oluşmuş bir yurttaşlar grubu diğeri ise adaletli bir yönetim anlayışıdır. Cumhuriyetçi vatandaşlıkta, devletin tiranlıkla yönetilmediği, anayasaya dayalı bir siyasal varlık olarak yönetilmesidir. Cumhuriyetçi vatandaşlıkta yurttaşların erdemli ve sorumluluk sahibi olmaları gerekmektedir. Cumhuriyetçi vatandaşlık kavramını Aristo'nun yanı sıra Rousseau ve Machivelli gibi düşünürler tarafından da incelenmiş ve geliştirilmiştir (s. 14).

2.1.4.3. Toplulukçu Vatandaşlık

Toplulukçu vatandaşlık anlayışının en önemli özelliği temelinin kültürel bir topluluktan oluşmasıdır (Delanty, 2002: Akt. Bal, 2015:26). Toplulukçu vatandaş olabilmenin şartı olarak ileri sürülen tarihsel olarak kendini geliştirmiş bir toplumun üyesi olmaktan geçmektedir. Bu vatandaşlık modelinde statü kazanmanın topluluk içinde edilebilirlik şartlarına uygun davrandığı ölçüde sorumlu bir vatandaş gibi davranmış olacağı

için vatandaş statüsünü de kazanmış olacaktır. Toplulukçu vatandaşın hem kendi hem de toplumunun gelişimini sağlamak için bir arada yaşama, dayanışma içinde olma ve eğitim ile mümkün olacaktır (Gunsteren, 1998: Akt. Bal, 2015:26). Toplulukçu vatandaşlıkta bireyin üzerine düşen görevleri haklarından önce gelmektedir. Bireylerin diğer insanlara olan sorumlulukları ikinci plana atılırken önemli olan kendi ülke vatandaşlarına karşı sorumluluklarıdır. Amaç çok kültürlü bir toplum yapısının oluşmasını engellemek var olan kültürel yapıyı korumaktır (İkinci, 2016:13).

2.1.4.4. Küresel Vatandaşlık

Fransız devrimi sonrasında, insan kriterlerinin kendilerini tanımlamakta kullandıkları vatandaşlık teriminin dönüşümü, yirmi birinci yüzyıla gelindiğinde teknolojinin dijitalleşmesine paralel olarak hız kazanmıştır. Bireylerin küresel mobilizasyonu, küresel vatandaşlığı beraberinde getirirken, vatandaşlık niteliksel değişimlere uğramıştır. Küresel vatandaşlık kavramı bireyler arasında bağlar oluşturmakta, kitle iletişim araçları ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde bağların kurulmasına olanak sağlamaktadır (Bal, 2015:31).

Oxfam (2016), küresel vatandaşlık alanında önemli çalışmalar yapmış ve küresel vatandaşlık tanımı yaparak alana katkı sağlamıştır. Oxfam küresel vatandaş açıklamasını dünyayı anlayan ve görebilen kişidir şeklinde açıklamıştır. Topluluk içinde aktif olarak faaliyet gösteren var olan sorunları görebilen bu sorunları çözüme kavuşturabilen, dünyanın sürdürülebilir bir yapıda, adil ve eşit olabilmesi için uyum içerisinde diğer bireylerle çalışabilen kişilerdir. Oxfam küresel vatandaşlığın tanımı ve küresel vatandaşın özelliklerini;

- Dünyanın nasıl işlediği yönünde bir fikri olan ve bu yönde bir anlayış geliştiren kişidir.
- Dünya vatandaşı olarak geniş bir dünyadan haberdar olan ve kendini dünya vatandaşı olarak hissettiren kişidir.
- Kendi hareketlerinin ve davranışlarının sorumluluğunu alan kişidir.
- Yaşanan sosyal adaletsizliğe kayıtsız kalmayan kişidir.
- Var olan farklılığa değer veren ve saygı gösteren kişidir.
- Ulusaldan uluslararasına, çeşitli kademelerde topluluk faaliyetlerine katılan kişidir şeklinde sıralamıştır (Akt. Özden ve Erbay, 2018:77-78).

2.1.4.5. Anayasal Vatandaşlık

Anayasal vatandaşlık kavramı, ilk olarak Almanya'da Jurgen Habermas tarafından geliştirilip kavramlaştırılmıştır. Asıl amacının günümüz demokratik toplumlarında,

bireylerin yeniden yapılandırılan siyasi kimliklerinin tanımlanması ve girişimi şeklinde geliştirilen bir kavram olarak doğmuştur. Bu yapılanmada “farklılıkları, eşit düzeyde barış ortamında toplu olarak yaşatma” amacı güdülmüştür. Yani eşit vatandaşlık anlayışının toplum içerisinde oluşumunu sağlamaktır. Bunun için anayasal vatandaş olarak bireylerde bulunması gereken üç özellik belirlenmiştir (Erdem, 2012:52) :

1. Tüm kimliklerin farklılıklarını açıklamalarına, geliştirmelerine ve korumalarına olanak sağlanmalı;
2. Vatandaşlığın dinsel, kültürel veya etnik herhangi bir kimliğe kaynak olarak tanımlanmamalı;
3. Kimlikler karşısında kamu otoritesi tarafsız olarak davranmalıdır.

Bireyler ve onların farklılıklarından meydana gelen toplumda bir arada yaşayabilmeleri ile vatandaşlık kavramı oluşur. Farklı kültürel ve toplumsal kimliklerin var olabilmeleri için kendilerine verilen ifade etme avantajları ve bunun güvence altında olması sadece anayasal vatandaşlık ile olabilmektedir. Anayasal vatandaşlığın birlikte yaşamayı temel alan güvence altına alınmış bir demokratik yaşam ile farklılıkları adaletli bir ortamda yaşatabilen bir hedefi vardır. Bireyler için adil ve yararlı olan anayasal vatandaşlık için önemlidir. Anayasal vatandaşlıkta kimlikler birer ayrımcılık ve ayrıcalık için kullanılmasına müsaade edilmezken, toplumun çoğulcu yapısını bozmaya yönelik hareketlere izin verilmez. Önemli olan toplumdaki farklılıkların devam etmesi için hukuki bir güven sağlanmasıdır (Ünal, 2019: 24-25).

2.1.4.6. Dijital Vatandaşlık

Teknoloji alanındaki gelişmelerin başladığı sanayi devrimi, birçok alanda da gelişmelerin başlamasına neden olmuştur. 21. yüzyılda teknoloji ve iletişim alanında gerçekleşen ilerlemeler ve yenilikler yeni bir çağın yaşanmasına, bu çağın adının da dijital çağ olarak anılmasına neden olmuştur. Yeni bir kavram olarak görülen “dijital” kavramının anlamı TDK sözlüğünde “sayısal, verilerin bir ekran üzerinde elektronik olarak gösteren, verilerin bir ekran üzerinden elektronik olarak gösterilmesi.” olarak açıklanmaktadır (TDK, 2021).

Günümüzde yaşanan teknik ve bilimsel ilerlemeler yeni dijital araçların hayatımıza girmesine ve kullanım alanlarının hızla artmasına yol açmıştır. Özellikle bilgisayar ve cep telefonu bireylerin hızlı ve kolay iletişim sağlamasına sebep olmuştur. İnsanlar arasında resmi işlerde tek yönlü olarak gerçekleşen işlemler dijital ortamlar ile artık çift yönlü olmaktadır. Dijital ortamlarda yapılan işlemlerinde birtakım süreçleri vardır. Örneğin gerekli

şartların sağlanması, bireylerin çevrimiçi ortamlarda güvenliklerinin sağlanacak asgari yeteneklere sahip olmaları bu şartlardan bazılarıdır (Yalçınkaya ve Cibaroğlu, 2019: 1189). Akıllı teknolojik araçlar, bilişim ve iletişim alanında meydana gelen gelişmeler ile cazip hale gelmiştir. Akıllı teknolojik araçları en fazla kullanan kesim genellikle hem dünyada hem de Türkiye’de çocuklar ve gençlerdir. Çocuklar ve gençlerin akıllı teknolojik araçları aktif bir şekilde kullanmaları onların geleneksel vatandaşlık anlayışından çıkartarak yeni bir kavram olan dijital vatandaş olmalarına sebep olmuştur (Çubukçu ve Bayzan, 2013: 148).

İnternetin yaşamımızın birçok alanına girmesi beraberinde yeni kavramları da getirmiştir. Prensky (2001), tarafından ortaya atılan dijital yerliler ve dijital göçmenler kavramı bunlardan bazılarıdır. Prensky (2001) dijital göçmen kavramını 1965-1979 arası doğanları (X Kuşağı) teknolojik hayata sonradan katılan ve bu nedenle de dijital dünyaya göç edenler yani “dijital göçmenler” olarak açıklamaktadır. Prensky, 1979-1994 arası doğanları (Y Kuşağı) teknolojik hayatın içerisinde büyüyenler hem dijital göçmenleri hem de dijital yerlileri kapsayan ara nesil olarak açıklamaktadır. Prensky (2001), “dijital yerlileri” ise (Z Kuşağı) 21. yüzyılda teknolojik hayatın içine doğan bireyler olarak açıklamaktadır. Dijital yerliler ailelerinden ve öğretmenlerinden ayrı bir şekilde sivil katılım sağlarlar ve farklı bir öğrenimleri vardır (Prensky, 2001: Akt. Parsak, 2021:8). Dijital yerliler doğduklarında kendilerini internet dünyasının içerisinde bulunmalarından dolayı gündelik hayatın ihtiyaçlarını kendilerince bir dilleri olan sanal ortam üzerinden kolaylıkla gerçekleştirmektedirler. Yeni teknolojilere kolaylıkla uyum sağlarlar. Dijital yerliler, farklı düşünürler ve bilgileri farklı şekillerde biçimlendirirler. The International Society for Technology in Education [ISTE], tarafından hazırlanan standartlar kapsamında; yetkin öğrenen, bilgiyi düzenleyen, bilişimsel düşünen, global işbirlikçi, yaratıcı tasarımcı, yaratıcı iletişimci ve dijital vatandaş bu yedi standardı bulunmaktadır (ISTE, 2021). Öğrenciler için hazırlanan bu standartlar içerisinde ISTE 2014, kapsamında yer alan dijital vatandaşlığı, öğrencilerin her anlamda iletişim içerisinde yer almasıdır. Dijital vatandaşı, dijital ortamlarda çalışmanın ve öğrenmenin sorumluluklarını, haklarını bilen ayrıca güvenli, etik ve yasal şekilde davrananlar olarak tanımlamışlardır. Öğrenciler, dijital vatandaş olarak dijital bir kimliklerinin olduğu sanal ortamlarda davranışlarının kalıcı olduğunun bilincindedirler. Öğrenciler, teknolojiyi kullanırken güvenli, etik, yasal, olumlu bir sosyal iletişim içerisinde olmaları gerektiğinin farkındadırlar. Öğrenciler sanal ortamdaki düşüncelerini açıklarken ya da başka bireylerin düşüncelerini ve düşünce ürünlerini kullanırken bilinçli davranırlar. Kendisine ait dijital verilerin özelliği ve güvenliği için online işlemlerde veri toplama teknolojileri hakkında bilgilere sahip olmaları bu özellikler

arasındadır (ISTE 2014).

Dijital vatandaşlık hem yeni hem de kapsamı geniş bir kavram olması nedeniyle net bir tanımlamasının yapılmasını zorlaştırmıştır. Dijital vatandaşlık üzerine yapılan bazı tanımlamalar şu şekildedir; Ribble ve Bailey (2004), dijital vatandaşlık kavramını geliştiren ve tanımlamasını yapan ilk araştırmacılarıdır. Ribble ve Bailey (2004), dijital vatandaş tanımını, teknolojiyi kullanırken var olan normları kullanma ve dijital dünyanın karmaşık yapısını anlamak, vatandaşlık ve teknoloji kullanımını iyi niyetli bir şekilde kullanmak şeklinde açıklamışlardır (s. 7). Bir diğer tanımlama Mossberger, Tolbert ve McNeal (2008) tarafından şu şekilde yapılmıştır. Dijital vatandaş, interneti düzenli ve aktif bir biçimde kullanan, internet ortamındaki yazılan yazıları okuyan, yazan yeri geldiğinde yönlendirme yapabilen ve anlama özellikleri bulunan, maddi olanakları imkanında geniş bir erişim olanaklarına sahip bireylerdir (Karaduman, 2011:21). Vizenor (2013), ise kişilerin sosyal, siyasal ve toplumsal faaliyetleri için teknolojik araçları kullanarak dijital ortama katılıma süreci olarak tanımlamaktadır (Sarı ve Taşer, 2018:1064). Dijital vatandaş, küreselleşmenin yaşandığı bu çağda teknolojinin de gelişimi ile birlikte iletişim ve haberleşme alanında sınırların kalktığı, dijital araçların yaşamımızın bir parçası haline geldiği, bu araçları kullanabilen, dijital ortamlarda bireylerin etik kuralları bilen ve kişi haklarına saygılı davranan (etik ve güvenlik) bireyler olarak tanımlanır (Çubukçu ve Bayzan, 2013:149). Yine başka bir tanımlama yapan Aydın (2015), dijital vatandaşlığı internet alanındaki gelişmenin, yayılmanın toplumlar ve insanlar üzerinde yaptığı etkinin geleneksel vatandaşlığı da dijital bir hale sokmasını ve bunun doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmasıdır. Kısaca dijital vatandaşlık, internet dünyasındaki evrensel ve etik kurallar dahilinde ortaya çıkabilecek her türlü tehlikenin bilincinde davranmak olarak tanımlanmıştır (s. 142). Görmez (2016), dijital vatandaş teknolojik yenilikleri yakından takip eden ve bunları kullanan kişilerin sorumluluklarının farkında olan ve yerine getiren bir vatandaş özelliklerini taşıyarak dijital dünyada neleri yapıp neleri yapmamaları gerektiğinin bilincinde olmaları, onların birer dijital vatandaş olmalarına katkı sağlamıştır (s. 130). Özetle yapılan bu tanımlamaların birbirini tamamlar nitelikte olduğunu görmekteyiz bu bağlamda dijital vatandaşlık, teknolojinin gelişmesi ve küreselleşen dünyada bireylerin belirli kurallar çerçevesinde, etik, güvenli ve bilinçli teknoloji kullanımı ve sanal ortamlarda bu özelliklere uygun davranışlar sergilemeleri onları birer dijital vatandaş yapmaktadır.

Vatandaşlık anlayışında gerçekleşen dönüşümün, bilgi ve iletişimde yerleşik sanallıkla mümkün olduğu görülmektedir. Dijital vatandaşlık sosyo-teknik bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijital vatandaş sanal dünya ve dijital ile ilgili duyuşsal, bilişsel ve

psikomotor becerilere sahiptir. Dijital dünya, gerçek dünyanın bir simülasyonudur. Simülasyonun kendisi ve deneyimi sanal, etkileri ise gerçektir; ”-mış gibi” bir izlenim bırakır, gerçek dünyaya zorunlu bir bağımlılığı yoktur. Dijital vatandaş, bu simülasyon içinde sanal alem bilgeliğine ulaşmaya çalışan bir idealin parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Demokratik ülkelerde yaşayan tüm vatandaşlar dijitalize olmuş diyemeyiz. Dijitalize olmuş vatandaşların bu oluşumunda onlara ekonomik, kültürel, teknolojik, siyasal koşullar eşlik eder ya da başka bir söylemle tüm demokratik ülkelere özgü post-modern bir demokrasi anlayışı değildir (Işıklı, 2018:149).

İnternet kullanımının bireylerin bilgiye ulaşmasını kolaylaştırması ve internet aracılığıyla devlet kurumlarındaki bilgi ve belgelerin erişilebilir bir hale getirmiştir. Bu durum bireyleri vatandaş olarak dünyada olup bitenlere ve olaylara karşı daha duyarlı hale getirmiştir. Dijital toplumun yükselişi hem vatandaşların demokrasiyi benimseme tarzını hem de eşit katılım için gerekli ön koşulları geliştirmektedir. İnternet aracılığıyla insanlar yönetimde daha fazla söz hakkına sahip olabilirken, daha etkin bir biçimde de yönetime katılabilmektedirler. Demokratik toplumlarda aktif katılım son derece önemli bir olgudur. İnternet ortamı toplumsal bir alan olarak kabul edilmektedir, bireyler bu dijital topluluğun vatandaşı olarak kabul edilmektedirler, bu nedenle dijital vatandaşların yasal statülerini belirlenerek tanımlanması, haklarının ve sorumluluklarının belirlenmesi gerekmektedir (Öztürk, 2015:1). Miller (2002), yaşanan küreselleşme ve postmodernizmin etkileri ile geleneksel vatandaşlık yaklaşımlarından farklı olarak yeni bir tanımlamaya gidilerek küresel vatandaşlık, çevresel vatandaşlık, kültürel vatandaşlık, çok kültürlü vatandaşlık vb. tanımlamalar çerçevesinde yeni çalışma alanlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Akt. Kuş, Güneş, Başarmak ve Yakar, 2017:301). Çağımızda yaşanan iletişim teknolojisindeki gelişmeler diğer alanları etkilediği gibi vatandaşlık alını da etkileyerek yeni kavramların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu yeni kavramlara çeşitli isimler vererek e- vatandaş, siber vatandaş, dijital vatandaş gibi isimler kullanılmaya başlanmış ve dijital ortamlarda vatandaşlık alanındaki çalışmalar da yoğunlaşarak artmaya başlamıştır (Kuş, Güneş, Başarmak ve Yakar, 2017:301).

2.1.4.6.1. Dijital Vatandaşlığın Davranış Boyutları

Dijital vatandaşlık alanında önemli çalışmaları olan Mike Ribble (2011), yayınladığı “*Digital Citizenship in Schools*“ adlı eserinde yayınlanan makale, haber ve kitapları inceleyerek ulaştığı sonuca göre teknoloji kullanımının kötü amaçlı ve yanlış bir kullanımının olduğunu saptamıştır. Dijital vatandaşlığın yapısı doğrultusunda ve bu yanlışlıklar üzerine bu kavramın daha doğru ve anlaşılır kılmak için dokuz alt davranış

boyutuna ayırarak incelemiştir (Ribble, 2011:15). Bu davranış boyutları; *dijital etik, dijital erişim, dijital sağlık, dijital ticaret, dijital güvenlik, dijital iletişim, dijital okuryazarlık, dijital kanun(hukuk), dijital hak ve sorumluluklardır* (Ribble, 2011:14-45).

2.1.4.6.1.1. Dijital Etik

Etik, genel anlamda insanın doğru davranışlara yönelmesini sağlayan ilkeler ve değerler bütünü olarak tanımlanabilir. Etik kavramı içerisinde vicdan, adalet, mutluluk, erdem, sorumluluk, doğru, yanlış, ödev vb. kavramların bilimsel olarak araştırılması ve değerlendirilmesidir (Guseynov,2006, Stroll, Long, Bourke ve Campbell, 2008: Akt. Beyaz ve Yalçın, 2021:26). Dijital etik, teknolojik ortamlarda bireylerden yapmalarını beklenen davranış standartlarıdır (Ribble ve Bailey, 2004:7). Etik fiziksel yaşamdaki anlamıyla dijital dünyadaki anlamı karşılaştırıldığı zaman ortak noktaları vardır ancak bazı noktalarda farklılık arz etmektedir. Etik kurallar normal yaşamda geçmişten getirilen nispeten uzun zaman süren standartlardır. Oysaki dijital ortamlardaki etik kurallar daha hızlı değişime sahip ve dinamik bir yapıdadır. Fiziksel yaşamda etik kurallar açısından öğrencilerin yönlendirilmesinde eğitimciler yer alırken dijital dünyada ise öğrenciler özne davranmaktadır. Öğrenciler bu yönlendirmeyi mobil cihazlar aracılığı ile kullanmaktadır (Alberta, 2012: Akt. Görmez. 2017:131).

Çubukçu ve Bayzan (2013), bireylerin sanal ortamlarda internet araç gereçlerini kullanımı sırasında başka bireylerin haklarına saygılı davranma sorumluluğuna sahip olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu şekilde davranmak için ise bireylerin yapmaları gereken davranışları ise şu şekilde açıklamışlardır: Bireylerin etik davranmak konusunda çevrimiçi ortamlarda doğru bir üslup kullanmalarını ve ahlaki davranış kuralları çerçevesinde hareket etmeleri gerektiğidir. Dijital ortamlarda etik olgular doğrultusunda davranmamak bazı olumsuzluklara neden olabilmektedir, özellikle içerik paylaşımları sırasında kışkırtıcı içerik paylaşımları ve temas risklerinde siber zorbalık yönlü hareketlerin oluşumunu hazırlayabilir. Dijital vatandaş olarak etik kurallar çerçevesinde davranmak iyi vatandaş olmayı beraberinde getirmektedir (s. 157).

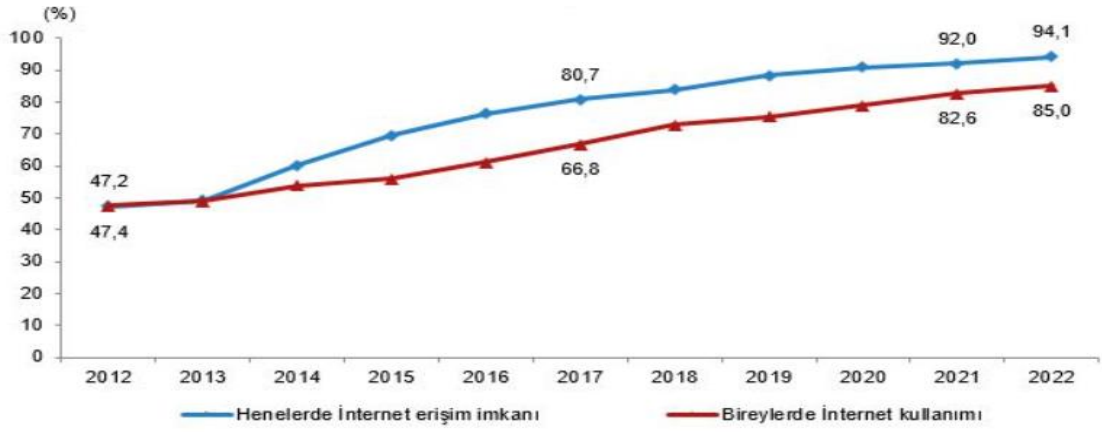
2.1.4.6.1.2. Dijital Erişim

Dijital erişim, bir toplumda yaş, etnik köken, cinsiyet, fiziksel veya zihinsel olumsuzluklardan bağımsız olarak tam anlamıyla elektronik katılım olarak ifade edilir. Teknoloji çok sayıda bireyin alternatif iletişim erişim ve kullanım aracı olarak fırsatlar sunmaktadır. Ancak yeni dijital toplumlarda her bireyin bu teknolojik araçlara erişimi ya da kullanım kabiliyeti bulunmamaktadır. Teknoloji ulaşım ve kullanım bedellerinin hızla

düşmesi bireylerin erişimlerinin her zamankinden daha fazla olmasına rağmen bu sunulan fırsatlara ulaşabilen çok küçük bir öğrenci topluluğu karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle Amerika’da teknolojiye erişebilenler ile erişemeyen bireyler arasındaki fark giderek artmaktadır. 2003 yılında Birleşik Devletler Eğitim Departmanı tarafından hazırlanan bir raporda Siyahilerin ve Hispaniklerin sadece %41’inin evlerinde bir bilgisayar kullanabilirken bu oran Beyazlar arasında ise %77 olarak açıklanmıştır (Ribble ve Bailey, 2004:8).

Dünya nüfusunun internet kullanımı dijital, mobil ve sosyal medyanın dünyanın dört bir tarafında yaşayan insanlar için günlük hayatın vazgeçilmezi haline gelmesi nedeniyle hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Ülke ve platform kapsamlı olarak küresel ölçekte internet ve sosyal medya kullanım istatistiklerini her yıl düzenli olarak yayınlayan Dijital 2022 bulguları doğrultusunda geçen yıla oranla daha fazla insanın dijital ortamlarda zaman geçirdiğini belirtmiştir. Ayrıca sosyal medya kullanımının arttığını ve buralarda para harcama oranının da arttığı görülmektedir. Dijital 2022’ nin raporuna göre sosyal medya kullanıcısı dünya nüfusunun yüzde 58’ inden fazlasını oluşturmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında dünya genelinde yaşanmış olan pandeminin de etkisi vardır. Dünya nüfusunun 5 milyara yakını internet kullanıcısı, 4,62 milyar kullanıcı ise sosyal medya kullanıcısıdır. Dünya nüfusunun üçte ikisinden fazlası cep telefonu kullanmaktadır şeklinde açıklanmıştır (Dijital in 2020).

Türkiye’de internet erişim oranları araştırması yapan Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK), Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2022 yılı verileri doğrultusunda internet kullanım oranı 16-74 yaş grubunda yer alan bireylerin %85,0’dır. Bu oran 2021 yılında %82,6 olarak hesaplanmıştır. Bu veriler gösteriyor ki bir önceki yıla oranla internet kullanımı artmıştır. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında zaman zaman internet kullanım oranı %89,1 oranı ile erkekler, % 80,9 oranı ile kadınlar yer almaktadır. Aynı zamanda evde internete erişim imkanı oranları ise %94,1 bu oran 2021 yılında ise %92,0 olarak hesaplanmıştır. (TÜİK, 2022). TÜİK (2022) internet erişim imkanı olan haneler ve bireylerde internet kullanımı verileri şekil 2.1.’de gösterilmiştir.

Şekil 2. 1. İnternet Erişim İmkamı Olan Haneler ve Bireylerde İnternet Kullanımı (2012-2022)

Dijital erişim noktasında ortaya çıkan bazı kavramlardan biri de dijital uçurum kavramıdır. Dijital uçurumu dijital ortamlarda yaşanan erişim ve kullanım alanındaki eşitsizlikler olarak tanımlayabiliriz. Dijital dünyanın varlığı teknoloji toplumunu ve dijital vatandaşlık olgusunu ortaya çıkarmıştır. E-devlet hizmetleri, bilgi toplumunun varlığı internet alt yapısının gelişmiş olmasına ve erişim kolaylığına bağlıdır. E- devlet hizmetlerinin aksaklıklar olmadan yürütülmesi Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) alt yapısının olmasına ve dijital vatandaşların var olan bu teknolojiyi kullanımının sağlanabilmesine bağlıdır (Sayıştay Başkanlığı, 2006:136).

Bireyler arasında oluşan dijital uçurumun nedenlerini Whaley (2004), eğitim durumu, bölgesel farklılıklar, ırk, dil, gelir dağılımındaki eşitsizlikler, cinsiyet ve yaşa bağlı olarak ortaya çıktığını ifade etmiştir (Whaley 2004: Akt. Açıkgül, 2011:44). Ortaya çıkan dijital uçurumun önlenmesine yönelik birtakım önlemler vardır. Bu önlemler: Başta altyapının kuvvetlendirilmesi, BİT' ye erişim kolaylığının sağlanması ve bireylerin bu konuda bilgilerinin artırılması olarak açıklanmıştır. Türkiye'de bu konuda diğer ülkelerde olduğu gibi bazı politikalar uygulanarak dijital uçurumu en aza indirmeye çalışmaktadır. Dijital uçurumla mücadele için uygulanan genel politika başlıkları: Ağ altyapısını geliştirmeye yönelik çalışmalar, firmalara yönelik uygulamalar, hane halkı ve bireylerin bilgi teknolojilerine erişimi, kamu hizmetlerinde bilgi teknolojileri kullanımı, bilgi teknolojileri eğitimi, uluslararası işbirliği olarak karşımıza çıkmaktadır (OECD, 2001: 31 ve TÜBİTAK-BİLTEN, 2002: Akt. Öztürk, 2005:126).

Dijital erişim boyutunun bazı riskleri bulunmaktadır. Özellikle çevrimiçi olarak sanal dünyada aktif olan bireylerin zararlı bilgiye erişimini internetin içerik olarak ve ticari olarak riskleridir. Kısıktıcı ya da yanıltıcı içeriğe erişim sağlayabilen dijital vatandaşlar bunun

sonucu olarak ticari yönden zarara uğrayabileceği gibi kişisel verilerinin çalınmasına da neden olabilirler. Sonuç itibariyle zararlı yazılım, bilgi hırsızlığı, dolandırıcılık gibi olumsuz durumlar ile karşılaşabilmektedirler. Dijital vatandaşlar, erişim sağlarken ulaştığı bilgi hakkında olumlu incelemeler yapabilmektedir sonucuna varılabilir (Çubukçu ve Bayzan, 2013:156).

2.1.4.6.1.3. Dijital Sağlık

Bireyler, dijital dünyada sağlığı direkt olarak etkisi altına alacak ruhsal, fiziksel ve psikolojik faktörlerin olduğunu farkındadırlar (Ribble ve Bailey, 2004:9). Teknolojinin hızlı gelişimi sağlık alanında da etkisini göstermiştir. Dijital sağlık kapsamına giren terimler arasında; mobil sağlık uygulamaları, yapay zeka, elektronik ortamlarda kayıt tutulması, robotik bakıcılar olarak birçok teknolojik unsuru içerisine almaktadır (Jo Best, 2019: Akt. Çatlı ve Keskin, 2021:215).

Dijital ortamlarda bireylerin uzun zamanlar geçirmesine bağlı olarak fizyolojik, iskelet kas hastalıkları, psikolojik rahatsızlıkları da beraberinde getirmektedir. Önceden bireylerde olmayan sağlık sorunları ortaya çıkarken bu sorunlara çözümler bulmak zorunda kalmaktadırlar. Sağlık sorunlarına ek olarak göz kusurları, elektromanyetik dalgaların yol açtığı hastalıklar, sosyal sorunlar, obezite vb. rahatsızlıklarda teknolojinin olumlu yanlarına oranla ortaya çıkan olumsuzluklardır (Vural, 2016:26). Sağlık alanında teknolojinin kullanımı olumlu yönlerinden çok olumsuz yönleri daha baskın olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ribble (2011)' in, dijital sağlık boyutu konusunda üzerinde durduğu önemli noktaları şu şekilde açıklayabiliriz. Öğrencilerin, teknoloji kullanımını sonucunda sağlıkları üzerinde fiziksel ve psikolojik tehlikelerin ortaya çıkabileceğinin bilincinde olmaları gerekmektedir. Bu tehlikelerden bazıları karpal tünel sendromu, zayıf duruş bozukluğu, göz yorgunluğu, internet bağımlılığıdır. Öğrencilerin teknolojik alet olarak kullandıkları araçların belirli uzaklıkta, boyutta ve yükseklikte olması gerektiğini öğrencinin fiziksel sağlığı ve güvenliği için gerekli görülmektedir. Teknoloji sadece fiziksel boyutta tehlikeler barındırmamaktadır, bunun yanında internet bağımlılığı bir diğer boyutu oluşturmaktadır. Çevrimiçi davranışlara bağımlı hale gelen bireyler farkında olmadan kendilerine fiziksel ve psikolojik zarar verirler, bu bağımlılığın nedeni bazı uzmanlar yoksunluktan kaynaklandığını açıklamaktadırlar. Yaşanan tüm bu olumsuzlukları önlemek için ise bazı öneriler sunan Ribble, öğrencilerin teknolojiyi bilinçli bir şekilde, uzun süreli kullanmalarının kısaltılması, bilgisayar ortamlarının kas iskelet sistemi açısından daha uygun hale getirilmesi gerektiğini

açıklamaktadır. Ayrıca en önemli nokta olarak da ebeveynlerin öğrencilerin kullandıkları teknoloji türünü ve miktarı hakkında bilinçli olmaları gerektiği yönünde açıklamıştır (Ribble, 2011: 38).

Teknolojideki gelişmelerin sağlık alanına yansımaları ülkemizde de görmekteyiz. Türkiye sağlık konusunda Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan bazı mobil sağlık uygulamalarını hayata geçirmiştir. Bu uygulamalar E-Nabız, Merkezi Hekim Randevu Sistemi (MHRS) ve Hayat Eve Sığar (HES) şeklindedir. Ayrıca teknolojik araçlar sayesinde bireyler mobil sağlık uygulamaları kapsamında yürüyüş, spor, su içme periyotları, günlük uyku vb. faaliyetlerini de takip edebilir bir konuma gelmişlerdir (Parsak, 2021:22-23).

2019 yılının sonlarında tüm dünyayı etkisi altına alan ve etkisinin 2020’de daha geniş alanlarda gösteren Covid-19 salgını nedeniyle dijital sağlık daha bir önem kazanmıştır. Pandemi döneminde vatandaşların e-nabız için serbest olan tercihleri zorunluluk haline getirilmiştir. Vatandaşlar, e-randevu uygulaması ile e-görüşme yoluyla doktor görüşmesini gerçekleştirebilirken, reçetelerini de numara sistemi üzerinden daha kolay ve yüz yüze olmadan almaları sağlanmıştır. Bu süreç ve bu durum pandeminin olumsuzluklarını en aza indirme açısından önemli bir uygulama olmuştur (Koç ve Koç, 2021:1025-1026).

2.1.4.6.1.4. Dijital Ticaret

Teknolojik gelişmelerin etkisini gösterdiği bir alanda ticarettir. Ticari ve bankacılık işlemlerinin dijital ortamlardan yapılar hale geldiği günümüzde teknolojinin kolaylıklarını yaşamamıza da imkan sağlamaktadır. Ribble ve Bailey (2011), dijital ticareti online ortamlarda malların alımı ve satımı şeklinde açıklarken, bireylerin çevrimiçi ortamlarda alım ve satım yapabilecek yeterliliklerinin de olması gerektiğini belirtmektedir. Ribble ve Bailey (2011), interneti daha çok kullanan kesim olarak çocukların ve gençlerin dijital ticaret açısından bilgilendirilmeleri gerektiğini söylemektedirler, Gençler çevrimiçi bilgi edinebilirler ancak çevrimiçi müşteri nasıl olunacağını bilmeyebilirler. Öğretmenlerin oluşabilecek olumsuzluklara karşı onları dijital ticaret açısından bilgilendirmeleri gerekmektedir (s.9-10). Günümüz şartlarında artık bireylerin internet aracılığı ile alışverişlerini yaptıkları, fiyat ve kalite karşılaştırması yapabildikleri, ödeme imkanlarının kolaylıklar içermesi gibi nedenlerden ötürü dijital ticareti hayatlarının bir parçası haline getirmiştir.

Dijital ticaretin araç gereci olarak interneti gösterebiliriz. Dijital ticaretin, elektronik ortamlarda gerçekleştiğinden e-ticaret eş anlamlısı olarak kullanılmaktadır. E-ticareti

bilgisayarlar ve mobil uygulamalarla kolaylıkla gerçekleştirilebilmektedir. Dijital ticaretin akıllı telefonlar ve tablet gibi taşınabilir araçlarla yapılması yeni bir kavram olarak hayatımıza giren mobil ticaret olarak karşımıza çıkmaktadır. Zamandan ve mekandan bağımsız, sade ve kullanışlı olması gibi özellikleri mobil ticareti cazip hale getirmektedir (Türk, 2020:108).

Yapılan dijital ticaretin bireylere pek çok katkısı bulunmaktadır, bu katkısı kısaca şu şekilde sıralanmıştır:

- Bilgisayar aracılığıyla çok kısa sürede istenilen fiyat ve özelliklerdeki ürüne ulaşılabilmektedir,
- Ürünün bütün özellikleri öğrenilebilir,
- Taksitlendirme aşamasında kredi kartıyla yapılacak olduğu için alışverişte güvenlik sorunu yaşanmaz,
- Zaman açısından oldukça ekonomiktir, bireylere zaman kazandırır,
- Fiyatların uygun olduğu görülmektedir,
- Sipariş verilen ürün çok kısa sürede aynı gün ya da birkaç gün içinde alıcıya ulaşmaktadır (Yılmaz, 2010:21).

Dijital ticaretin, dijital vatandaşlara katkılarının yanı sıra ekonomik verimlilik açısından da katkısı bulunmaktadır. Bu katkıları Gunasekaran, Marri, McGaughey ve Nebhwani (2002), şu şekilde sıralamışlardır:

- İşlem ve mal - hizmet dağıtımlarında maliyetin azalması,
- Ürün üretimlerinin ve geliştirilmesinin hızlanması,
- Zaman ve mekanın zorunluluk olmaktan çıkması,
- Satıcı ve alıcıların mal ve hizmet hakkında birçok bilgiye ulaşabilmesi,
- Müşterilerin, mal ve ürünlerle ilgili çeşitli seçenek ve tedarikçi sayısına ulaşabilmeleri (Akt. Vural, 2016:24).

Çevrimiçi alışverişler ve bankacılık işlemleri sırasında kişisel verilerin güvenliğinin sağlanması ve korunması önemlidir. Dijital vatandaşların özel verilerinin kaybına yol açmadan güvenilir ortamlardan ticari faaliyetlerini gerçekleştirmeleri, bankacılık, alışveriş sırasında güvenlik ilkeleri doğrultusunda işlemler yapılmalıdır. Dijital ticaret eğer bu özelliklere dikkat edilmeden yapılır ise online ortamlarda ticari olumsuzluklarla

karşılaşılabilmektedir (Çubukçu ve Bayzan, 2013:156).

Türkiye’de dijital ticaret anlamında önceki yıllara oranla artışlar gözden kaçmamaktadır. Bu durum bizleri bireylerin teknolojiyi yaşamlarının birçok alanında kullandıkları sonucuna ulaştırmaktadır. Bireyler günlük yaşamlarında teknolojinin bizlere sunduğu birçok imkanı dijital ortamlar aracılığı ile kolayca kullanabilir ve bu imkanlardan faydalanabilmektedirler.

TÜİK (2021), araştırma sonuçlarına bakıldığında, 16-74 yaş grubundaki bireylerin özel kullanım amacıyla internet üzerinden mal veya hizmet siparişi verme ya da satın alma oranı 2022 yılında %46,2 bu oran 2021 yılında ise %44,3 olarak gözlemlenmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından incelendiği zaman erkeklerin mal veya hizmet siparişi verme ya da satın alma oranları %49,7 iken bu oran kadınlarda %42,7 olarak gözlemlenirken bu oran 2021 yılında erkeklerde %48,3 kadınlarda %40,3’ tür. TÜİK (2022) internet üzerinden en son satın alış veya sipariş zamanına göre sipariş verme ya da satın alma oranları verileri şekil 2.2.’ de gösterilmiştir.

Şekil 2. 2. İnternet Üzerinden En Son Satın Alış veya Sipariş Zamanına Göre Sipariş Verme ya da Satın Alma Oranları (2012-2022)

TÜİK verileri doğrultusunda bireylerin dijital ortamlardan en çok %71,3 ile giyim, ayakkabı ve aksesuar satın aldıklarını göstermektedir. Bu sıralamayı %50,2 lokantalardan, catering şirketlerinden ve fast-food mağazalarından yapılan teslimatlar, %41,9 ile gıda ürünleri, % 28,7 kişisel bakım malzemeleri ve temizlik ürünleri ve %27,4 ile de güzellik, kozmetik ve sağlık ürünleri takip etmektedir. Ayrıca 2022’ de en fazla satın alınan veya abone olunan dijital içerik ise %26,4 oranı ile film veya dizi izleme hizmeti ve indirme

olmuştur. Bu oranlar bir önceki yıl verilerine göre artış göstermiş bu da demek oluyor ki teknolojinin bizlere sunduğu imkanlardan dijital vatandaşlar olarak yaşamımızın birçok alanında faydalanyor olduğumuzdur.

2.1.4.6.1.5. Dijital Güvenlik

Günümüzde teknolojiyi internet aracılığıyla bilgisayar, cep telefonu, tablet, akıllı saatler vb. çok çeşitli araçlarla kullanıyor olmamız kişisel verilerimizin ve bilgilerimizin güvenliği açısından önlemler almamızı da beraberinde getirmektedir. Zamanla daha fazla özel bilgiler elektronik ortamlarda depolanıp saklandığı için bu bilgileri korumak amacıyla uygun stratejiler geliştirilmelidir. Bunun için öğrencilerin elektronik verilerin nasıl korunacağını öğrenmeleri gerekmektedir. Örneğin, virüs koruması, çevrimdışı depolama, güvenlik duvarı gibi bilgileri öğretebiliriz. Kişisel ekipmanların korunması sadece kişisel güvenlik değil aynı zamanda toplumsal güvenlik açısından da gereklidir. Bunun için kişinin virüs yazılımını güncel tutması önerilebilir. Dijital vatandaşlara fiziksel zararlar verecek dış etkilere kendimizi ve diğerlerini korumamız gerektiği sonucuna varabiliriz (Ribble ve Bailey, 2004:8).

Dijital ortamlarda bireylerin karşılaşabilecekleri ve en sık görülen tehdit çeşitleri şu şekilde sıralanabilir:

- Hacker saldırıları, virüsler, solucanlar ve truva atları; paylaşım için açılmış zararlı dosyalar,
- Tarayıcı açıkları ve casus programlar,
- Oltalama ve tuş kaydediciler,
- Gizli bilgilerin çalınarak üçüncü kişilerin eline geçmesi,
- Transfer için hazırlanan bilginin değiştirilip, değiştirilen sahte bilginin hedefe ulaştırılması,
- Gerçek olmayan anti virüs yazılımlarının kullanılması şeklindedir (Çakır ve Kesler, 2012: 470).

Ribble (2011), dijital ortamlarda karşılaşılabilecek olumsuz durumlara karşı güvenliklerini sağlamaları açısından onlara bazı önerilerde bulunmuştur. Bu öneriler şu şekildedir:

- Donanım ve ağ güvenliğini korumak,
- Kişisel bilgilerin güvenliğini korumak (kimlik hırsızlığı, oltalama, çevrimiçi

rahatsız etme),

- Okul güvenliğini korumak (hacker saldırıları ve virüsler),
- Topluluk güvenliğini korumak (terörist tehditleri) (s. 41).

Dijital ortamlarda en sık karşılaşılan dijital güvenlik risklerinden internet bağlantısı olan her cihazdan kaynaklanabilecek ve kişisel verilerimizin çalınması riskidir. Yaşanılan siber suçların başında gelen kişisel veri hırsızlığını tamamen engellemek pek mümkün görünmese de riski minimum düzeye indirmek için güçlü şifreleme yapmak alınabilecek önlemlerin başında gelmektedir. Diğer güvenlik önlemleri olarak; kullanılan cihaz yazılımlarının güncel tutulması, farklı bir cihaz kullanılacaksa dikkatli olunması, güvenlik yazılımlarının kullanılması, güvenilir çevrimiçi ortamlardan ve bağlantılardan dosya indirme ve paylaşımların bu yerlerden yapılması olarak yer almaktadır. Ayrıca bireyler sadece kişisel verilerini korumanın yanında dijital güvenlik olumlu iletişim ve ilişkilerinde yürütülebilmesi açısından önem arz etmektedir. Güvenlik sadece birey yönlü değil hizmet veren şirketler ve uygulama geliştiriciler kendi güvenlik önlemlerini almalıdırlar çünkü bu şirketlerde güvenlik sorunları yaşayabilirler basit bazı önlemler ile riskleri ortadan kaldıracaklardır. Dijital vatandaşların güvenlik önlemlerinin bilincinde olması ve uygulamaları dijital ortamları güvenilir hale getirmesini sağlayacaktır (Filiz, 2020:167-168).

2.1.4.6.1.6. Dijital İletişim

İletişim nedir sorusuna hemen hemen herkes iki kişi arasında karşılıklı bilgi alışverişidir şeklinde kısa ve öz bir tanımlama yapabilmektedirler. TDK (2021), iletişim tanımı ise “Kişiler arasında bilgi, duygu, düşünce, haber alışverişi, bilgi ve haberlerin, akla gelebilecek her türlü yollar ve biçimde kişiden kişiye karşılıklı olarak aktarılması.” şeklinde yapılmıştır (TDK, 2021). Teknolojinin gelişmesiyle birlikte insanlar arasındaki iletişim tarzında da birtakım değişiklikler olmuştur. İletişim dijital bir boyut kazanarak yüz yüze olmaktan çıkıp birtakım araç gereçlerle de zaman ve mekan kavramı aranmadan iletişime geçilebilir bir boyuta ulaşmıştır.

Dijital iletişimi kısaca elektronik ortamlarda bilgi alışverişi şeklinde tanımlayan Ribble (2011), sosyal ağlar, cep telefonları ve mesajlaşmalar bireylerin iletişim tarzını değiştirmiştir. Bireylerin ne zaman, kimlerle iletişime geçtiği bu iletişim tarzının nasıl yapılacağı hakkında bireylerin yönlendirilmesi dijital vatandaşlığın bir boyutu olan dijital iletişimin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ribble (2011), dijital iletişim ile kullanıcılar daha önce deneyimlemedikleri seviyede bir anında iletişim tarzı sunmaktadır. Gelişen teknoloji artık işletme sahipleri tarafından da kullanılabilir hale gelmiştir. Artık birçok kullanıcı telefon görüşmesi yerine mesajların yazılı olarak kaldığı ve kayıt tutulma imkanı veren e-postaları

kullanılmaktadırlar. E-posta ile iletişim kurulması mesajlar silinse bile tamamen yok olmadığını kaydedildiğini ve yedeklendiğini düşünürler. Bu durum sanal ağ siteleri ve telefon mesajlaşmaları içinde geçerlidir. Bilgiler silinse dahi tamamen kaybolmazlar siber uzayda yaşamaya devam ederler. Dijital dünyayı kullanan kullanıcıların sanal dünyada karşılıklarına bazı olumsuzluklar çıkabilmektedir. Bu durumla karşılaşmamak için kullanıcıların e-posta, sosyal ağ siteleri gibi araçları nasıl ve ne zaman kullanacakları hakkında bilinçli olmaları gerekmektedir. Bireyler teknolojinin hızlı dünyasında e-postalarını kimin göreceğini ya da nasıl bir şekilde yorumlayacağını, uzun dönemde ne gibi sonuçların karşısına çıkacağını düşünmeden anında mesajlar yollayabilmektedirler. Yaşanan bazı durumlarda konuşularak yüz yüze iletişimin e-posta ya da diğer iletişim araçlarına göre hızlı sonuç almamızı sağlayabilir (s. 23).

Dijital ortamlarda iletişim kurulurken bireylerin karşılaşabilecekleri en yaygın durum siber zorbalıktır. Siber zorbalık, cep telefonu, e-posta, anlık mesajlaşma, karalayıcı kişisel web siteleri ve karalayıcı kişisel çevrimiçi sorgulama web siteleri gibi iletişim ve teknolojik iletişim yolları ile bireylere bir kişi ya da grup tarafından zararlı, uzun süreli ve kasıtlı olarak yapılan saldırgan davranış kalıplarıdır (Belsey, 2005: Akt. Sakallı, 2015:7).

Siber zorbalık ile karşılaşma oranları en fazla olan grup özellikle çocuklar ve gençlerdir. Öğrencilerin dijital iletişim kurarken en sık karşılaşabilecekleri siber zorbalık türleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Kişisel bilgisayarlardan izni alınmadan özel bilgilerinin alınması
- Ulaşan e-postalar aracılığıyla bazı kişilerden hakaret, cinsel içerikli, tehdit içeren mesajlar alma
- Çevrimiçi ortamda hakaret, cinsel içerikli, tehdit içeren diyaloglara maruz kalma
- Bilinmeyen numara kullanılarak rahatsız edilme
- İzin alınmadan kişilerin fotoğraf, videolarının çekilmesi ve bunların yayılması
- İnternet ortamından tanışılan birisinden zarar görme
- SMS kullanılarak istenmedik yönlü mesajlar alma
- Çevrimiçi oyunlar ile hakaret, cinsel içerikli, tehdit içeren diyaloglara maruz kalma
- E-posta ve Messenger parolalarını çalınarak kişilerin özel mesajlarına ulaşılması
- Çevrimiçi oyunlar ve chat sitelerinden atılma (Şahin ve Diğerleri, 2010:263).

Siber zorbalığın ortaya çıkarabileceği olumsuzluklara karşı alınması gereken birtakım önlemler bulunmaktadır. Bu önlemleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Bilgilendirme ve önleyici tedbirler konusunda farkındalık yaratmak,
- Çocuklar ve ergenlerin çevrimiçi ortamlarda vakit geçirme sürelerinin ve sıklığının

azaltılması yönünde çalışmalar yapmak,

- Cep telefonu, bilgisayar, tablet vb. iletişim araçlarına filtreleme programları konulması için teşvik edilmesi,
- Bilgilendirmeler yaparak ebeveynlerin ve öğretmenlerin siber zorbalığa maruz kalacak bireyleri önceden fark etmelerini sağlamaktır (Akgül, 2020:159).

2.1.4.6.1.7. Dijital Okuryazarlık

21. yüzyıl becerileri arasında yer verilen bir beceri türü olan dijital okuryazarlık bireylerde bulunması gereken bir beceri olarak görülmektedir. Bunun nedeni, dijitalleşen dünyanın teknolojik bilgi ve becerilerine iyi bir dijital okuryazar olarak ulaşılabileceği kanısındır. Dijital okuryazarlık bireylerin teknolojik gelişmeler doğrultusunda iletişim ve bilgi teknolojisindeki gelişmeleri de öğrenip kendi kişisel gelişimleri için bu bilgilerden faydalanmalarıdır. Bireyler karşılaştıkları sorunları çözebilecek, toplumsal katılım ve üretime etkin katılım sağlayabilecek yeterlilikleri kazanabilmeleridir (Özerbaş ve Kuralbayeva, 2018:200). Kısacası dijital okuryazar olan bireyler dijital olarak edindikleri bilgileri, özümseyip bu bilgiyi olumlu bir şekilde kullanabilmektir.

Ribble (2011), dijital okuryazarlığı, bireylerin teknolojiyi öğrenmesi, öğretmesi ve öğrenilen teknolojinin yaşamlarında kullanması olarak açıklamaktadır. Dijital okuryazarlığı önemli bir dijital vatandaşlık boyutu olarak görmektedir. Ribble (2011), dijital okuryazar olabilmek için öğrenilmesi gereken bazı konular şu şekilde açıklamaktadır:

- Dijital konularla ilgili temel konuları öğrenmek: Tarayıcılar, indirme motorları, arama motorları ve e-posta,
- Çevrimiçi kaynakların değerlendirilmesi (wikipediya ve internet sitelerindeki bilgilerin doğruluğunu araştırma, çevrimiçi sağlayıcıların güvenilirliğini ve güvenliğinin test edilmesi, ortalama saldırılarını önceden tespit etme vb.
- Uzaktan eğitimi ve çevrimiçi modları geliştirip bunlar hakkında araştırmalarda bulunma (26-27).

Geleneksel okuryazarlığın çağımızda etkili vatandaş olmak için yeterli olmadığı gelişen teknoloji ile dijitalleşen okuryazarlığı yakından takip eden kendini geliştirebilen bireylere ihtiyacın olduğu bir dönemde yaşamaktayız. Önceleri televizyon, gazete, radyo gibi geleneksel kitle iletişim araçları ile vatandaşların sosyal olaylara katılımı sınırlı seviyede kalırken, çağımızda kapsamları çok gelişmiş araç gereçler ile örneğin bilgisayar, internet, web, twitter, bloglar, mobil teknolojiler vb. aracılığıyla sosyal olaylara çok yönlü çözümler, katılımlar getirebilen bilinçli vatandaşlar yetişmektedir. Bu gelişmelerle birlikte dijital okuryazarlığı gelişmiş, yaşanan gelişmeleri takip eden, görüşlerini paylaşabilen, sesini

duyurabilen dijital okuyazarlar ve onların görüşleri karşımıza çıkmaktadır (Şimşek ve Şimşek, 2013:126).

Günümüzde dijital okuyazar olan bireylerin, yaratıcı düşünme, sorgulama, problem çözme, bilgi üretme, karar verme ve eleştirel bakış açısı gibi önemli özelliklere sahip oldukları gözlemlenmektedir. Bu özellikleri kendinde toplayan bireye iyi bir okuyazardır diyebiliriz, ancak dijital teknolojileri çok iyi kullanan bir bireye ise sadece teknolojiyi iyi kullanıyor diye onu dijital okuyazar olarak adlandıramayız (Duran ve Özen, 2018:31).

Dijital dünyada okuyazar olma doğru bilgiyi arayıp bulma, bu bilginin internet ortamında doğru bilgi olup olmadığını sorgulama, internetin doğru kullandığının farkında olma aşamaları interneti kullanarak doğru öğrenme ve öğretme için bir bilinçlenmedir. Dijital ortamlardan doğru bilgiye ulaşılammama beraberinde olumsuzluklar getirebilecektir. Bu olumsuzlukların oluşumunda interneti doğru kullanılmaması, dolandırıcı, tehditler vb. olumsuz davranımların oluşmasına neden olmaktadır (Çubukçu ve Bayzan, 2013:156-157).

2.1.4.6.1.8. Dijital Kanun (Hukuk)

Dijital kanun (hukuk), dijital ortamlarda yapılan her hareketin veya davranışın sorumluluğudur (Ribbel, 2011:31). Dijital ortamlarda yapılan her bir davranışın kurallara uyulmadığı takdirde bireylere cezai sorumluluk yükleyeceğinin bilincinde olarak hareket etmek şeklinde de açıklanabilir. Bireylerin, kullandıkları tüm dijital ortamlarda dikkat edilmesi gereken kuralların olduğunu bilmeleri gibi, interneti kullanırken de birtakım kuralların olduğunu bilmeleri gerekir. Normal yaşamda bir suç işlendiği zaman nasıl kanunlar çerçevesinde şikâyet ediliyorsa, dijital ortamlarda da karşılaşılan olumsuz durumlarda gereken kurumlara şikâyet edilmelidir (Çubukçu ve Bayzan, 2013:157).

Dijital vatandaşlar çevrimiçi ortamlardan çok fazla veri paylaşmak, bulmak, yüklemek gibi birçok işlem yapmaktadırlar. Fakat internet ortamında paylaşılan bilgilerin, ulaşılan bilgilerin hangisinin güvenli, doğru ve hatta yasadışı olduğu hakkında bir bilgisi olmayabilir (Ribble, 2011:31). Ribble (2011), bu duruma açıklık getirmek için genel anlamada dijital kanunların içerdiği konuları şu şekilde sıralamıştır:

- Dijital hak yönetim teknolojilerini bozmak
- Ağlar ve sistemleri hekleme,
- Veri paylaşım sitelerinin kullanımı,
- Korsan yazılımlar,
- Kanun dışı fotoğraf paylaşmak ve cinsel içerikli mesajlaşmak,
- Bireyin kimliğini çalmak (s. 33).

Devlet anlayışında, hukukun konularına giren konuların yapısı ve içeriği net bir

şekilde belirlenmiştir. Oysaki dijital ortamlarda bu konular net bir şekilde açıklanamamış tartışmalı bir yapıda karşımıza çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak her geçen gün daha da dijitalleşen devletin ve dijital vatandaşların karşılıklı faaliyetlerinde sorumluluklarının ve hizmetlerin kanuni boyutlarında farklılaşmalar olmaktadır. Dijital hukuk kavramının dijital dünyada anlaşılması bu doğrultuda hareket edilmesi daha adaletli, güvenli ve düzenli ilişkilerin yaşandığı bir ortam oluşturmak için önemlidir (Doğan, 2020:204-205).

2.1.4.6.1.9. Dijital Hak ve Sorumluluklar

Teknolojinin yaşamımıza girmesinden bugüne dijital bir dünyada pek çok faaliyeti kısa sürede ve sınırlar olmadan gerçekleştirilebilmektedir. Günlük hayatta bir bireyin hakları ve sorumlulukları bulunurken dijital ortamlarda da bazı hak ve sorumluluklarının olduğunun bilincinde olmalıdır. Ribble (2011), dijital hak ve sorumluluklar dijital ortamlarda herkese sunulan ayrıcalıklar ve özgürlüklerdir şeklinde tanımlamıştır. Dijital bir toplumda tam üye olmak demek her bir kullanıcıya belirli haklar vermek ve bu hakların herkese eşit olarak verilmesi demektir. Dijital vatandaşlar buldukları bu topluluğa karşı birtakım sorumlulukları vardır. Dijital toplumun üyeleri arasında ortaklaşa belirlenen bu sorumluluklar yasal kurallar veya yönetmelikler şeklinde olabileceği gibi kabul edilebilir kullanım politikası şeklinde de bireylere sunulur. Bireyler bu sorumlulukları kabul ederek bu ortamda varlıklarını sürdürebilirler. Bireyler, mükemmel bir dijital dünyada dijital topluluk içinde yaşayan herkes için onaylanabilecek uygun kullanım çerçevesi oluşturabilmek amacıyla çalışırlar ve bunun alternatifi olarak da karşılıklarına çıkan onlar üzerinde uygulanacak kurallar ve yasalardır. Bu doğrultuda dijital vatandaşlığın yol gösterici ilkeleri ile dijital toplumda karşılaşılabilecek uygun davranış için bir yol göstericidir (Ribble, 2011:35).

Söz konusu olan bu haklar ve sorumluluklar üzerinde çalışmalar yapan EUROCITIES (2005), bu hakları dört madde olarak sıralamıştır. Bu maddeler eğitim öğretimi hakkı, erişim hakkı, çevrimiçi katılım hakkı ve çevrimiçi bilgi hakkı şeklindedir (Tan, 2019:20).

Dijital vatandaşlar, çevrimiçi ortamlarda dijital hak ve sorumluluklarının farkında ve nasıl davranmaları gerektiğinin bilincindedirler. Günümüzde dijital ortamlarda farkında olmadan da bu hak ve sorumluluklarınızı kullanmaktayız. Son zamanlarda sosyal medya üzerinden yanlış ya da rahatsız edici bir bilgi paylaşımı yapanlar diğer dijital vatandaşlar tarafından uyarılarla karşılaşılıyor düzeltmelerini yapıyorlar, yapmadıkları takdirde ise sosyal medya yöneticilerince uyarılıp düzeltmeleri konusunda uyarılıyorlar. Bu açıklamada yanlış ya da yanlış bilgi paylaşımına karşı çıkılması ve bunlar üzerinde düzeltme yapmak dijital sorumluluk örneğidir. Dijital vatandaşın dijital ortamlar üzerinden şikayette bulunma

davranışı da dijital bir haktır. Dijital hak ve sorumluluğa güncel bir örnek olarak da CİMER üzerinden yapılan başvuruları gösterebiliriz (Kayalıdere, 2021:149).

İnternet kullanıcılarının özgürce hareket edebildikleri bir ortam olmasının yanında ifade özgürlüğü olan bireylerin diğer bireylerin haklarını suistimal edemeyeceklerinin de bilincindedirler. Bu açıdan dijital ortamlarda hak ve sorumluluklar açısından bireyler arasında bir denge söz konusudur (Çubukçu ve Bayzan, 2013:157). Dijital vatandaş olarak hak ve sorumluluklarını bilen bireyler dijital ortamlarda diğer bireylere karşı daha bilinçli bir şekilde davranarak oluşabilecek olumsuzlukların da önüne geçilmesini sağlayacaktır.

2.2. SİYASAL KATILIM

Siyasal katılım kavramı incelendiği zaman araştırmacıların uzlaşmaya vardıkları bir tanımlamanın olmadığı görülmektedir. Uysal (1984) siyasal katılım kavramı ile ilgili çeşitli tanımlamaların yapılma nedenini üç şekilde açıklamaktadır. İlk olarak bu durumun nedenini bir kısım gelişmiş ve gelişmekte olan sanayi toplumlarında demokrasinin istenilen sonucu verebilecek duruma gelebilmesi için yapılacak çeşitli çabaları içerisinde barındıran bir süreç olarak kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır şeklinde açıklamaktadır. İkinci neden olarak, katılma ile demokrasinin özdeşleştirilmesinden kaynaklanmakta ve katılımın sadece demokrasinin bir olgusu olarak algılanmasından ötürüdür. Son olarak üçüncü ise günümüzde katılma davranışının daha çok uygulamaya yönelik yapılmasıdır. Çalışma hayatı veya ulusal yerel birimler vb. alan, düzeylerde kendi yapı, amaç ve ilişkilerinin doğasına göre yapılan tanımlamalardan meydana gelmektedir (s. 110).

Siyasal katılım kavramı üzerine yapılmış pek çok tanımlama bulunmaktadır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır: Kalaycıoğlu (2013) siyasal katılımı, bir konuda siyasal otoritelerin oluşturduğu kararları etkilemektir. Ayrıca siyasal katılım, kararın oluşturulma aşamasında içerik oluşturmak için müdahale etmek ya da karar oluşturulduktan sonra uygulanmada kararı ertelemek, kaldırmaya çalışmak gibi bireylerin özgür iradeleri ile yaptıkları faaliyetlerdir (s. 1).

Siyasal katılım, toplumun bir üyesi olan bireylerin siyasal otorite karşısındaki tutum ve davranışlarıdır. Bireylerin yalnızca seçimlerde oy kullanmaları siyasal katılım olarak algılanmamalıdır, basit bir siyasal algı ve meraktan, yoğun bir siyasal eyleme doğru bir süreç olarak görülmektedir. Siyasete olan katılım toplumda aynı şekilde değil farklılıklar göstermektedir. Bireyler sadece oy kullanarak siyasete katılırken kimi birey ise siyasal protesto, eylem ve gösteriye katılarak siyasal katılım gerçekleştirmektedirler (Kapani, 2015:144).

Verba ve Nie (1972), vatandaşların hükümet çalışanlarının seçilmesinde ya da yapacakları etkinlikleri doğrudan ya da dolaylı yollardan etkileme eylemlerini siyasal katılım olarak ele almaktadırlar (Akt. Çolak, 2020:4).

Siyasal katılım, bir toplumda yaşayan bireylerin siyasal iktidarın ortaya koydukları karar ve kurallarını kendi çıkarları doğrultusunda olması için iktidarı etkilemek yolunda yaptıkları her türlü faaliyetlerdir (Dursun ve Altunoğlu, 2013:103). Siyasal katılım kavramı hakkında bir diğer tanımlama yapan Eroğlu (2015), siyasal katılma kavramının çok eskiye dayanan bir olgu olmadığını görece yeni bir kavram olduğunu açıklamaktadır. Buyuran, boyun eğen anlayışına sahip bir ilişkinin olduğu her kurumda örneğin, meslek kuruluşlarında, okulda, sendikada, dernekte, din örgütünde, aile içinde dahi iktidar ilişkisi olduğuna göre bu siyasal katılma sadece devleti değil diğer bu alanları da kapsamaktadır. Ancak siyasal katılma iktidar olgusunun temelini oluşturduğu için her türlü iktidar değil siyasal iktidar olgusu siyasal katılmanın özünü oluşturur. Sonuç olarak siyasal katılma kavramı devlet yönetimine katılma biçimi olarak algılanması bilimsel geçerli bir yol olarak görmektedir (s. 227). Milbrath ve Goel (1977), vatandaşların devlet yönetimini bir şekilde etkilemek ya da devlete destek olmak için yaptıkları her türlü faaliyetleri siyasal katılım olarak açıklamaktadırlar (Akt. Çolak. 2020:4).

Siyasi iktidarların en önemli kaynağı olarak halkın görülmesi, halkın siyasi iktidarların denetiminde, oluşumunda ve değiştirilmesinde söz haklarının olduğu görülmektedir. İkinci Dünya Savaşından sonra tüm vatandaşlara tanınan seçme ve seçilme hakkı ile çoğulcu ve katılımcı demokrasi hayata geçmeye başlamıştır. Bu sayede halk ve toplumsal katmalar siyasi faaliyetlere doğrudan ya da oluşumları aracılığı ile dolaylı olarak çeşitli yoğunlukta ve düzeyde siyasete katılmaya başlamışlardır. Kısaca siyasal katılım, bireylerin siyasal davranış çeşitleri olarak her türlü ekonomik, siyasi, toplumsal alınan kararlar karşısında eğilimleri, tepkileri ve yaklaşımlarıdır (Öztekin, 2018:252-253). Benzer bir şekilde Kışlalı (1991), siyasal katılmayı, vatandaşların devletin çeşitli düzeylerinde aldıkları kararlar ve uygulamalarını etkileme amacıyla yaptıkları eylemler olarak tanımlamaktadır (s. 92).

Yapılan bu tanımlamalar doğrultusunda kısaca siyasal katılım kavramını, vatandaşların siyasal iktidarın almış oldukları kararlarını ve faaliyetlerini doğrudan ya da dolaylı yollarla etkilemek amacıyla başvurdukları davranışlar ve tutumlar şeklinde tanımlayabiliriz.

Siyasal katılımın dönüm noktası olarak dünyadaki gelişimi dört büyük devrimin

Amerikan, Rus, İngiliz ve Fransız devrimleri ve II. Dünya Savaşı sonrasında bu önemli oluşumlar dahilinde meydana gelen siyasi uyanış ve ortaya çıkan bağımsızlık hareketleri sonucunda ortaya çıkan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak İngiliz Devrimi siyasal katılımın en önemli unsurlarından biri olan parlamentoyu siyasal sisteme ekleyerek ilk adımı atmıştır. Daha sonra Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi yayınlanarak bildirmede “İnsanların doğuştan özgür oldukları, özgürlüklerini engelleyen devletlere karşı ayaklanmalarının onlar için bir hak olduğu.” anlayışı getirilmiştir. 1789’ da ilan edilen Fransız Devrimi “İnsan ve Yurttaşlık Bildirgesi” kapsamında genel iradenin bir ürünü olması gereken yasaların, halkı yönetenlerden ve toplumdaki da hesap sorulma haklarının olduğu bildirmede yayınlanmıştır. Rus Devrimi (1917) gerçek bir katılımcının ancak “Sovyetler” aracılığıyla gerçekleştirilebileceğini savunurlar. Bunun da üyelerinin istendiği an geri çağrılabilirdiği ve sürekli yenilenen kurullar ile mümkün olacağını, var olan sınıfların biran önce kaldırılıp devletin toplum ile bütünleşmesi gerektiği görüşü geliştirilmiştir. II. Dünya Savaşı’nı izleyen dönemde önemli bir bilinçlenme ortaya çıkmış, 1948’ de ilan edilen “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi” ile insan onuru ilk kez dünya genelinde en üstün değer olarak özümsemiştir. Bu süreçte sömürge imparatorlukları dağıtılarak, onların yerine çok sayıda bağımsızlığını kazanmış devletler kurulmuştur. Dünyada 1970’ lerin sonunda başlayan ve 1990’ lı yıllarda büyük bir hız kazanan küreselleşme, devletlerin çoğunluğunun güç kaybetmesine, bunun sonucu olarak da siyasal katılımı gitgide, dünyaya egemen güçlerin hedef alınır ise anlamlı bir hal alacağı anlayışına yol açmıştır (Eroğlu, 2015:228).

Türkiye’de siyasal katılımın gelişimi incelendiği zaman batılılaşma süreci ile bir koşut olarak gelişim gösterdiği görülmektedir. Türkiye’de ilk adım olarak 1839 Tanzimat Fermanı ile vatandaşlara temel haklarının verilmesi ve kanunen eşitliklerinin sağlanmasıdır. Bu süreci 1876’ da ilan edilen I. Meşrutiyet ve parlamentonun açılması izlemiştir. Daha sonra tekrardan ilan edilen II. Meşrutiyet ile siyasal katılım hakkı yaygın bir şekilde hayata geçmiştir. 1920’ de yeni Türk Devleti’nin ilk meclisi açılarak siyasal katılım yolunda çok önemli bir adım atılmıştır. 1923’ te cumhuriyetin ilanı, 1924’ te halifeliğin kaldırılması ile ulus egemenliğinin tam yetkili organı olarak TBMM’nin öncülüğünde yeni bir anayasa yapılmıştır. Siyasal katılım yolunda kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkının verilmesi çok önemli bir gelişme olarak görülmektedir. 1968’ de başlayan siyasal katılımın düzen dışı olarak gerçekleştirilmeye çalışılması ilk olarak 1971 darbesi ve ardından 1980 darbesinin yaşanmasına neden olmuş ve bu karışıklıklar darbeler ile ortadan kaldırılmıştır. 1990’ ların ortalarına doğru geldiğinde tekrardan demokrasi yönünde adımlar atılmaya başlanmıştır. Ancak Batılı anlamda tam anlamıyla hak ve özgürlüklerin güvenceye alındığı,

hukuk devleti özelliklerinin tam anlamıyla gerçekleştirildiği baskı ve korkudan yalıtılmış bir siyasal katılmanın gerçekleştirilmesi uzak hedef olarak görülmektedir (Eroğul, 2015:229-230).

2.2.1. Siyasal Katılma Düzeyleri

Bireyler siyasete katılım sürecinde aynı düzeylerde ilgilenmemekte ve siyasi olaylara katılma konusunda bireyler arasında bazı farklılıklar görülebilmektedir. Bazı bireyler siyasete katılım sağlamaz iken bazı bireyler ise sadece oy vermekle yetinirler, bazı bireyler de maddi imkanlarını, zamanlarını, bütün enerjilerini kullanarak bazı olumsuzluklarla karşılaşmayı dahi göze alarak sürekli siyasi faaliyetlerde bulunurlar. Bireylerin göstermiş oldukları birbirinden farklı bu davranışların sebepleri olarak: Sosyal, psikolojik, ekonomik, siyasal toplumsallaşma, siyasal kültür ve çevresel faktörler vb. bulunmaktadır (Uluç, 2007:53).

Toplumunu oluşturan bireylerin hepsinin siyasete karşı aynı ilgiyle yaklaşmadıkları hiç şüphesiz görülmektedir. Bu doğrultuda siyaset bilimcilerinin siyasal katılımı çeşitli düzeylerde gruplandırmışlardır. Kapani (2015), bu gruplandırmayı yoğunluk bakımından kademelenme ve bir hiyerarşiden oluşan üç düzey belirlemiştir. Bu düzeyle şu şekilde sıralanabilir:

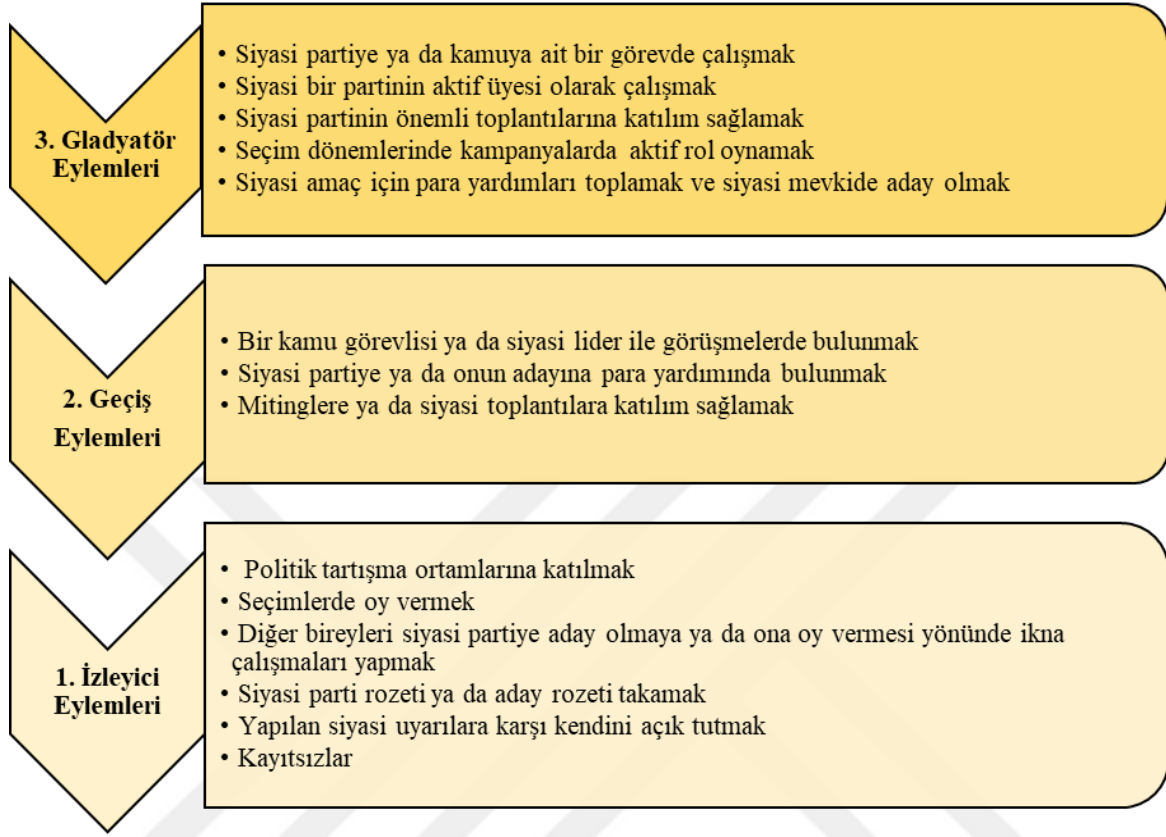
En alt düzey katılma “seyirci faaliyeti” katılmayı televizyon, radyo, dergi, gazete yolu ile siyasal olayları izleme, mitinglere dinleyici olarak katılmak, özel kişiler ile siyasal konularda tartışmalara katılma gibi faaliyetlerdir. En alt düzeydeki katılmada bu bireyler siyasal seyirciler ve siyasal haberlerin tüketicisidirler.

Orta düzey katılmada siyasal sorunlar ve olaylar karşısında açıkça konum alarak faaliyete geçme vardır. Örneğin mitinglerde konuşmalar yapmak, gazetelerde yazılar yazmak, bir partiye ya da parti adayına para yardımında bulunmak, siyasi liderler ile görüşmeler yapmak onları fikirleri ile etkilemeye çalışmak vb.

Üst düzey katılma, bireylerin doğrudan doğruya faaliyetlerin içerisine karışarak aktif rol oynayarak gerçekleştirilen faaliyetleri kapsamaktadır. Örneğin bir siyasi partiye resmi üyelik, siyasi partide yöneticilik görevi yapmak, mitingler düzenleyip katılma, seçim kampanyalarında aktif rol almak, seçimli kamu görevlerinde çalışmak veya aday olmak vb. (s. 144-145).

Bir başka sınıflama yapan araştırmacı ise Milbrath (1965)'tir. Milbrath “Political Participation” adlı eserinde siyasal katılım düzeylerini sınıflandırmıştır (Çam, 2011:172).

Milbrath (1965), siyasal katılım düzeyi sınıflamasını yapılan eylemlerin zorluk derecesine göre basamaklara ayırmıştır (Akt. Uluç, 2007:54). Bu basamaklar şekil 2.3'te açıklanmıştır.

Şekil 2. 3. Milbrath'ın Siyasal Katılım Düzeyleri

Milbrath'ın siyasal katılım düzeyleri incelendiği zaman siyasal partide aktif rol oynamaktan, siyasal eylemlere istekli olmaya kadar birçok eylem ve tutumları bireylerin siyasal katılım davranışları olarak belirlemiştir. Bu siyasal eylemlerin basamaklandırılmasında Milbrath, bazı değişkenlerin daha önemli olduğunu vurgulamıştır. Örneğin ülkeden ülkeye, zamandan zamana ve seçim döneminden seçim dönemine olduğu gibi. Bu nedenle bireylerden bu siyasal katılım davranışlarını yerine getirmeleri, seçim dönemlerine, yaşadıkları ülkeden ülkeye ve zaman açısından farklılaşmakta olduğu için zor, geçiş ve kolay basamakta olmalarını belirlemektedir (Akıncı, 2014:41).

Siyasal katılma sınıflaması yapan Amerikalı siyaset bilim adamı Robert Dahl, siyasal katılım düzeylerini yapılan diğer sınıflamalardan farklı olarak dört düzeye ayırmaktadır.

a) *Bilgi düzeyi*; siyasal sorunlar ve olaylar hakkında bilgili olmayı,

b) *Eylem düzeyi*; siyasal olaylarda aktif rol oynamayı,

c) *İlgi düzeyi*; siyasal olayları izleme durumunu,

d) *Önemseme düzeyi*; siyasal olaylara önem verme durumunu kapsamaktadır. Siyasal katılmanın bu dört düzeyi birbirinden ayrı, ilişkisiz değildir, yapılan araştırmalar bu dört boyut arasında bir bağın olduğunu açıklamaktadır.

Dahl, ayrıca toplumu siyasal katılma bakımından da dört tabakaya ayırarak incelemiştir. Bu tabaklar kısaca şu şekildedir:

a) Siyasal tabaka,

b) Siyasal olmayan tabaka,

c) İktidar sahipler,

d) İktidar peşinde koşanlardır (Kapani, 2015:144-146).

Siyasal katılma konusunda önemli incelemeler yapan Verba ve Nie'nin siyasal katılma düzeyini Amerika'da yaptıkları araştırma sonucunda belirledikleri altı düzeye ayırarak bir sınıflama yapmışlardır. Kısacası bireylerin bu belirlenen altı düzeyde siyasal hayata katılım sağlayabileceklerini belirtmektedirler. Bu düzeyler şu şekildedir:

a) *Sadece oy kullananlar*; seçim dönemlerinden seçim dönemlerine oy kullanarak siyasal katılım sağlayanlardır, siyaset için en geniş grubu oluşturan bireylerdir.

b) *Siyasal sürece hiç katılmayanlar*; bu bireyler siyaset ile ilgilenmezler seçim dönemlerinde oy kullanmak istemezler.

c) *Sınırlı katılımcılar*; bu bireyler yaşamlarını ilgilendiren konularda devlet memurları ile iletişime geçerler, seçim dönemlerinde oy kullanabilirler veya kullanmazlar.

d) *Tüm siyasal faaliyetlere katılanlar*; siyasi partilerde aktif görev alırlar, siyasi seçim kampanyalarına katılırlar seçim dönemlerinde oy kullanırlar.

e) *Kampanyacılar*; seçim kampanyalarında aktif olarak katılanlar.

f) *Topluluk düzeyinde katılım sağlayanlar*; bu bireyler bireysel katılım ve topluluk faaliyetlerine de katılırlar, aktif rol oynarlar (Verba ve Nie, 1972: Akt. Uluç, 2007:53-54).

Düzye ve şekil bakımından siyasal katılımı kategorilere ayıran araştırmacılar ise Huntington ve Nelson (1976)'dur. Huntington ve Nelson, bu kategorileri etkinlik olarak; lobicilik etkinliği, örgütsel etkinlikler, iletişim kurma etkinliği, şiddet kullanma etkinliği ve seçim etkinlikleri olarak sıralamaktadırlar. Bu etkinlikleri kısaca açıklamak gerekirse;

• *Lobicilik etkinliği*: Yapılacak bir düzenleme sırasında yasal veya idari konuda yetkilileri ya da karar verme sürecini etkileme maksatlı yapılan her türlü girişimdir.

• *Örgütsel etkinlikler*: Bireyin hükümeti karar verme aşamasında etkileyebilecek, bu amaç için kurulmuş herhangi bir örgüte üye olmasıdır.

• *İletişim kurma etkinliği*: Bu kapsamda bireysel çıkar veya bir grubun çıkarları için siyasi temsilciler ile iletişim kurmayı kapsamaktadır.

• *Şiddet kullanma etkinliği*: Hükümetin karar alma aşamasında insanlara ya da çevreye şiddet uygulayarak karar alma sürecinde etkili olmayı göstermektedir. Örnek olarak, isyan ve ayaklanma bu etkinliklerdendir. Her ülkede yasa dışı olarak kabul edilen şiddet kullanma kategorisi diğer kategorilerden farklılık göstermektedir.

• *Seçim etkinlikleri*: Propagandalarda bulunma, oy kullanma ve seçim çalışmalarına katılarak seçim sonucu üzerinde söz sahibi olabilmektir (Atabey ve Hasta, 2018:489).

2.2.2. Siyasal Katılım Türleri

Siyasal katılım türleri incelendiğinde ulaşılan tek bir siyasal katılım türünün olmadığı farklılıklar barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda siyasal katılım türleri altında en bilinen sınıflandırmayı yapan araştırmacı Milbrath'tır. Milbrath'ın yapmış olduğu siyasal katılım türleri sınıflandırması şu şekildedir;

- a) *Aktif ve Pasif Katılma*: Bazı bireyler diğer bireylere oranla daha yoğun veya daha çok olarak katılım sağlarlar. Bazı bireyler ise katılım konusunda daha pasiftir. Ancak siyasal katılım konusunda pasif olan bir birey kendisini yakından ilgilendiren bir olayda ya da olaylar karşısında aktif olabilir.
- b) *Zorunlu ve Bağımsız Katılma*: Bireyler bazı siyasal katılımları yasalar çerçevesinde zorunlu olarak gerçekleştirmektedirler. Bu zorunlu katılıma en iyi örnek vergi ödemektir. Bireyin kendi özgür iradesi ile verdiği, istediği, bağımsız katılım kararları da bulunmaktadır.
- c) *Açık ve Gizli Katılım*: Bireyin bazı siyasal eylemleri açık bir şekilde ve kamuoyu önünde gerçekleşirken, bazı eylemleri ise bireye özgü ve gizlilik gerektiren şekilde gerçekleştirilmektedir.
- d) *Siyasal Sisteme Veren ve Alan Katılma*: Siyasal sisteme katkıda bulunan eylemler olarak; oy verme, gösteri yapma, boykot, propaganda, vb. örnek olarak verilebilir. Siyasal sistemden alınan eylemler olarak ise hizmet talepleri yani okul açma, yol yapımı vb. örnek olarak verilmektedir.

- e) *Sürekli Katılma ve Süreksiz Katılma*: Sürekli katılma eylemi bir siyasi partiye üyelik, bir siyasi parti veya grupta militanlık; süreksiz katılma ise seçim dönemlerinde oy kullanma bu kavramlara örnek olarak verilmektedir.
- f) *Sözlü ve Sözsüz Katılma*: Sözlü siyasal katılım siyasi konuların tartışıldığı bir konferans, açık oturum veya panelde tartışmak. Sözsüz siyasal katılım protesto, miting, gösteri yürüyüşü veya siyasi amaçlı mektup yazmak sözsüz katılımı somutlaştıran eylemlerdir.
- g) *Açıklayıcı ve Araçsal Katılma*: Bir siyasal katılım eyleminin açıklayıcı mı yoksa araçsal mı olduğunu kesin bir şekilde söylemek güçtür. Çünkü belirli bir kişi için belli bir durumda açıklayıcı olan bir siyasal katılım, bir diğer kişi için araçsal katılım olabilir. Oysaki, bir araçsal siyasal katılımın bir amaca yönelik olması ve onun bir parçasını oluşturmaktadır. Örnek vermek gerekirse seçim kampanyasına katılma eylemi araçsal katılma iken buna karşılık seçimde oy kullanmak amaçsal katılım eylemidir.
- h) *Sosyal ve Sosyal Olmayan Katılım*: Bir siyasal katılımın sosyal mi yoksa bireysel bir katılımı olduğunu belirleyen ölçüt, siyasal katılımın toplumun diğer bireyleri ile birlikte ve grup dinamiği içinde gerçekleştirilmesidir. Ancak, her eylem içerisinde bir miktarda olsa sosyal ilişki bulundurmaktadır. Bir siyasiye mektup yazmak ya da mail atmak eyleminde sosyal yoğunluk çok az iken, bir protestoda ya da mitingde bulunmak sosyal yoğunluğun çok daha fazla olduğunu göstermektedir (Çam, 2011:172-173).

2.2.3. Siyasal Katılmayı Etkileyen Etmenler

Siyasal katılım sürecinin karmaşık yapılı bir olgudur. Bu karmaşık yapıda siyasal katılım sürecinde seçmene ait birtakım özelliklerin yani sıra bunlara ek olarak; kültürel, psikolojik, sosyal, ekonomik ve diğer faktörlerde seçmeni karar verme sürecinde doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir (Damlapınar ve Balcı, 2005:76).

Siyasal katılmanın, bir davranış veya bir eylem olarak toplumsal ve bireysel faktörlerden etkilenen bir olgu olduğuna araştırmalar doğrultusunda görüş birliğine varılarak doğrulanmıştır. Siyasal katılmayı oy kullanmama, siyasal sürece hiç dahil olmama yahut siyasal sürece katılma, oy kullanma gibi olumlu ya da olumsuz her iki durumda da eylemin gerçekleşmesi aşamasında çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bireylerin aynı şartlarda benzer davranışların gösterilmesini sağladığı sonucuna ulaşılmış olsa da bireylerin farklı eylemlerde buldukları da saptanmıştır (Dursun, 2016:240-241).

Bir davranış biçimi olarak siyasal katılımı etkileyen faktörleri dört başlık altında sınıflandırabiliriz (Çolak, 2020:10-22). Bu sıralama tablo 2.3' te gösterilmiştir.

Tablo 2. 3. Siyasal Katılımı Etkileyen Faktörleri

<i>1. Biyolojik Etkenler</i>	<i>2. Sosyo- Ekonomik Etkenler</i>	<i>3. Psikolojik Etkenler</i>	<i>4. Siyasal – Hukuki Etkenler</i>
a)Yaş	a) Eğitim	a) Siyasal Etkinlik	a) Anayasa
b) Cinsiyet	b) Gelir Düzeyi	b) Siyasal İlgi	b) Rejim
	c) Aile	c) Siyasal	
	d) Meslek	Yabancılaşma	
	e) Yerleşim Biçimi	d) Sosyal Girişkenlik	
	f) Örgüt Üyeliği	e) Vatandaşlık Görevi	
	g) Etnik Kimlik	Duygusu	
		f) Anomi	

2.2.3.1. Biyolojik Etkenler

a) Yaş: Siyasal katılım ve yaş ilişkisi belli yaş gruplarındaki bireylerin siyasal olayları algılama ve yaşadıkları çevrede olup biten siyasi gelişmelere karşı göstermiş oldukları tepkiler bağlamındadır. Önemli olan bireyin biyolojik yaşı değil yer aldığı belli yaş grubu ve içinde bulunduğu kuşaktır (Dursun, 2016:245).

Kışlalı (1987), orta yaş grubundaki bireylerin siyasal katılma eğilimleri diğer yaş grubundaki bireylere oranla daha fazla olduğunu belirtmektedir. Gençlerin siyasi katılma eğilimlerin iç ve dış sorunların arttığı ve bunalımlı dönemlerde daha fazla olduğunu, bu dönemler dışında ise siyasi eğilimlerinde bir azalma olduğunu belirtmektedir. Gençlerdeki enerjiyi görebilen ve onlara umutlar verebilen bir yönetim siyasal katılmada gençlerin bu durumlarını olumlu yönde değerlendirebilmektedir (s. 358-359).

b) Cinsiyet: Kadınların ve erkeklerin siyasi davranışları üzerine yapılan araştırmalar doğrultusunda, her toplumda kadınların her düzeyde siyasete katılım oranlarının erkeklere oranla daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum üzerinde toplumların yapısal özellikleri kadınların siyasete katılım düzey ve yoğunluğunu etkilediği belirtilmiştir. Modern toplumlarda yaşayan kadınların, geleneksel toplumlarda yaşayan kadınlara oranla daha fazla siyasete ilgi duymaktadırlar (Öztekin, 2018:257).

2.2.3.2. Sosyo - Ekonomik Etkenler

a) Eğitim: Bireylerin siyasal katılım davranış ve eğilimlerinde eğitim seviyesinin yükselmesi ile birlikte artmaktadır. Eğitim seviyesi daha düşük olan bireylere oranla daha yüksek olan bireylerin daha fazla siyasal katılım eğilimi ve siyasi hayata katılım göstereceğini beklemek mümkündür. Eğitim yoluyla kazanılan siyasi ilgi ve bilginin sonucunda siyasal katılımında o oranda artacağı sonucuna ulaşılır (Dursun, 2016:243).

b) Gelir Düzeyi: Siyasal katılım ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır. Aralarındaki bu ilişki doğru orantılıdır. Örneğin bireylerin gelir düzeyi arttıkça siyasal olaylara ilgileri de artmakta iken, gelir düzeyleri azaldıkça siyasal ilgileri azaldığı yönündedir (Silsüpür, 2021:166).

c) Aile: Toplumun alt birimlerinden biri olan aile bireyin siyasal katılımı konusunda etkili olan bir yapıdır. Bireyin demokratik süreçler ve değerler ile kaynaşmasında ya da uzaklaşmasında aile büyük rol oynamaktadır. Siyasal katılım uygulamaları çocukluk dönemindeki öğrenme süreçleri ile ilişkilendirilmelidir. Ailede uygulanan bilinçli toplumsallaşma süreci ile toplumsal kurallar, değerlerin ve bunların yanında aile içi ilişkilerinde aktarılmaktadır. Siyasal katılım davranışlarından olan seçme işleminin temeli ailede atılmaktadır. Bu özelliğinden dolayı ailenin sosyo-politik bir önemi vardır (Uysal, 1984:115-116).

d) Meslek: Bireyin toplum içindeki statüsü, mesleği, eğitim durumu, prestiji vb. özellikleri siyasal katılma davranışları üzerinde etkilidir. Bireylerin bu özellikleri onların siyasete katılmalarını da artırmaktadır. Bireylerin toplumda aranan mesleklere yöneldikçe, o mesleklerde çalıştıkça toplumdaki konumları belirginleşmektedir. Bu doğrultuda da siyasete katılımları ve ilgileri artmaktadır (Öztekin, 2018:256).

e) Yerleşim Biçimi: Yerleşim yerinin büyük kent, kasaba veya köy olması bireylerin siyasal yaşamları bu doğrultuda da siyasal katılımları üzerinde farklılıkların olmasına yol açmaktadır. Büyük kentte yaşayan bireyin siyasal katılımı daha bilinçli ve bağımsız olurken, kırsalda yaşayan bireylerin siyasal katılımları bağımlılık göstermektedir. Kırsal kesimlerde kamuoyu, kitle önderlerinin yönlendirmesi sonucunda bireyler güdümlü hareket etmektedirler. Bu sonuca ulaşılması üzerindeki en önemli etken eğitim düzeyi ve toplumsal ilişkinin etkisidir (Kışlalı, 1987:360).

f) Örgüt Üyeliği: Kentleşme sonucunda eğitim imkanlarının çeşitlenmesi ve yeni mesleklerin ortaya çıkması, siyasal katılım konusunda önemli rol oynayan örgütlerin oluşmasına sebep olmuştur. Kısaca örgütlenme, siyasal kaynaklardan yeteri oranda pay

alamayanların bir araya gelerek sayıca çoğalmaları ve siyasal kaynak eksikliklerinin düzenlenmesi yönünde düzenlemeler yapılması çalışmaları yapan bir oluşumdur (Kalaycıoğlu, 1983: Akt. Duran, 2005:5). Bireylerin siyasal katılımı örgütler yoluyla gerçekleştirebilmeleri için buldukları ülkede demokratik bir siyasi yapının önemli özelliği olan örgütlenme özgürlüğünün var olması gerekmektedir. Bireyler örgütler yoluyla siyasal katılımlarını gerçekleştirmek için dernekler, sendikalara, siyasi nitelik taşıyan örgütlere ve siyasi partilere üye olmaktadır (Dilber, 2011: 46).

g) Etnik Kimlik: Siyasal katılımı etnik kimlikten söz edilebilmesi için o ülkedeki siyasal koşulların yapısına bakılmalıdır. Örneğin bir ülkede yaşayan bir topluluk etnik kimliklerinin asimile olma tehlikesi içinde olduğunu ya da siyasal verilmiş bazı haklarından mahrum olduklarını düşünüyorlarsa birtakım faaliyetlerde bulunabilirler. Bu topluluklar tanınan özgürlükler doğrultusunda protestoya, oy verme, gösteri ve daha ileri bir seviyede silahlı mücadeleye de varabilecek tarzda bir siyasal katılım yolu deneyebilirler. Ülkenin demokratikleşme seviyesi doğrultusunda katılımların olağanüstü katılımdan olağan katılıma yönelen bir süreç izler (Uluç, 2007:94).

2.2.3.3. Psikolojik Etmenler

a) Siyasal Etkinlik: Bireyin kendi davranış ve eylemleri ile çevresinde meydana gelen konularda etkili olabileceği ve bunları değiştirebileceğine, yaşanan gelişmeleri denetleyebileceğine ve kendi geleceğini davranışları doğrultusunda yön verip, oluşturabileceğine olan inancıdır. Etkinlik inancı yüksek bireyler siyasal hayata daha kolay katılım gösterirlerken, meydana gelen her türlü gelişmeleri yakından takip ederler ve siyasette aktif rol oynamaktan kaçınmazlar. Bu bireyler siyasi otoritenin vermiş olduğu kararları etkilemekten çekinmezler (Dursun, 2016:249).

b) Siyasal İlgi: Kalaycıoğlu (1983), siyasal ilgi kavramını bireylerin siyasal olayları, siyasal düzenin işleyişini ve siyasal karar alma aşamalarını düzenli ve sürekli olarak takip etmesi şeklinde açıklamıştır. Bireylerin siyasal duruşları, davranışları ve tutumları üzerinde etkili olan siyasal ilgilidir. Bireylerin siyasal ilgilerinin artmasında ise siyaseti, siyasal etkinlikleri, siyasal yapıları düzenli takip etmeleri rol oynamaktadır. Siyaseti uzaktan izleyenlere göre siyasi ilgisi olan bireylerin siyasal düşünceleri daha gelişmiştir. Siyasal ilgi yoğunlaştıkça siyasal katılım davranışı da artmaktadır. Siyaseti sorgulayan, takip eden, izleyen, siyasette aktif bireylerin siyasi ilgisi yüksektir (Akt. Adıgüzel, 2020:127).

c) Siyasal Yabancılaşma: Yabancılaşma, bireyin yaşadığı topluma, çevresine ve siyaset sürecine karşı ilgisizleşmesidir. Yabancılaşan bireyler içinde yaşadıkları siyasal

sistemi kendisinin dışında, kendisiyle ilgisi olmayan farklı bir yapı olarak algılamaktadırlar. Kendi faaliyetleri ile siyasi sistemi etkileyebileceklerine inanmazlar ona karşı bir ilgisizlik duyarlar. Bireylerin siyasi yabancılaşması siyasi katılım aleyhine sonuç doğurmaktadır. Çünkü siyasi yabancılaşan bireyler siyasi katılım davranışında bulunmazlar, siyasete ilgi duymazlar. Ancak siyasete yabancılaşma, ilgi duymamada bir siyasi katılım türüdür, aktif ve olumlu siyasi katılma değil pasif siyasi katılmadır (Dursun, 2016:250).

d) Sosyal Girişkenlik: Bireylerin sosyal durumlara girişimde bulunma ve aktif bir biçimde yaklaşmaları sosyal girişkenliktir. Sosyal girişkenliği yüksek bireylerin temel özellikleri olarak sosyal olaylarda aktif davranma, sorumluluk alma, başka kültürlerle karşı kolay iletişime geçebilme ve arkadaş edinebilme şeklinde sıralayabiliriz (Polat, 2009: 158-159).

e) Vatandaşlık Görevi Duygusu: Siyasete karşı önemli bir ilgisi olmadığı halde bireyin, siyasi katılımın bir vatandaşlık görevi olduğunun bilincinde olması ve bunu yerine getirmesinin toplumsal yaşam için gerekli olduğuna olan inancı vatandaşlık görevi duygusu olarak adlandırılmaktadır (Altındal, 2007:53).

f) Anomi: Anomi, normsuzluk, kuralsızlık olarak da ifade edilen bir kavramdır. Tanım olarak bakıldığında en sade biçimde anomi, sosyal edilgenlik ya da bireyin olaylar karşısında kendisini yetersiz ve etkisiz olduğunu düşünerek yaşamış olduğu bir karmaşıklık halidir. Bu durumda bireyin kendini siyasi yapıdan uzaklaştırmasına yol açmaktadır. Birey siyasi katılım konusunda kendini yetersiz ve etkisiz hissettiğinden siyasi katılımında da bir azalma olacaktır (Çolak, 2020:21).

2.2.3.4. Siyasi – Hukuki Etkenler

Siyasi katılımı etkileyen unsurlardan siyasi ve hukuki etkenleri kısaca açıklamak gerekirse şu şekilde açıklayabiliriz. Bir toplumun siyasi sisteminin ve siyasi yapısının işleyiş tarzı bireylerin siyasi katılımları üzerinde önemli bir etkidir. Bütün siyasi rejimlerde siyasi süreçlerin işleyiş tarzı ve bireylerin bu sürece dahil olmaları belirli normlar ve kurallar çerçevesinde gerçekleşmektedir. Hiçbir toplumda siyasi süreçler kuralsız ve normsuz gelişigüzel bir şekilde işlemez. Siyasete yön veren, siyasetin sınırlarını çizen başta anayasa olmak üzere, belirlenmiş temel yasalardır. Yasalarca belirlenmiş olan bireylerin siyasi hakları; siyasi sürece nasıl katılacakları, hangi haklarının olduğu, sorumluluklarının neler olduğu, siyasi haklarını kullanırken hangi kurallara uymaları gerektiğidir. Siyasi sistemin hangi tür rejime dayandığı siyasi katılımında farklılıklar barındırması açısından önem arz etmektedir. Örneğin demokrasi veya demokrasi dışı

totaliter bir rejim olması gibi. Ayrıca sistemin işleyiş tarzı da siyasal katılımı etkilemektedir. Demokratik sistemlerde çok partili ya da iki partili olması, seçim sisteminin nispi temsil olması ya da çoğunluk sistemi olması vb. durumlar siyasal katılımı artırıcı ya da azaltıcı yönde etkilemektedir (Dursun, 2016:251-252).

2.3. POLİTİK OKURYAZARLIK VE SOSYAL BİLGİLER

2.3.1. Politik okuryazarlık kavramı ve eğitimi

Politik okuryazarlık kavramına geçmeden önce politika ve okuryazarlık kavramlarının anlamlarını açıklamakta fayda vardır. Politika kelimesi sürekli kullandığımız bir kelime olması nazarında net bir tanımlaması yapılabilen bir kavram değildir. Bu nedenle öncelikle kelimenin kökenine bakmak gerekmektedir. *Politika* kelimesi köken olarak Antik Yunan dönemine ait bir kelimedir. Politika kelimesi Prelot’nu (1972) yaptığı tanımlamada, politika kelimesi: *polis* “kent, site”, *politeia* “siyasal rejim, devlet”, *politika* “devlet ve yapısını, siyasal rejimi, egemenlik hakkı, siyasal faaliyetler”, *politike* “politika sanatı” sözcüklerini içerisinde barındıran bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Aslan, 2019:9).

TDK’ nın yaptığı politika tanımlaması şu şekildedir:

“Politika, devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü, siyaset, siyasa.”

Politika üzerine yapılan tanımlamalar doğrultusunda, toplumun her kesimini ilgilendiren, toplumun bir üyesi olan bireylerin yaşam şartlarını düzenleyen kuralların oluşturulması, oluşturulan bu kuralların korunup, gerekli durumlarda bu kurallarda değişikliklere gidilmesi için yapılan faaliyetlerdir. Kısaca politika, ülke yönetimi için yapılan tüm faaliyetlere denilebilir.

Okuryazarlık kavramı ise toplum tarafından anlam verilmiş iletişimsel simgelerin verimli bir şekilde kullanılabilme yeteneğidir. Okuryazarlık durağan bir yapıda değil çağın ihtiyaçları doğrultusunda yenilenen, ihtiyaçlara cevap verebilecek hale getirilebilen bir yapıdadır. Okuryazarlık okuma ve yazma etkinliğinden farklı okuma ve yazmayı kapsayan, derin bir anlam taşıyan yapıdadır. Okuryazarlık çağın ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilebilen bir beceri olarak da karşımıza çıkmaktadır. Kısaca okuryazarlığı, iletisi olan her sistemi anlamlandırmayı hedefleyen, üst düzey ve geliştirilebilir bir beceri olarak netleştirebiliriz (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010:284).

Okuryazarlık artık geleneksel okuryazarlık anlamının yanında gelişen teknolojik hayat ve değişen yaşam koşulları doğrultusunda farklı alanlarda da okuryazarlıklar karşımıza

çıkılmaktadır. Okuryazarlık kelimesinin önüne eklenen sifata göre tanımlaması değişen ve farklı bir boyut kazanan yapıya dönüşmektedir. Örneğin, kültüre ait okumadan söz edildiği zaman kültür okuryazarlığı, politikaya ait okumalardan söz edildiğinde politik okuryazarlık, bilgisayar ya da teknoloji ile ilgili bir okumadan söz edildiği zaman ise bilgisayar okuryazarlığı tanımı yapabiliriz (Kuş, 2013:208).

Politik okuryazarlık, yapılan politika ve okuryazarlık tanımları doğrultusunda ortaya çıkan bir kavramdır. Politik okuryazarlık kavramı yeni oluşturulmuş bir kavram olmamakla birlikte, bu alanda literatür genelinde fazla bir çalışma olmadığı karşımıza çıkmaktadır. Yapılan çalışmalar doğrultusunda farklı farklı tanımlamalar yapılmış olsa da bilgi, değer ve becerilerin karşılıklı ilişki içerisinde olması noktasında ortak bir düşüncede oldukları görülmektedir (Şan, 2021:15). Politik okuryazarlık tanımlarından bazıları şu şekildedir. Krosnick (1990), politik okuryazarlığı, bireyin politik bilgiye sahip olma durumu olarak tanımlamaktadır. Zaller (1992), politik okuryazarlığı politik bir olayı bireylerin kavrayabilme becerisine sahip olmaları ve politik farkındalıklarının olması şeklinde tanımlamaktadır. Denver ve Hans (1990); Wormald'ın (1988) politik okuryazarlık konusundaki görüşleri şu şekildedir: Bireylerin, etkili birer vatandaş olarak sahip oldukları rolleri gerçekleştirebilmeleri için, politik konular hakkında bir bilince sahip olmaları ve onları kavrayabilmeleri gerekir. Yapılan bu tanımlamalar doğrultusunda Fyfe (2007) politik okuryazarlığı sadece politik konulara hakim ve hükümetin işlevlerini bilen bireyler birer politik okuryazar olarak adlandırılmaz. Çünkü politik okuryazarlık beceri, bilgi ve değerleri de kapsar. Beceriler bireylerin etkili bir şekilde toplumsal hayata katılımını gerekli görürken, bireylere katılım imkanı sağlamaya bu becerilerin bireyde gelişmesi beklenilemez. Kısaca bireyin politik okuryazarlık bilgisine sahip olması onun bir seyirci gibi uzaktan ilgili toplumsal konuları izlemesini gerektirmez aksine aktif bir şekilde ilgili toplumsal konularda yer almasını gerektirir (Akt. Kuş, 2013:208).

Politik okuryazarlık kavramı ne zaman ortaya çıktığı konusunda ise ilgili literatür incelendiğinde; Paulo Freire'nin 1960'lı yılların başlarında Brezilya'da temel okuma yazma eğitimi ile birlikte politikayı ilgilendiren konuları dahil ettiği yeni bir yöntem geliştirerek, tartışmalı politik okuryazarlık ve eleştirel bilinç eğitimi yöntemini kullanarak bu alana katkı sağladığı görülmektedir. Temel okuryazarlık seviyesine sahip olan bireylerin politik okuryazarlık bilincine de sahip olmasıyla birlikte eleştirel bilinci aktarabilecek konumda oldukları sonucuna varılmıştır (Elias, 1975: Akt. Şan, 2019: 224).

Politik okuryazarlık becerisinin kazanılmasına bireyin sadece eğitim hayatı ile

kazandığı bir beceri olarak bakılmamalıdır. Politik okuryazarlık çocukluktan itibaren ailede başlayan ve eğitim hayatı ile şekillenen bir süreçtir. Bireyin politik okuryazarlık beceri kazanma sürecinde politik öğrenmelerini gerçekleştirmesi politik sosyalizasyon ile de ilgilidir. Politik sosyalizasyon, bireylerin politik bir kimlik oluşturabilmeleri için geliştirilmiş bir yaklaşım olarak, bireylerin aile, toplum, eğitim yoluyla içerisinde yaşadıkları siyasal sisteme uyma, sistemin devamlılığını sağlamak için uygun siyasi davranışlar gösterilmesidir (Beşirli, 2005:252). Bireylerin politik bilgi, beceri ve inançları eğitim öğretim yolu ile öğrenmeleri kapsamında, öğrencilerin; ülke yönetimi, ülkenin siyasal yapısını, devletin kurumları, bu kurumların işleyişi, görev ve sorumlulukları hakkında bilgilenmeleridir. Ayrıca bireylerin, siyasetçilerin toplumdaki görevlerini, nasıl seçildiklerinin bilincinde olmalarıdır. Seçim sırasında bireylere düşen sorumluluklar, bireylerin ulusal ve uluslararası yaşanan güncel siyasi konularda bir görüşünün olması gibi konularda bilgi sahibi olmasına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda politik okuryazarlık üç temel kavram üzerine oturabilir. Bunlar:

1. Hükümet (Otorite, zorlama, düzen ve güç)
2. İlişkiler (Adalet, kanun, baskı, temsil)
3. İnsanlar (Bireysellik, özgürlük, refah, doğal haklar). Politik okuryazarlık ile bu üç kavramı mantık çerçevesinde bilinçli bir şekilde kullanmayı ve bu kavramları değerlerini, nasıl kullanıldığının bilincinde olmayı kapsamaktadır. Ayrıca politik okuryazarlık ile sorunlara çözüm bulmayı ve onları gidermeyi kapsamaz, yalnızca bu sorunları anlamayı ve belirli ölçüde söz sahibi olmayı içeren bir kavramdır (İnan ve Tarhan, 2018:36).

Okullar aracılığıyla öğrencilerde politik okuryazarlık becerisinin kazandırılması, onların katılımını gerçekleştirerek, pratik demokrasi deneyimi yoluyla bilinçli vatandaş olmaları sağlanmalıdır. Okullarda politik konuların yer aldığı iki ders olarak sosyal bilgiler dersi ve vatandaşlık derslerini görmekteyiz. Öğretmenlerin politik okuryazarlık konularının öğretiminde dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Bu önemli noktaları şu şekilde belirtebiliriz:

- İçerisinde birçok soyut kavramın yer aldığı politik okuryazarlık kavramını ülkemizde dördüncü sınıfta İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi ile başlamaktadır. Öğrencilerin gelişim özellikleri göz önüne alındığında soyut kavramları kavrayabilecek bir bilişsel gelişime sahip olmadıkları bu nedenden ötürü öğretmenlerin bu soyut kavramları öğrencilerin kavrayabileceği şekilde somutlaştırarak öğretmesi gerekmektedir. Öğretmenler, ayrıca kullandıkları yöntem ve teknikler ile politik bilgi ve becerileri öğrencilere nasıl öğreteceklerinin de bilgisine sahip olmalıdırlar. Öğretmenler, okul dışı öğrenme ortamlarının

nasıl verimli bir şekilde kullanılabileceğinin de bilgisine sahip olmalıdır.

- Sınıf içerisinde oluşturulacak demokratik, özgür bir atmosfer ile konu içeriği olarak hassas ve tartışmalar doğurabilecek bir yapıda olan politik konular oluşturulacak bu ortam ile farklı görüş ve düşüncelerin rahatlıkla ifade edilebileceği bir ortama dönüştürülebilmelidir. Öğretmenler bu konularda kendi politik görüşlerini, dünya görüşlerini sınıf ortamında tek doğru olarak göstermemelidir. Öğretmen kendi politik görüşünü, yakın olduğu ideolojiyi öğrencilere diğer görüş ve ideolojileri açıklamadan önceden söylememelidir. Çünkü diğer politik bilgi ve becerilerin, dünya görüşlerinin de kazanımı için sınıf ortamında bir fırsat yaratmalıdır. Sınıf ortamında öğrenci merkezli yaklaşımlar kullanılarak, öğrencilerin aktif katılım sağlayabilecekleri imkanlar sunulmalıdır. Öğrencilerde politik okuryazarlık becerisinin oluşabilmesi ve aktif vatandaş olabilmesi açısından bu noktalara oldukça dikkat etmek gerekmektedir (Kuş, 2020:111).

2.3.2. Sosyal bilgiler ve politik okuryazarlık ilişkisi

Günümüzde birçok ülke eğitim programlarını oluştururken; gençlerin politik bilinçlerini geliştirmek amacıyla, yeni, siyasi gelişmelerden onları haberdar etmek, onların demokratik sisteme bilinçli bir şekilde katılımlarını sağlamayı amaçlamaktadır. Gençlerin eleştirel bir bakış açısı kazanmaları için ilk ve orta öğretim programlarına sosyal bilgiler, tarih, siyaset bilimi, vatandaşlık vb. çeşitli dersler vasıtasıyla bu konulara yer vermektedirler (Aktekin, 2016:180). Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olmak amacıyla; tarih, hukuk, sosyoloji, coğrafya, felsefe, psikoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık konularını yansıtan, öğrenme alanlarını bir tema ve ünite altında birleştirilmesini içeren, insanın fiziki ve sosyal çevresi ile etkileşiminin geçmiş, bugün, gelecek bağlamında araştırıldığı; toplu öğretim yaklaşımından esinlenerek oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2005:51).

Ülkemizde vatandaşlık dersi kapsamında, Meşrutiyetten günümüze çeşitli isimlerde dersler okutulsa da ilk kez 1968 yılında sosyal bilgiler ismi ile vatandaşlık konuları okutulmaya başlanmıştır. Ülkemizde Meşrutiyetten günümüze devletin yetiştirmek istediği vatandaş modeli sosyal bilgiler dersi kapsamında oluşturulmaya başlanılmıştır. Meşrutiyetten 2005 yılına kadar sosyal bilgiler dersinde kullanılan yaklaşım modeli “*Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgilerdir*” (Kuş, 2019:457).

Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler modeli, sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullanılan en yaygın ve en eski modeldir (Barr, Barth ve Shermis 1978: Akt. Yılar ve Tağrikulu, s. 52). Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler modelinin yaygın olarak

kullanılma nedeni ise, ABD'nin 19. yüzyılın başlarında hızlı kalkınmasının ekonomide ve sosyal hayata etkileri olmuştur. Yaşanan sanayileşme ile köyden kente göçlerin artması, farklı kültürlerden getirilen göçmenler sosyal hayatta bir karmaşanın yaşanmasına neden olmuştur. Bu karmaşık hayatı bir düzene sokmak ve toplumda ortak bir vatandaşlık ruhu oluşturmak amacıyla yapılan çalışmalar sonucunda, 1916 yılında okul programına sosyal bilgiler dersi eklenerek, okullarda okutulmaya başlanmıştır. Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler modelinin en önemli amacı; bir toplumda milli değerlerin kazandırılması, millet olma ruhunun geliştirilmesi, toplumun değer ve inançlarının öğrencilere aktarma yoluyla kültürel devamlılığın sağlanmasıdır (Yılar ve Tağrikulu, 2019:53).

2005 yılında artık sosyal bilgiler programında yeni yaklaşımlar yer almaya başlamıştır. Bu yaklaşımlar sosyal bilim olarak sosyal bilgiler yaklaşımı ve yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler yaklaşımıdır.

- *Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler yaklaşımı*, etkili vatandaş olmak için bir hazırlık olması açısından sosyal bilimlere özgü beceri, bilgi ve değerlerin öğrencilere kazandırılması anlayışına dayanır. Öğrenciler bu yaklaşım ile sosyal bilimlerin, temel kavramlarını, kuramlarını ve genellemelerini, bilgi toplama ve bilgiyi nasıl yorumlayacaklarını öğrenmeleri amaçlanmaktadır. Öğrencilerin karşılaşacakları sorunlar karşısında bir sosyal bilimci bakış açısı ile gerekli bilgi, beceri ve değerlere sahip bir şekilde çözüme ulaşmaları öngörülmektedir (Öztürk, 2015:5).

- *Yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler yaklaşımı*, yapılandırmacı yaklaşımın etkisi ile Amerika'da 1990' larda eğitim sistemini etkilemiştir. Bu yaklaşım yapılandırmacı yaklaşıma dayandırılmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımı, J.Dewey problem çözme anlayışına, Piaget'in bilişsel gelişim kuramı ve aktif öğrenme yaklaşımına, Vygotsky'nin sosyal öğrenme kuramına, dil gelişimi ve yakınsak gelişim kuramına ve son olarak da Bruner'in geliştirmiş olduğu buluş yoluyla öğrenme stratejisine dayandırabiliriz. Yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler yaklaşımında öğrenci merkeze alınarak, öğrencileri sosyal ve bireysel olarak etkileyen sorunlar karşısında sorunu tanımlamaları, analiz etmeleri, çözüme ulaşip bir karar vermeleri amaçlanmaktadır. Kısaca yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler yaklaşımının temel amacı, öğrencilerin bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak sorunu çözmeleri ve bir karara varmalarınıdır (Tay, 2022:42-43).

Sosyal bilgiler dersinin amaçları kapsamında tarihsel süreç içerisinde birçok değişiklik olmuştur. Bu değişikliklerin nedenleri arasında sosyal bilgiler dersinin uygulandığı ülkede ve uluslararası yaşanan deneyimler ve düzenlemelerin ders içeriğine

yansıması olarak bakabiliriz. Bu kapsamda temel amaçlar üzerinde en genel ve kapsamlı görüş bildiren konsey ABD'nin Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyidir (NCSS). Konsey, sosyal bilgiler eğitimi üzerine çalışmalar yürüten, köklü bir geçmişe ve bilgi birikimine sahip olan bir konseydir.

NCSS tarafından sosyal bilgiler dersinin temel amacını şu şekilde ifade etmiştir:

“Öğrencilerin demokratik bir kişilikli ve aktif yurttaşlar olarak kamusal yaşama katılmaları için gerekli olan yurttaşlık bilgi, beceri ve entelektüel gelişimlerini desteklemektir.”

NCSS' in yurttaşlık becerilerinin de temel amacını belirlemiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin demokratik düşünce ve değerlere sahip bir şekilde eğitimine önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin yurttaşlık becerilere demokratik değerler doğrultusunda toplum, ülke ve dünya hakkındaki bilgileri doğrudan alma değil, bu bilgilere araştırma yöntemlerini kullanarak, veri toplama ve analiz edebilme, sentez, problem çözme becerilerine sahip olarak ulaşmaları gerekmektedir. Ayrıca toplumda demokratik bir yaşam hayatının sürdürülebilmesi ve geliştirilebilmesi için, öğrencilerin bilgili olmaları, beceri sahibi bir birey olması ve demokratik yaşam tarzını bir hayat felsefesi olarak geliştirmesi gerekmektedir (Aslan, 2016:41).

2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan *“Güç yönetim toplum ve gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler”* öğrenme alanına 2018 programında yer verilmezken, programa ilk kez eklenen bir öğrenme alanı olan *“Etkin vatandaşlık”* öğrenme alanı eklenmiştir. Etkin vatandaşlık öğrenme alanı, öğrencilerin demokratik aktif vatandaş özelliklerine sahip bir birey olmaları amaçlanmaktadır. Etkin vatandaşlık öğrenme alanı; daha önce hazırlanan sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yer almayan ilk kez 2018 programına eklenen bir öğrenme alanıdır. Etkin vatandaşlık öğrenme alanı sosyoloji, hukuk, siyaset bilim disiplinleri ile vatandaşlık kavramına yoğunlaşmaktadır. Programda etkin vatandaşlık kapsamında grup, kurum ve sosyal örgütlerin oluşumu, bunları etkileyen unsurları, bunların kontrol mekanizmalarını, bireye ve kültüre etkilerini, bu konuda nasıl bir kontrol mekanizmasının işlediğini, varlıklarını ne şekilde sürdürüp ne gibi değişikliklerin olduğunu bilmesi konuları yer almaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda öğrencilerde;

• *Toplumumuzda ve diğer toplumlarda grupların, kurumların ve sosyal örgütlerin rolü nedir?*

• *Grup, kurum ve sosyal örgütlerden ben nasıl etkileniyorum?*

• *Grup, kurum ve sosyal örgütler nasıl değişir? Bu değişikliklerde benim rolüm nedir?” sorularına cevap verebilmelidir (MEB, 2018).*

2018’ de güncellenen sosyal bilgiler dersi öğretim programı şu anda uygulamada olan programdır. 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programı kapsamında yer verilen Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ), öğrencilerin ulusal ve uluslararası düzeyde kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatında ihtiyaç duyacakları beceriler olan sekiz beceri belirlemiştir. Bu beceriler: Ana dilde iletişim, yabancı dilde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlik, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifadedir. TYÇ yeterlilikleri arasında olan sosyal ve vatandaşlık ile ilgili yetkinlik alanı politik okuryazarlık becerisi ile doğrudan ilgilidir. Vatandaşlık yetkinliği kısmında politik okuryazarlık becerisine açıkça yer verilmiştir:

“Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır”

Kısaca, bu yetkinlik alanında demokratik ve aktif vatandaş olma, siyasal bilgi birikimi ile donanmış bireyler olamaya yer verilmiştir (MEB, 2018).

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan 27 beceri arasında politik okuryazarlık ile ilişkisi olan beceriler de bulunmaktadır. Bu beceriler şu şekilde sıralanabilir: Hukuk okuryazarlığı, problem çözme, dijital okuryazarlık, iş birliği, eleştirel düşünme, medya okuryazarlığı becerileridir. Bu becerilerin içerik olarak birbirleri ile etkileşimin ve bir ilişki içerisinde bir bütünlük oluşturduğu görülmektedir (Kuş, 2019:458). Sosyal bilgiler dersi temel amaçları doğrultusunda hazırlanan öğretim programları incelendiğinde 2005 ve 2018 öğretim programlarında politik okuryazarlığın öğretilbileceği kazanımlara yer verildiği görülmektedir. 2005 sosyal bilgiler öğretim programında 6. ve 7. sınıflarda politik okuryazarlık kazanımları yer almaktadır. 6. sınıf Birey ve toplum (Sosyal bilgiler öğreniyorum ünitesinde), Üretim dağıtım tüketim (Ülkemizin kaynakları ünitesinde), Güç yönetim ve toplum (Demokrasi serüveni ünitesine) öğrenme alanlarında, 7. Sınıf Güç yönetim toplum (Yaşayan demokrasi ünitesinde), Küresel bağlantılar (Ülkeler arası köprüler ünitesinde) politik okuryazarlık kazanımının yer aldığı görülmektedir. Ayrıca 8. Sınıf Vatandaşlık ve insan hakları dersi kapsamında da yer alan birçok konunun içeriğinde politik okuryazarlık kazanımlarının yer aldığı görülmektedir (Kuş, 2013:217).

2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programı özel amaçları arasında politik

okuryazarlık ile ilgili maddeler yer almaktadır. Bu maddeleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, milli bilince sahip bir vatandaş olarak yetişmeleri,*
- *Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, milli ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,*
- *Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,*
- *Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürmeleri,*
- *İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,*
- *Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,*
- *İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri amaçlanmaktadır, (MEB, 2018).*

Bu maddeler sosyal bilgiler dersi özel amaçları kapsamında politik okuryazarlık eğitimine vurgu yapıldığını, devlet, hükümet, vatandaşlık, yasalar, katılım, değerler, değişim süreklilik, eleştirel bakış açısı vb. konulara yer verildiğini göstermektedir. Bu doğrultuda sosyal bilgiler dersi özel amaçları; bireyde, siyaseti anlama, siyasi konularda eleştirel bakış açısı kazanma, etkin vatandaş olma, sorumlu vatandaş özellikleri kazanma, siyasi tutum ve bilgi konusunda kapsamlı bir birey olma yolunda önem arz etmektedir (MEB, 2018).

2.4. GENÇLERİN DİJİTAL ORTAMLARDA SİYASAL KATILIMLARI

2.4.1. Gençlik kavramı

Gençlik kavramı üzerine yapılmış birçok tanımlama bulunmaktadır. Gençlik kavramı farklı farklı disiplinlerin araştırma konusu olmuştur. Örneğin biyoloji, sosyoloji, psikoloji, antropoloji vb. disiplinler gençlik olgusunu alanları kapsamında incelemişler ve bu doğrultuda tanımlamalar yapmışlardır. Ayrıca toplumdan topluma, kültürden kültüre de

farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Bu nedenden dolayı ortak bir tanımlama yapmak güçtür.

Gençlik kavramı üzerine yapılmış bazı tanımlamalar şu şekildedir: TDK'nın gençlik tanımı: “*Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı, gençlikteki özelliklerini koruyan dinç, yeni gelişmekte olan, toy*” şeklinde tanımlamıştır. Akın'ın (2014) yaptığı genç tanımı: insan hayatındaki en hareketli, kimlik arayışı içerisinde olunan, kişiliğin tam olarak yerleşmediği, ergenlik denilen yeni bir hayat sürecinin başlangıcı olarak kabul etmiştir (s. 10). Gençlik, insan hayatının çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine geçiş sürecinin başladığı biyolojik bir süreçtir (Küme, 2017:11). Gençlik kavramı, bir yönüyle dinamik, hızlı, gelecek ve idealist özellikleri kapsadığından dolayı olumlu bir dönemken, bir yönüyle de dönemin kendine has özellikleri doğrultusunda psikolojik, biyolojik ve sosyal açıdan değişimlerin yaşandığı sorunlu, karmaşık bir dönemdir. Yapılmış bazı tanımlarda gençlik, toplumun geleceği için bir teminat ve ekonomik büyüme açısından bir yatırım olarak görüldüğü için gençler değerli bir varlık olarak bakılmaktadır (Baran, 2013:23).

Yapılan tanımlamalar doğrultusunda gençlik tanımının tarihsel bir kavram olduğu, içinde bulunduğu tarihsel dönemden ve toplumdaki etkilenerek şekillendiğini görmekteyiz. Gençlik olgusunun içeriğinin zamana, topluma, cinsiyete, toplumsal aidiyet duygusuna, koşullara vb. durumlara göre farklılaşmaktadır (Lüküslü ve Yücel, 2013:9). Bu gibi durumlardan dolayı gençlik kavramı üzerine kabul edilmiş net bir tanım ve yaş aralığı bulunmamaktadır. Gençlik dönemi yaş aralığı belirlenirken alt sınır olarak ülkelerin zorunlu eğitim döneminin bittiği yaşa denk geldiğinden ülkeden ülkeye değişmektedir. Üst sınır yaş aralığı ise yaşanan ekonomi ve eğitim alanında yapılan gelişmeler ve bu alanların özellikleri doğrultusunda uzayan bir yaş aralığı belirlenmeye başlanılmıştır. Bazı kurumların belirlediği gençlik dönemi yaş aralığına örnekler verecek olursak: Birleşmiş Milletler'e göre 12-24 olarak belirlerken, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafından 15-25 yaş arası gençlik dönemi olarak belirlenmiştir (Korkut ve Uysal, 2017:567). TÜİK genç yaş aralığını 15-24 olarak belirlerken, Gençlik ve Spor Bakanlığı [GSB] bu yaş aralığını uygulanacak gençlik politikaları kapsamında genişleterek 15-29 olarak belirlemiştir (Tekin, 2015:41).

Türkiye genç nüfusun fazla olduğu bir ülke olmasından dolayı yapılan ve yapılacak olan çeşitli çalışmalarda gençlerin önemi artmaktadır. Ülkemizde çeşitli politika ve uygulamalarda gençler ile ilgili düzenlemeler yapılmaktadır. Gençlik politikalarının uygulanacağı genç yaş aralığı ise 14-29 yaş aralığı olarak belirlenmiştir (Çetintürk ve Küçük, 2019:268).

Türkiye nüfusunun genç oranına değinecek olursak, TÜİK 2022 yılı sonu istatistikleri doğrultusunda: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre, Türkiye nüfusu 85 milyon 279 bin 553 kişidir. Bu nüfusun içerisinde 15-24 yaş grubunda yani genç yaş grubu aralığında 12 milyon 949 bin 817 kişi yer almaktadır. Toplam nüfus içerisindeki genç nüfus oranı %15,2' dir. Genç nüfusun cinsiyette göre oranı ise %51,2' si erkek nüfus, %48,8' i kadın nüfus olarak belirlenmiştir. Nüfus projeksiyonları verilerine göre Türkiye toplam nüfusu içerisindeki genç nüfus oranı ilerleyen yıllarda düşeceği öngörülmektedir (TÜİK, 2021).

Ülkemizde, gençlik kavramına Anayasa'da da yer verilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 58. maddesinde gençlikle ilgili önemli konular yer almaktadır. Anayasa'nın 58. Maddesinde gençlik kavramı ile ilgili açıklama şu şekildedir:

“Devlet, İstiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk İlke ve İnkılâpları doğrultusunda ve devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençlerin alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır”

Bu madde ile gençlerin, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda, pozitif bilim yolunda yetiştirilip, geliştirilmesi gereken bireyler olarak açıklanmaktadır. Gençlerin vatansever olarak yetiştirilmesi ve gençleri kötü alışkanlıklardan uzak tutacak gereken önlemlerin alınması gerektiği ifade edilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası).

2.4.2. Gençlerin katılımları

2.4.2.1. Gençlerin geleneksel siyasal katılımları

Toplumsal hayatı etkileyen birçok unsur yer almaktadır. Bu unsurlar arasında yer alan siyaset kavramı ile her türlü yönetime ilişkin düşünce, eylem ve faaliyetleri içeren bir kavramdır. Gençler karşılaştıkları problemler karşısında, karar alma organlarının bu sorunu çözmesi için onların da bu karar mekanizmasında söz sahibi olması ile mümkün olabilmektedir. Gençlerin bu karar alma sürecine dahil olmaları ve süreçte aktif rol oynayabilmeleri toplumda karşılaşılan problemlerin çözümü hem de gençlerin kendi sorunlarının çözümünde onlara yardımcı olacaktır (Akman, 2021:158).

Siyasal katılım türlerinden biri olan *geleneksel siyasal katılım*; gençlerin siyasal katılım faaliyetlerini genelde oy verme ve vatandaşlık bilincine sahip olma süreci gibi dar bir çerçevede ele alınmış bir katılım türüdür. Gençlerin, bir siyasi parti gençlik kollarına üye

olması, seçim kampanyasında broşür, bildiri dağıtması da geleneksel siyasal katılıma örnektir (Altın ve Kasımoğlu, 2018:115). Ayrıca gençlerin geleneksel anlamda katılımları onların kendilerini ilgilendiren konularda sürece dahil olmalarıdır. Gençler, siyasi sürece dahil olurken süreç hakkında bilgi sahibi olması, sürece bir anlam yükleyip algılaması, bilgi teknolojilerini kullanabilme yeteneğine sahip olması, düşünce teknikleri, medyaya katılma, eleştirme becerisine sahip olma, gönüllülük arz eden faaliyetlerde aktif rol oynama vb. katılım ile modern demokrasilerin siyasal katılım faaliyetleri arasında olan bu yollarla sürece dahil olabilirler (Schusler ve Krasny, 2008, Akt. Göktolga ve Batar, 2017:41).

Gençlerin karar alma mekanizmalarına katılımının önemini vurgulayan Denstad (2014) bu durumun nedenlerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Gençler toplum açısından bir kaynak olarak algılanmaktadır. Örneğin günlük hayatta topluma faydası dokunan bireylerdir, akranlarına yardımlarda bulunan, çevreyi koruyan, özgün ticari girişimler için çalışır, ailelerine çeşitli yönlerden katkı sağlarlar. Gençlerin bu faaliyetlerdeki enerji, bilgi ve idealizmleri onları topluma katkı sağlayacak birer aktör olarak algılanmalarını sağlayacaktır. Gençler de siyasi bir aktör olarak kendilerini ilgilendiren konu ve durumlarda siyasi kararlara dahil edilmelidirler.

2. Genç bireyler, gençler hakkında bilgilere diğer kişilerden daha fazla bilgiye sahiptirler. Gençlerin ihtiyaç, sorun ve isteklerini anlayan ve bunlara yönelik uygun cevabı verebilmek amacıyla gençlerin katılımı önemli bir noktadadır.

3. Karar alma sürecinde aktif rol alan gençler bu kararları çok daha fazla sahiplenirler. Gençlerin bu kararlarda sahiplenme duygusunu artırmak politikaların rahatlıkla uygulanmasını, savunulmasını ve başarıyı garanti hale getirecektir.

4. Gençler heterojen yapıda gruplardan oluşur. Gençler nüfus açısından önemli bir yere sahiptir. Örneğin Avrupa ülkelerinde gençler nüfus olarak önemli bir konumda yer alırlar.

5. Siyasi karar almada sürece ortak olmada gençlerin hukuki ve şekli olarak da hakları bulunmaktadır. Uluslararası antlaşmaları ve Avrupa antlaşmaları imzalayan taraf devletlerin gençleri siyasi karar almaya ortak etme taahhütleri bulunmaktadır (s.48).

Amerikalı psikolog Roger Hart (1997) yılında “*Çocukların Katılımı: Genç yurttaşları toplumsal kalkınma ve çevrenin korunmasına dahil etmenin teorisi ve pratiği*” adlı eserinde gençlerin ve çocukların katılımı merdiven ile sembolleştirilerek sekiz basamakta derecelerini ve aşamalarını sıralamaktadır. Bu katılım merdiveni ile amaçlanan

gençlerin ve çocukların yetişkin bireylerle ortak kararlar alarak sürece ortak olmalarıdır (Akbal, 2018:114). Tablo 2.4’ te Roger Hart, katılım merdiveni gösterilmiştir.

Tablo 2 .4. Roger Hart, Katılım Merdiveni

8. Basamak: Kararlar ortak alınır
7. Basamak: Gençler başlatır ve yürütür
6. Basamak: Yetişkinler başlatır, kararlar ortak alınır
5. Basamak: Gençlere danışılarak bilgilendirilir
4. Basamak: Gençler bilgilendirilerek görevlendirilme
3. Basamak: Gençler kuklalaştırılır (sembolik-göstermelik-tokenizm) (KATILIM YOK)
2. Basamak: Dekor olarak gençler (dekorasyon) (KATILIM YOK)
1. Basamak: Gençler güdümlenir / kullanılır (manipülasyon) (KATILIM YOK)

Roger Hart (1997) gençlerin katılım merdiveni basamaklarını şu şekilde açıklamaktadır: Manipülasyon basamağı, dekorasyon basamağı ve sembolik- göstermelik basamağında gençlerin bir katılımı yoktur. Bu üç basamakta katılıma karşı bir durum söz konusudur. *Manipülasyon basamağı*; genç bu basamakta fikir veya ürünün nasıl ve nerede kullanacağı hakkında bir fikri olmadan iş yapmasıdır. Gençlerin katılım gösterdikleri bir durumda neden katılım sağladığı hakkında hiçbir fikri olmadan yetişkin bireyin söylemesi ile katılım sağlar. Örneğin gencin toplumu ilgilendiren bir gösteride eline verilen pankartı taşıması gibi. *Dekoratif basamak*; gençler bir etkinlik ya da eyleme neden katıldığını, eylemin amacını bilmeden eyleme katılması orada sadece dekor gibi durmasıdır. *Sembolik – göstermelik katılım basamağı*; gençler katıldığı etkinlikte katılım sağlama nedenini bilmemesine rağmen bir fikri var gibi gençleri temsil etme düşüncesi ile orada bulunmasıdır. Gencin maskotlaştırarak orada bulunmasıdır. *Bilgilendirerek görevlendirme basamağı*; gençlere katılım ile ilgili bir bilgilendirmenin yapıldığı artık gerçek katılımın başladığı basamaktır. Yetişkinler tarafından gençlere proje ya da etkinlik hakkında bilgiler verilir ve gençler gönüllü olarak katılım sağladıkları bir basamaktır. *Gençlere danışılarak bilgilendirilir basamağı*; yetişkinler tarafından tasarlanan gençleri ilgilendiren proje ya da

konuda gençlerin fikirleri alınır. Yani gençler görüşleri ile yetişkinlere rehberlik ederler. Yetişkinlerce yürütülüp tasarlanan projelerde gençler karar alma sürecine dahil olurlar ve bu konularda onlara geribildirimler verilir. *Yetişkinlerin başlattığı kararların ortak alındığı katılım basamağı*; bu basamakta gençler konu ve durum hakkında planlama ve uygulama kısmında aktif söz sahibidir. Ama yetişkinler tarafından ilk fikirler ileri sürülür. Gençler karar verme sürecine dahil edilerek gerçek katılımın gerçekleştiği basamak olarak belirtilir. *Gençler başlatır yürütür basamak*; bura da ilk fikir hep gençler tarafından söylenir. Gençler konu ya da durum hakkında projenin nasıl uygulanıp yürütüleceği hakkında karar verdiği basamaktır. Yetişkinler bu basamakta rehberlik yaparak gençlere yol gösterirler. Son basamak olan *gençlerin başlattığı kararların ortak alındığı basamak*; gençler tarafından tasarlanan ve yürütülen sorumluluğun gençlere ait olduğu projelere yetişkinlerin katılımcı olarak davet edildiği basamaktır. Proje sürecinde yetişkinler ve gençler ortaklık yapmaktadırlar (Hart, 1992; Akt: Yüksel ve Yazıcı, 2019:462-463).

Türkiye’de Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından hazırlanan “*Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesi*” in de “*Demokratik Katılım ve Yurttaşlık Bilinci*” başlığı altında gençlerin siyasal katılımlarını teşvik etmek amacıyla bazı maddelere yer verilmiştir. Eğitim ve öğretim politikaları hazırlanırken gençlerin demokrasi bilincini geliştirmek ve kendi aralarında yaygınlaştırmak amacıyla yer alan bu maddeler şu şekildedir:

- Eğitim ve öğretim müfredatına, demokrasi ve vatandaşlık bilincinin geliştirilmesine amacıyla temel insan hakları belgelerini de içerisine alacak şekilde düzenlemek.
- Demokrasi kültürünün benimsendiği, her türlü ayrımcılık, toleransın önlendiği, şeffaf, katılımcı ve sorumluluk sahibi anlayışın yaşatılması ve gençlere yerleştirilmesi amacıyla etkinlikler hazırlamak ve bu etkinlikleri sürdürmek.
- Üniversitede yer alan öğrenci temsilciliği etkinliklerini artırarak, onların da karar almada söz sahibi olmaları için destekte bulunmak.
- Genç katılımcıların demokratik katılımlarını artırmak için sosyal medyadan, yazılı, görsel basından faydalanmalarını teşvik etmek (GSB, 2013:26).

2.4.2.2. Gençlerin dijital siyasal katılımları

İletişim teknolojilerinin çağımızda hızlı gelişim göstermesi ile birlikte artık kültürel olarak farklı kültürler, kimlikler, ortamlar vb. unsurlar üzerinde etkisini gösterir hale gelmiştir. Kültürel olarak etkileşim ve kültürler arasında yaşanan yakınlaşmaların olması iletişim teknolojisinin kullanımı ve yaygınlaşması ile ilgilidir. Çağımızda modern

toplumlarda internetin hayatın her alanında kullanılır olması, cep telefonu, bilgisayar, tablet, akıllı saatler vb. teknolojik araçlar bilişim teknolojisinin kullanılması, insanların düşünme biçimlerini etkileyen etmenler arasında yer alır hale gelmektedir. Gençlerin de düşünme biçimleri üzerinde etkili olan dijital teknolojiler ve bu teknolojileri kullanmaları gençlerin düşünme biçimleri ve faaliyetleri üzerinde etkili olmaktadır. Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ve internetin kullanımı ile önceden geleneksel medya araçlarından alınan bilginin yavaş ve sınırlı olması ile karşı karşıya kalınırken, günümüzde anında ve hızlı bir şekilde herkese ulaşabiliyor olması dijital teknolojilerin kullanımını ve yaygınlığını artıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Cantürk ve Yüksel, 2020:223).

Sosyal medya üzerinden bilgiye ulaşma ve bu bilgiyi kullanma artık daha yaygın hale gelmiştir. Özellikle gençler; sosyal, siyasi, ekonomik, kültürel, sanatsal, sağlık vb. alanlardaki gündemi internet ve sosyal medyadan çok rahat bir şekilde takip edebilmektedirler. Gençler üzerinde etkisi olan internet ve sosyal medya ortamları gençlerin yaşam tarzından iletişim biçimine kadar pek çok konuda onları etkilemektedir. İletişim teknolojileri ve gelişen sosyal medya uygulamaların gençler üzerindeki etkisini, gençlerin sosyal medya ve internet ilişkilerinin incelenmesi, onları anlamak, onlarla etkili iletişim kurabilmek için önemlidir. Ayrıca sosyal medya ve internetin genç bireyler üzerindeki etkinliğinin yönünü ve etkinlik derecesinin belirlenmesi önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Kamiloğlu ve Yurttaş, 2014:146). Dijital ortamlarda zamanlarının büyük bir kısmını geçiren gençler, okudukları, araştırdıkları pek çok bilgi sayesinde kişilik özelliklerini ve dünyaya bakış açılarını geliştirip onlardan etkilenmektedirler. Artık iletişim çağında olmamız ve iletişim türünün dijital iletişime olduğu günümüzde gençler, pek çok konuya dijital ortamlardan rahatlıkla ulaşabilmektedirler. Örneğin; devlet kurumlar bu kurumların işleyişi, özel sektör kurumları ve programları, sivil toplum kuruluşları ve amaçları, yasal ve yasal olmayan yapılar vb.'dir (Gucumo, 2018 Akt. Cantürk ve Yüksel, 2020:224).

Dijital ortamların vazgeçilmez en önemli unsuru olarak ön sıralarda yer alan internet teknolojisidir. İnternet teknolojisi yaygınlaştığı ilk zamanlarda web 1.0 şeklinde web sitelerine ulaşabilme imkanı sağlayan ve yalnızca bilgi amaçlı, okuma yapılabilen durağan, karşılıklı etkileşimin olmadığı, tek yönlü iletişim şeklinde kullanılmıştır. Teknolojik gelişmeler ile web 2.0 ile artık tek yönlü iletişimden çift yönlü iletişime geçilmiş, aktif bir şekilde kullanıcılarında sürece dahil oldukları bir hal almıştır (Darı, 2018:2). Sosyal ağların web 2.0 ile birlikte kullanılmaya başlanması 1997 yılındadır. Sosyal ağlarda web 2.0 ile birlikte artık kullanıcılar kendi düşüncelerini paylaştıkları bir ortam olarak yaygınlaşmaya

başlamıştır (Öztürk, 2014:6285). Sosyal ağlar, kullanıcıların internet ortamlarında kendilerini tanımlayarak diğer kültürlerden kullanıcılar iletişime geçtikleri, ayrıca sosyal hayatta kullandıkları jest ve mimikleri düşünce ve duyguları simgeleyen çeşitli semboller ile ifade edilebildikleri sosyal iletişimin kurulduğu dijital ortamlardır (Vikipedi). Günümüzde günlük hayatta her alanda sıklıkla kullanılan ülkemizde erişime açık olan ve en popüler sosyal ağ siteleri şunlardır: Facebook, twitter, youtube, instagram, tumblr, pinterest, google (plus)'tır.

Günümüzde gençler bu sosyal ağ siteleri arasında daha çok twitter üzerinden siyasal katılımlarını gerçekleştirmektedirler. Twitter kullanıcısı gençler geleneksel siyasal katılımın yanında artık dijital ortamları da aktif bir şekilde kullandıkları için, siyasal yönde daha yakın oldukları ya da uzak oldukları siyasi ideolojilere daha rahat ve hızlı bir şekilde ifade edebilir ve siyasal katılımlarını çeşitlendirerek daha aktif bir gençlik haline gelmeye başlamışlardır.

Dijital ortamlarda siyasal katılım için sosyal ağlar arasında en fazla twitter kullanımının nedenlerini kısaca şu şekilde sıralayabiliriz:

- Sosyal medyanın yaygınlaşması ile yurttaşların siyasal iletişim kanalı olarak twitter'a angajmanının bir kolaylık sağlamasıdır,
- Twitter ortamının bir iletişim aracı olarak görülmesi, müzakere yapmanın e-katılım hali olmasından dolayıdır. Hem hükümet hem de yerel yönetim arasında e- katılım olanakları sunulmasındandır,
- Seçim dönemlerinde twitter ortamlarının siyasi adaylar tarafından çeşitli kampanyalar, konuları gündemde tutmaktadır. Böylece yurttaşların ve siyasi adayların aynı anda çok fazla kişiye ulaşma imkanı sağlamaktadır,
- Twitter ortamında açılan # etiketi ile yurttaşların istek ve şikayetlerinden haberdar olmalarını kolaylaştırdığı için. Bu durumun yerel yönetimlerin alacağı kararlar üzerinde etkili olması potansiyeline sahiptir,
- Yapılan siyasi kampanyalara çok sayıda yurttaşı dahil edebilme özelliğinin olmasıdır (Meriç, 2014:216-217).

Günümüzde dijital gençlik olarak adlandırabileceğimiz bir gençlik vardır. Z kuşağı, internet kuşağı, milenyum kuşağı vb. ifadelerin kullanıldığı bu genç kuşak özellikle 2000 yılı sonrası doğmuş, ortak birçok özellikleri açısından birbirlerine benzeyen bir kitledir. Dijital gençlik Türkiye'de de aktif bir şekilde siyasal katılımında yer almaktadırlar. Özellikle e-kampanyalar, "Change.org" son zamanlarda yeni bir siyasal katılım türü olarak

yaygınlaşmaya başlamışken genç katılımcıların aktif rol aldıkları bir faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Gençliğin dijital katılım sağlaması küreselleşen dünyamızda çeşitli sanal mekanlar oluşturulmaktadır. Dijital gençlik siyasal katılım sağlamak için hem sanal mekanları aktif kullanıp kamuoyu oluştururlarken hem de interneti bir iletişim kanalı olarak görüp bunun insan hakkı olduğunu ve kısıtlanması durumunda bu durumla ilgili çabalar göstermektedirler. Bu duruma güncel bir örnek olarak “Korsan Parti” hareketini verebiliriz. Özetle dijital gençliğin siyasal katılımlarını yeni iletişim teknolojisi araçları ile desteklemek ve onlarda siyasal katılım kültürünün sürekliliğini sağlamak açısından önemlidir (Akbal, 2018:127-129).

2.5. Konu İle İlgili Araştırmalar

2.5.1. Konu İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Literatür incelendiğinde; “*Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımları*” konusunu inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak araştırmanın ana konusu çerçevesinde yer alan; gençlik, dijital ortamlar, vatandaşlık, dijital vatandaşlık, siyasal katılım, sosyal bilgiler politik okuryazarlık konularının incelendiği araştırmalara ulaşılmıştır. Bu kısımda alan yazında ulaşılan ve önem arz eden çalışmalara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Karaduman (2011) “*6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Dijital Vatandaşlığa Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Dijital Ortamdaki Tutumlarına Etkisi ve Öğrenme Öğretme Sürecine Yansımaları*” adlı doktora tez çalışmasında; 6. sınıf kapsamında sosyal bilgiler dersinde dijital vatandaşlık boyutunda gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin dijital ortamlardaki tutum ve davranışlarına etkisini ve bu doğrultuda öğrenme öğretme sürecine nasıl yansıdığını belirlemeyi amaçlanmıştır. Araştırmada deneysel desen yöntemi ve nitel veriler birlikte kullanılarak araştırmanın inanılabilirliğini ve geçerliliğini artırmak hedeflenmiştir. Çalışma grubunu Eskişehir ili Karaoğlanoğlu İlköğretim Okulu’nda 6-C ve 6-D sınıflarında deney ve kontrol grubu olarak belirlenen toplam 60 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma 6. Sınıf sosyal bilgiler dersi dijital vatandaşlığa dayalı etkinlikler kapsamında ilgili ünitelerde 36 ders saatinde gerçekleştirilerek veriler toplanmıştır. Araştırmanın nicel verileri SPSS 17 paket programı ile nitel veriler ise QSR-Nvivo 7 programından yararlanılarak betimsel içerik analizi ile bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre dijital vatandaşlık eğitiminde sosyal bilgiler dersinden etkili bir şekilde yararlanılabileceğini, bu iki birleşmenin hem sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşmasın da hem de dijital vatandaşların yetiştirilmesinde ve yetişmesinde etkili olabileceği tespit edilmiştir.

Çubukçu ve Bayzan (2013) “*Türkiye’de Dijital Vatandaşlık Algısı ve Bu Algıyı İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı ile Artırma Yöntemleri*” adlı makale çalışmasında, dijital vatandaşlık algısı ve dijital okuryazarlık, dijital ticaret, dijital iletişim, dijital sağlık, dijital erişim, dijital etik, dijital kanun, dijital güvenlik ve dijital haklar/sorumluluklar, şeklinde dokuz boyuttan oluşan dijital vatandaşlığın internetin güvenli, etkin ve bilinçli kullanımının nasıl sağlanabileceği amaçlanmaktadır. Çalışmada dünyada ve Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve güvenli internet kullanımına ilişkin literatürdeki çalışmalar ve istatistiksel göstergelerle irdelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de bu konu ile ilgili yapılmış araştırmaların düşük düzeyde olduğu tespit edilirken, yapılan çalışmalarında büyük kısmının Telekomünikasyon İletişim Bakanlığı’na yürütüldüğü vurgulanmıştır. Çalışma sonucunda internetin etkin, bilinçli ve güvenli kullanımı dijital vatandaşlık ile birlikte incelenmiş, SWORT Analizi verileri göstermiştir ki; dijital vatandaşlar üzerine düşen görevlere bakılmaya çalışılmış ancak devletlere ve sektöre bu süreçte önemli görevler düşmekte olduğu tespit edilmiştir.

Nalbant (2014) “*Türkiye’de Vatandaşlık Anlayışının Gelişimi*” adlı makale çalışmasında, Osmanlı Devleti’nin son zamanlarından bu günümüze kadar vatandaşlık anlayışındaki gelişmeleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca günümüzde vatandaşlık konuları üzerine devam eden tartışmaları ve bu konulardaki çözüm arayışlarına ulaşmak amaçlanmıştır. Araştırma sonucuna göre devletin dinsel, etnik kimliği ne olursa olsun vatandaşların hukuksal eşitliğine önem vermesi gerektiği ve siyasal bütünlüğü korumanın yolunu ise anayasal vatandaşlık ile mümkün olacağı savunulmuştur.

Tekin (2015) “*Gençlerin Siyasal Katılımında Kitle İletişim Araçlarının Rolü*” adlı yüksek lisans tezi çalışmasında siyasi katılım ve sürecinde gençleri kitle iletişim araçlarının ne derecede etkili olduğunu bu kapsamdaki rolünü belirlemek amacıyla yapılmış bir çalışmadır. Çalışmada rastlantısal örneklem alma yöntemi ile Konya Selçuk Üniversitesi Alaeddin Keykubat Kampüsünde yüz yüze anket uygulanmış ve 520 anket incelenmeye uygun bulunmuştur. Anket sonucunda ulaşılan veriler SPSS 16 paket programı ile analiz edilmiştir. Ulaşılan kapsamlı bulgular sonucunda gençlerin siyasi yönden bilgilenmelerinde kitle iletişim araçlarını büyük oranda kullandıkları tespit edilmiştir.

Asıgbulmuş (2017) “*Medya-Siyaset İlişkisi Bağlamında X ve Y Kuşaklarının Siyasal Davranışında Sosyal Medyanın Etkisi: Gaziosmanpaşa İlçesinde Bir Araştırma*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, medya ile siyaset ilişkisi bağlamında siyasal katılım üzerinde sosyal medyanın etkisinin ne derece olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmanın çalışma grubu

İstanbul'un Gaziosmanpaşa ilçesinde yaşayan X ve Y kuşağı 620 bireyden oluşmaktadır. Araştırmanın ver toplama sürecinde yüz yüze görüşülerek anket uygulanmıştır ve sonuçlar SPSS veri analiz programı ile çözümlenmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuca göre, X ve Y kuşaklarının sosyal medya takip düzeyleri ve siyasi tercihleri arasında, sosyal medyanın yönlendiriciliği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamakla beraber sosyal medya takip ve cinsiyet arasında ise anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca eğitim ve sosyal medya yönlendiriciliği arasında hem anlamlı hem de pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir.

Aydın (2017) *“Sosyal Medya Paradigmasındaki Dönüşümün Siyasal Katılıma Yansıması”* adlı doktora tezi çalışmasında, siyasal katılım yollarındaki geçmişten günümüze değişimleri ve farklılıkları belirlemek amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmada siyasal katılımın ne anlama geldiği ve gelmediği konusu da irdelenmiştir. Yapılan detaylı araştırmalar sonucunda ortaya çıkan sonuca göre dünyada, ülkede, bölgede ve yerel düzeyde sosyal medya kullanımı her anlamda siyasal katılım sürecini etkilemektedir. Araştırmanın örnek uygulamaları ve teorik yapısı bizlere göstermektedir ki sosyal medya siyasal katılım açısından en önemli parametreler arasında yer almaktadır, siyasal katılım açısından sosyal medya yeni bir paradigma değişimini etkilediği tespit edilmiştir.

Kuş, Güneş, Başarmak ve Yakar (2017) *“Gençlere Yönelik Dijital Vatandaşlık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”* adlı makale çalışmasında, gençlerin internet kullanım oranının dijital vatandaşlık algılarını tespit etmek amacıyla bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışmada genel tarama yöntemi kullanılarak 16-24 yaş arasında 438 gence ulaşılarak veriler elde edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda geliştirilen bu ölçeğin gençlerin dijital vatandaşlık algılarını belirlemek amacıyla kullanılabilir ve güvenilir ve geçerli ve bir araç olduğu tespit edilmiştir.

Akbal (2018) *“Küreselleşen Dünyada Gençliğin Politik Katılım Kültürü ve Yeni İletişim Teknolojileri: Dijital Gençlik”* adlı yüksek lisans çalışmasında, dünya genelinde yaşanan küreselleşme ile birlikte bunun sonucu olarak küreselleşen dünyada ortaya çıkan yeni iletişim teknolojilerinin genç bireylerin politik katılımındaki etkisi ve rolü araştırılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre gençlerin yaşanan teknolojik gelişmeler çerçevesinde politik katılım ihtiyaçlarını bu teknolojiler ile yerine getirmektedirler böylece gençler yeni bir politik katılım kültürü oluşturmaktadırlar sonucuna ulaşılmıştır.

Güler (2020) *“Benlik Saygısı ve E-Katılım İlişkisi Üzerine Twitter Ekseninde Bir Araştırma”* adlı doktora tez çalışmasında, akademisyenlerin benlik saygıları ve dijital

platformlar arasında yer alan Twitter’da gerçekleştirdikleri siyasal katılım davranışları ve bunlar arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Araştırmada, ilişkiel tarama modeli kullanılarak 503 akademisyen katılımıyla, Twitter’da Siyasal Katılım Ölçeği (TSKÖ) kullanılarak verilere ulaşılmıştır. Araştırma sonucuna göre eğitim seviyesi yükseldikçe benlik saygısının ve siyasal katılım davranışında artışın olduğunu ve bu bağlamda bireylerin siyasal ve toplumsal alanlarda daha aktif görevler aldıklarını belirtmektedir.

Çolak (2020) “*Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılım Sürecinde Twitter Kullanımı*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, üniversite öğrencileri tarafından siyasal katılımları sürecinde, dijital platformlar arasında yer alan Twitter’ın kullanımını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu araştırmada nicel araştırma kapsamında ilişkiel tarama modeli kullanılarak verilere ulaşılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunun Trabzon Üniversitesi bünyesinde Eğitim Fakültesi, İletişim Fakültesi, Spor Bilimleri Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve Hukuk Fakültelerinde 2019-2020 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 18-26 yaş arasında 500 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada ulaşılan sonuca göre Twitter’da siyasal katılım düzeyinin çeşitli değişkenlere (yaş, cinsiyet, günlük kullanım sıklığı, takipçi sayısı, kullanım amacı ve kullanım zamanına göre farklılaştığı gözlenmiştir ayrıca oy verme karar verme zamanına ve öğrenim görülen fakülteye göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Çetin (2020) “*Sosyal Medya Kullanımının Bireylerin Siyasal Katılımı Üzerine Etkileri: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*” adlı yüksek lisans tez çalışmasının amacı; bireylerin sosyal medya kullanımının siyasi tercih ve görüşleri üzerinde bir etkisinin olup olmadığını araştırmaktır. Çalışmanın örneklemini Türkiye’nin köklü üniversitelerinin de içerisinde bulunduğu İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi gibi 130 farklı üniversitede öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmada anket yöntemi kullanılarak veriler ulaşılmıştır. Anketlerden 977 tanesi analize uygun bulunarak analiz edilmiştir. Ulaşılan bu veriler dört ana grupta toplanarak IBM SPSS programı ile analiz edilmiştir. Çalışmada ulaşılan sonuca göre üniversite öğrencilerinin günde dört - beş saat sosyal medyada zaman geçirdiklerini belirtmiştir. Gençlerin geçirdikleri bu süre zarfında ortalama düzeyde siyasal içerik takip ettiklerini, araştırmaya katılan gençlerin büyük bir çoğunluğunun siyasi yöne ait olmadıklarını, siyasi taraf tutmadıklarını ancak siyasi olaylara ilgili olduklarını, yakından takip ettiklerini, oy kullanmanın dışında pek fazla siyasi faaliyette bulunmadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal medyada geçirilen zamanın artması ile siyasal katılımın da bu yönde arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Üniversite öğrencilerin sosyal medyada siyasi olayları takip eden, siyasi içerik paylaşan diğer üniversite öğrencileri takipleri ve onların yaptıkları

paylaşımlar arttıkça bu ortamların politik olaylara katılma noktasında öğrencileri teşvik ettiği tespit edilmiştir.

Cender ve Doğu (2021) “*Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeyleri*” adlı makale çalışmasında, amaç öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerini belirlenmektedir. Çalışma grubu 2021-2022 öğretim yılında sosyal bilgiler, Türkçe, okul öncesi ve sınıf öğretmenliğinde öğretimini devam ettiren, uygun örnekleme yöntemi ile oluşturulmuş 201 öğretmen adayından tarafından oluşmaktadır. Çalışmada “Dijital Vatandaşlık Ölçeği” kullanılarak verilere ulaşılmıştır. Ulaşılan veriler SPSS veri analizi programı ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının cinsiyete göre anlamlı farklılık olduğu, diğer demografik değişkenler olan yaş, öğrenim görülen bölüm, anne – baba eğitimi, yaşadığı yer değişkenlerinde anlamlı farklılık göstermemektedir. Ayrıca dijital vatandaşlık alt boyutları ve genel ortalama kapsamında standart sapma değerleri en yüksek olan alt boyut dijital beceri ve dijital ticaret iken en düşük değer dijital katılım ve dijital etik olarak belirlenmiştir.

Çolak (2021) “*Z Kuşağının Siyasal Katılım Düzeyleri ve Etki Eden Faktörler Üzerine Bir İnceleme*” adlı yüksek lisans araştırmasının amacı, 2000 yılı doğumlu olan ve 2000 yılı sonrasında doğmuş Z kuşağı bireylerin siyasal katılım düzeylerini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Z kuşağına dahil 386 birey oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama sürecinde nicel araştırma yöntemi anket kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlar SPSS ile analiz edilmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuca göre, Z kuşağının siyasi ilgilerinin düşük düzeyde olduğunu ve siyasal katılım faaliyetlerinden olan izleyici faaliyetlerinin ise ortalama düzeyde olduğu ve Z kuşağı bireylerin bir partiyi desteklemelerinde en çok o partinin politikalarından etkilendikleri tespit edilmiştir.

Tan ve Merey (2021) “*Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Dijital Vatandaşlık Kapsamında İncelenmesi*” adlı makale çalışmasında, devlet okulu öğrencileri ve özel okulda öğrenim gören öğrencilerin dijital vatandaşlık kavramına ilişkin görüşlerini karşılaştırmak, farklılık ve benzerliklerini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada nitel yöntem arasında yer alan vaka (durum) yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu Van ili İpekyolu İlçesi Özel Çınar Ortaokulu 8. Sınıfta öğrenim gören 20 öğrenci ile Mehmet Akif İnan Ortaokulundan ise 8. sınıf öğrenim gören 20 öğrencinin katılımı ile toplamda 40 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma verileri içerik analizi yöntemi ile analiz edilerek bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sonucuna göre dijital vatandaşlık kavramına yönelik devlet okulu ve

özel okul arasında herhangi bir farklılık gözlenmemiştir, dijital vatandaşlık boyutlarına göre ise iki okul arasında benzerlikler göstermektedir. Ulaşılan veriler doğrultusunda araştırmaya katılan tüm öğrencilerin bilinçli bir şekilde interneti aktif bir şekilde kullandıklarını, cep telefonu aracılığı ile interneti kullandıklarını, interneti daha çok eğlence amaçlı kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin internet kullanımında hak ve sorumluluklarının bilincinde oldukları, güvenli kullanım ve aşırı internet kullanmanın sağlık açısından ne gibi sorunlar doğuracağına da farkında oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Varlık ve Sümer (2022) “*Sosyal Medyanın Siyasal Katılım Davranışlarına Etkisi: X, Y ve Z Kuşakları Üzerine Bir İnceleme*” adlı makale çalışmasında, X, Y ve Z kuşaklarının siyasal katılım davranışlarında sosyal medyanın etkisi olup olmadığı ve sosyal medyanın bu kuşaklar arasında bir siyasal katılımlarında bir etkiye sahip olup olmadığının tespiti amaçlanmaktadır. Araştırma verileri Antalya ili kapsamında X, Y ve Z kuşaklarını temsil eden 600 bireyden alınan nicel bilgiler SPSS 22 veri analiz programı kullanılarak bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular dahilinde ulaşılan sonuç ise siyasal katılım davranışında kuşaklara göre sosyal medyanın etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda sosyal medya X ve Y kuşağını Z kuşağına oranla daha az etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

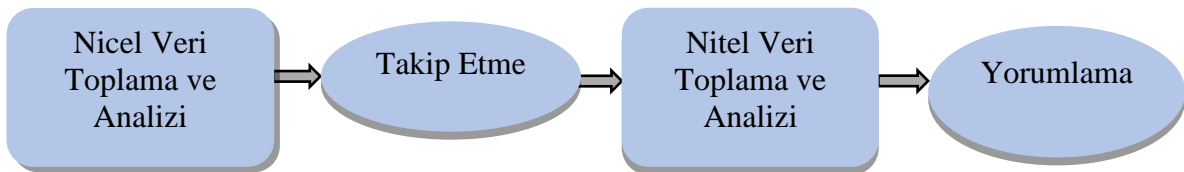
Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın yöntemi, modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin analizi ve araştırmacının rolüne ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımlarının araştırıldığı bu çalışmada *karma (mixed) model* kullanılmıştır. Karma model, araştırmacının araştırmasında belirlediği problemi anlamlandırabilmek için hem nicel hem de nitel olarak topladığı verileri birbirleriyle ilişkilendirmesidir. Karma model, nicel ve nitel veri setleri arasındaki ilişkilendirmenin avantajlarından faydalanarak çıkan sonuçları sosyal, sağlık ve davranış bilimleri alanlarında kullanılmasıdır (Creswell, 2021:3). Karma modeli dört temel desen etrafında sınıflandırılmıştır. Bu dört desen açıklayıcı desen, yakınsayan paralel desen, iç içe karma desen ve keşfedici desendir (Creswell ve Clark, 2014:76).

Bu çalışmada *açıklayıcı desen* kullanılmıştır. Açıklayıcı desen, karma model yaklaşımına ait bir desen türüdür. Açıklayıcı desen yaklaşımı iki aşamadan oluşan bir desendir. Araştırmacının ilk aşamada nicel verileri topladığı, bulguları analiz ettiği, daha sonra bu bulgular doğrultusunda ikinci aşamanın planlamasını yaptığı bir desendir. Açıklayıcı desende ulaşılan nicel bulgular araştırmanın nitel boyutu hakkında katılımcılara yöneltilen sorular ve katılımcılar hakkında araştırmacıya yol gösterir. Açıklayıcı desenin amacı, nicel bulguların detaylı bir şekilde incelenebilmesi için nitel verilerinde sürece dahil edilip kullanılmasıdır.

Açıklayıcı desen yaklaşım sürecinde nicel veriler toplanarak bu verilerin analizi yapılmaktadır, daha sonra ise nitel aşamada yapılmış olan mülakatlarla nicel olarak verilen cevapların daha kolay yorumlanıp, açıklanabilmesi hedeflenmektedir. Açıklayıcı desende nicel veri toplama ve analizi, takip etme, nitel veri toplama ve analizi, yorumlama doğrultusunda bir sıralama izlenmektedir. Açıklayıcı desene ilişkin model şekil 3.1’ de verilmiştir (Creswell, 2016:224).

Şekil 3. 1. Araştırmada Kullanılan Açıklayıcı Desen Süreci

Nicel Boyut

Araştırmanın bu aşamasında, gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılım düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Nicel verilerin elde edilmesinde *tarama (survey)* modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, araştırmacının ele aldığı bir insan toplumunun veya bir örnek topluluğa, söz konusu topluluğun davranışlarını, tavırlarını, düşüncelerini ve özelliklerini belirlemek, tanımlamak üzere anket uyguladığı nicel bir araştırma modelidir (Creswell, 2012:376). Tarama modelinde hedeflenen evren içerisinde seçilmiş örneklem ile sıklıkla ilgilenilen konular kapsamında gerçekleştirilmektedir. Zamanla değişiklikler yaşanması doğrultusunda ya da belirlenmiş olan zaman içerisindeki durumunda nedenini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015:368).

Nitel Boyut

Araştırmanın bu aşamasında, gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılım düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenemoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim, bir grubun ya da bireyin deneyimleri bakımından tanımlanmasıdır. Olgubilim yöntemini kullanan araştırmacılar katılımcının öznel deneyimleri ile onun içsel dünyalarına ulaşarak katılımcının yaşam dünyasını algılamaya çalışırlar (Christensen, Johnson ve Turner, 2015:408). Patton (2018), olgubilimi, araştırılan bir olgunun bir kişi ya da daha fazla bireyin olguya dair tecrübesinden yola çıkılarak olgunun anlamı, özü ve yapısının net bir şekilde ortaya çıkartılması şeklinde açıklamıştır. Bu çalışmada gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımı bir olgu olarak düşünülmüş ve gençlerin tecrübeleri doğrultusunda bu olguyu algılama durumları saptanmaya çalışılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Nicel Boyut

Araştırmanın konusu ve amacı belirlendikten sonra nicel boyutta örneklemi belirlemek için amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem yöntemi ile Türkiye genelinde, çeşitli eğitim düzeylerinde ve yaşları 15 - 29 arasında olan, 257' si kadın 264' ü erkek toplam 521 gence ulaşılmıştır. Bu genç bireylere ölçek Google form aracılığı ile online olarak veya yüz yüze şekilde uygulanmıştır. Online olarak uygulama aşamasında gençlerin yoğun olduğu sosyal medya ortamları üzerinden ölçeğin linki paylaşarak uygulanmıştır. Yüz yüze uygulama kısmında Kırşehir, Kayseri, Ankara, Samsun illerindeki gençlere uygulanmıştır. Ölçek uygulanmadan önce gençlere araştırma hakkında gerekli açıklamalar yapılmıştır ve ölçeğin hangi amaçla kullanılacağı belirtilmiştir. Ölçek

gönüllülük ilkesi doğrultusunda uygulanmıştır. Araştırmanın etiği doğrultusunda gençlerin isimleri istenmemiştir. Nicel örneklem grubundaki katılımcılara ait demografik özellikler Tablo 3.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. *Nicel Örneklem Grubundaki Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler*

<i>Kişisel Bilgiler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Kişisel Bilgiler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>Cinsiyet</i>			<i>Yasadığı yer</i>		
Kadın	257	49	İl	363	70
Erkek	264	51	İlçe	124	24
			Köy	34	7
<i>Yaş Düzeyleri</i>			<i>Gençlerin Eğitim Durumu</i>		
15 -18 yaş	56	11	Ortaokul	5	1
19 -22 yaş	166	32	Lise	56	11
23 -26 yaş	170	33	Ön Lisans	36	7
27-29 yaş	129	25	Lisans	347	67
			Lisansüstü	77	15
<i>Anne Eğitim Durumu</i>			<i>Baba Eğitim Durumu</i>		
Okuryazar değil	44	8	Okuryazar değil	11	2
İlkokul	229	44	İlkokul	152	29
Ortaokul	72	14	Ortaokul	86	17
Lise	92	18	Lise	126	24
Üniversite	77	15	Üniversite	132	25
Lisansüstü	7	1	Lisansüstü	14	3
<i>Toplam</i>	521	100	<i>Toplam</i>	521	100

Nitel Boyut

Araştırmanın konusu ve amacı belirlendikten sonra nitel boyutta örnekleme belirlemek için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu Kırşehir, Ankara, Kayseri illerinde yaşayan yaşları 15- 29 arasında değişen ve çeşitli eğitim düzeylerinde 40 gence ulaşılmıştır. Ulaşılan bu gençlere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmadan önce araştırmanın amacı ve araştırma hakkında çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Görüşmenin ses kaydının alınacağı ve sadece bu araştırma için kullanılacağı belirtilerek gönüllülük ilkesi doğrultusunda görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler doğrultusunda 12 gencin verilerinin araştırma kapsamına uygun olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda 6' sını erkek , 6' sını kadın olmak üzere toplam 12 gence ait veriler kullanılmıştır. 12 gencin yaşları 15 - 29 arasında ve çeşitli eğitim düzeyindedir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulama aşamasında yüz yüze şekilde gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formuna katılan 12 gencin yaş ve eğitim düzeyleri tablo 3.2. gösterilmiştir.

Tablo 3. 2. *Nitel Çalışma Grubundaki Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler*

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu
K 1	Erkek	23	Lisans
K 2	Erkek	27	Lisansüstü
K 3	Erkek	15	Orta Öğretim
K 4	Erkek	19	Orta Öğretim
K 5	Erkek	25	Lisans
K 6	Erkek	19	Orta Öğretim
K 7	Kadın	24	Lisans
K 8	Kadın	21	Orta Öğretim
K 9	Kadın	26	Lisansüstü
K 10	Kadın	23	Lisans
K 11	Kadın	29	Lisansüstü
K 12	Kadın	26	Lisans

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Nitel Boyut

Bu araştırmada nicel verilerin toplanma sürecinde Güler ve Sezgin (2019) tarafından geliştirilen ve iki bölümden oluşan “*Twitter’da Siyasal Katılım*” adlı ölçek kullanılmıştır. Bu ölçek üzerinde gerekli izinler alınarak bu araştırma doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır.

Düzenleme kapsamında ölçekte yer alan “Twitter” kelimesi ölçek genelinde “Dijital ortamlar” olarak uyarlanmıştır. Araştırmanın nicel verileri iki aşamadan oluşan anket şeklinde araştırmacı tarafından Google form aracılığı ile online olarak yaşları 15 - 29 arasında olan gençlere dijital ortamlardan ulaştırılarak uygulanmıştır. Ayrıca birebir olmak üzere de uygulanan ölçek, yaşları 15 - 29 arasında olan gençlere önce anketin hangi amaç için yapıldığı açıklanarak, gönüllülük ilkesi doğrultusunda uygulanarak nicel veriler toplanmıştır. Anket, 12 Ekim 2021 ile 16 Kasım 2021 tarihleri arasında uygulanmıştır. Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımlarını belirlemek için uygulanan ölçek ile 521 gence ulaşılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan gençler hakkında demografik bilgilere sahip olmak ve dijital ortamları kullanım süreleri ve politikaya ilgilerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu form kapsamında yer alan başlıklar: cinsiyet, yaş, anne ve baba eğitimi, evde internet bağlantısı durumu, internete hangi ortamlardan katıldıkları, günlük ortalama internet kullanım süresi, en çok kullanılan sosyal medya araçları, politikaya ilgi düzeyleri, Türkiye’yi ilgilendiren politik konuları da ne sıklıkla tartıştıkları durumu, uluslararası politik konular hakkında ne sıklıkla tartıştıkları durumu hakkında sorular yer almaktadır.

Twitter’da Siyasal Katılım Ölçeği

Araştırmada gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılım düzeylerini belirlemek amacıyla Güler ve Sezgin (2019) tarafından geliştirilen “Twitter’da Siyasal Katılım” ölçeği kullanılarak nicel veriler toplanmıştır. Bu ölçek beşli likert yapıda sırasıyla “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “katılmakla katılmama arasındayım”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum”, şeklinde hazırlanmış ve biri olumsuz, 35’ i olumlu ifade olmak üzere 36 maddeden oluşan bir ölçektir. Bu boyutlar ve madde sayıları tablo 3.3.’te gösterilmiştir.

Tablo 3. 3. Ölçek boyutu ve madde sayısı

BOYUT	MADDE SAYISI
1. Boyut: Siyasal İfade	8
2. Boyut: Siyasal Tartışmalara Katılma	9
3. Boyut: Politika Takip	5
4. Boyut: Propaganda, Yürüyüş ve Grev	5
5. Boyut: Yerel Yönetim ve Yardım	4
6. Boyut: Siyasal Temsilcilerle Etkileşim	3
7. Boyut: Kampanya	2

Nitel Boyut

Bu araştırmada nitel verilerin toplama sürecinde nitel ölçme araçları arasında yer alan *yarı yapılandırılmış görüşme formu* kullanılmıştır. Kullanılmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu ekte sunulmuştur [EK 3.2.]. Yarı yapılandırılmış görüşme, görüşmeci tarafından ilgili konu ve kapsam doğrultusunda önceden hazırlanmış sorular doğrultusunda, bu sorular veya konular hakkında kapsamlı bilgi almak amacıyla görüşmeciye soruların yöneltilmesidir. Yarı yapılandırılmış görüşme de ele alınan konunun ya da soruların öncelik sırasına konulma zorunluluğu yoktur. Araştırma konusu ile ilgili tüm boyutları ve soruları kapsamını belirtmek amacıyla geliştirilmiştir. Görüşme sırasında görüşmeci soruların sırasını değiştirebilir, ayrıntıya girilecek noktalarda ayrıntıya girilebilir ve sohbet tarzı bir yaklaşımla görüşmeyi tamamlayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021:130).

Bu araştırmada gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımlarını derinlemesine araştırmak ve nicel boyutta elde edilen sonuçlara katkıda bulunmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formundaki sorular, araştırma konusu kapsamında ve kullanılan nicel ölçekte yer alan boyutlara uygun olarak hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan boyutlar şu şekilde sıralanmaktadır: “siyasal ifade boyutu”, “siyasal tartışmalara katılma boyutu”, “politika takip boyutu”, “propaganda, yürüyüş ve grev boyutu”, “yerel yönetim ve yardım boyutu”, “siyasal temsilcilerle etkileşim boyutu”, “kampanya boyutu” dur. Görüşme formu sekiz açık uçlu özgün sorudan ve bu soruların alt maddelerinden oluşmaktadır.

Araştırmanın kriterleri doğrultusunda gönüllü gençlere önceden araştırmanın amacını, kapsamını ve uygulanma şeklinin yazılı olduğu metin okunmuştur. Daha sonra görüşme yapmak isteyen gençler ile yüz yüze bir şekilde, katılımcıların izinleri doğrultusunda görüşmenin ses kaydı alınarak görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme altı erkek ve altı kadın katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşme ses kayıtları metne aktarılarak analiz aşamasına geçilmiştir.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Nicel Boyut

Araştırmada nicel boyut verilerinin analizi aşamasında katılımcılara uygulanan anketten elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcılardan gelen ölçme aracı incelenmiş, hazırlanan yönergeye uygunluk düzeyleri tek tek kontrol edilmiştir. Bu formların sayısal olarak bilgisayara aktarılması aşamasında Microsoft Excel programı kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından toplanan verilerin çözümlenmesinde betimleyici veri analizi kullanılmıştır. Betimleyici analizler kapsamında yüzde-frekans tabloları, bağımsız gruplar için T testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Araştırmanın nicel veri analizinde ankette yer alan 36 maddenin dağılımını belirlemek için yüzde frekans analizi kullanılmıştır. Bağımsız gruplar arasındaki anlamlı farklılığı test etmek için T testi ile belirlenen değişken cinsiyet değişkenidir. Araştırmada iki ya da daha fazla evrene ait olan puanları karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmada tek yönlü varyans analizi kapsamında incelenen özellikler yaşanan yer değişkeni, anne eğitimi, baba eğitimi değişkenleri, eğitim durumu değişkenidir.

Nitel Boyut

Nitel boyutta toplanan veriler derinlemesine analiz edilerek ve daha öncesinde belirgin olmayan konuların ve boyutların ortaya çıkartılmasına olanak sağlayan içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021:243). İçerik analizi sürecinde nitel veri analizi programı “MAXQUDA 2020” programı kullanılmıştır. İçerik analizi sürecinde sırasıyla transkript, kodlama, kategori oluşturma ve raporlaştırma aşamaları izlenmiştir. Nitel bulguların anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla frekans, kod sayımı, kod ile kategoriler arasındaki ilişkilere dair görsel şekil kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan bulgular ve bunların istatistiksel analizleri sunulmuştur.

4.1. Nicel Boyuta Ait Bulgular

Tablo 4. 1. *Twitter’da Siyasal Katılım Ölçeği Maddelerine ilişkin Betimsel Veriler*

Maddeler	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		\bar{X}	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1. Dijital ortamlar üzerinden siyasi gündemi takip ederim	156	30	227	44	74	14	44	8	20	4	3,87	1,053
2. Dijital ortamlarda “takip etmediklerimle /beni takip etmeyenlerle” siyasi konuları tartıştığım olur	33	6	72	14	92	18	180	35	144	28	2,37	1,201
3. Dijital ortamlarda anonim hesaplarla siyasi konuları tartışırım	21	4	37	7	45	9	155	30	263	51	1,84	1,102
4. Kamu düzeni, siyaset ve yönetimle ilgili konularda sesimi duyurmak istediğimde paylaşımlarda bulunurum	61	12	117	23	106	20	130	25	107	21	2,80	1,314
5. Dijital ortamlarda yerel yönetimlerin hizmetleri hakkında tartışırım	40	8	111	21	104	20	148	28	118	23	2,63	1,255
6. Hükümetin ülke yönetimine ilişkin politika / hizmetlerini dijital ortamlarda takip ederim	120	23	256	49	75	14	48	9	22	4	3,78	1,036
7. Dijital ortamlar üzerinden muhalefet partilerinin politikalarını takip ederim	103	20	237	46	80	15	60	12	41	8	3,58	1,159
8. Yerel seçim sürecinde belediye başkan adaylarına dair paylaşımlarda bulunurum	20	4	35	7	53	10	181	35	232	45	1,91	1,074
9. Dijital ortamlarda yerel yönetimlerle ilgili siyasi tartışmalara katılırım	35	7	56	11	65	13	177	34	188	36	2,18	1,220
10. Yerel seçim sürecinde belediye başkan adaylarına dair paylaşımları beğenirim / paylaşırım	43	8	87	17	85	16	151	29	155	30	2,45	1,294

11. Dijital ortamlarda muhalefet ile ilgili siyasi tartışmalara katılırim	33	6	73	14	66	13	183	35	166	32	2,28	1,225
12. Yasal olarak izin verilmiş gösteri, yürüyüş etkinliklerine dijital ortamlardan destek veririm	45	9	104	20	101	19	140	27	131	25	2,60	1,289
13. Dijital ortamlarda fenomen hesaplarla siyasi konuları tartışırım	26	5	29	6	47	9	192	37	227	44	1,92	1,092
14. Dijital ortamlarda hükümet ile ilgili siyasi tartışmalara katılırim	33	6	67	13	65	13	167	32	189	36	2,21	1,237
15. Genel seçim sürecinde siyasi partilere dair paylaşımları beğenirim / paylaşırım	56	11	88	17	76	15	148	28	152	29	2,52	1,350
16. Haber sayfası hesaplarına, siyasi haber ve yorumlara ilişkin kişisel düşüncelerimi iletirim	28	5	63	12	75	14	194	37	161	40	2,24	1,168
17. Siyasi konularda görüşüm ile uyuşmayan popüler gündem konuları ile ilgili paylaşım yaparım	27	5	55	11	76	15	180	35	183	35	2,16	1,167
18. Dijital ortamlar üzerinden siyasilerin kamuoyu açıklamalarını takip ederim	113	22	229	44	75	14	66	13	38	7	3,60	1,169
19. Dijital ortamlarda hükümetin hizmetleri hakkında tartışırım	50	10	79	15	72	14	177	34	143	27	2,45	1,295
20. Hak gaspını protesto etmek veya hak talebinde bulunmak amacıyla yapılan bir eylem, dijital ortamlar üzerinden destek veririm	69	13	155	30	98	19	104	20	95	18	3,00	1,326
21. Boykot paylaşımlarına dijital ortamlar üzerinden destek veririm	43	8	80	15	108	21	147	28	143	27	2,49	1,266
22. Dijital ortamlar üzerinden yerel yönetimlerin hizmetlerini takip ederim	85	16	222	43	73	14	91	18	50	10	3,39	1,221
23. Referandum sürecinde kendi görüşümü yansıtan kararları destekleyici paylaşımlarda bulunurum	47	9	78	15	99	19	159	31	138	27	2,50	1,274
24. Siyasi konularda görüşüm ile uyuşan popüler gündem konuları ile ilgili paylaşım yaparım	45	9	77	15	87	17	161	31	151	29	2,43	1,281
25. Propaganda amaçlı afiş paylaşımlarına dijital ortamlar üzerinden destek veririm	24	5	48	9	94	18	190	37	165	32	2,19	1,117
26. Dijital ortamlarda güncel siyasi tartışmalara katılırim	35	7	66	13	72	14	190	37	158	30	2,29	1,213

27. Kamu düzeni, siyaset ve yönetimle ilgili konularda sesimi duyurmak istediğimde popüler gündemlere dair paylaşımında bulunurum	39	8	89	17	87	17	160	31		146	28	2,45	1,265
28. Genel seçim sürecinde siyasi parti liderlerine dair paylaşımlarda bulunurum	28	5	49	9	72	14	189	36	183	35		2,14	1,154
29. Sendika tarafından düzenlenen grevlere dijital ortam üzerinden destek veririm	30	6	54	10	81	16	183	35	173	33		2,20	1,175
30. Siyasetçilere gündemdeki siyasi konulara ilişkin direkt mesaj(DM) gönderirim	24	5	34	7	48	9	177	34	238	46		1,90	1,103
31. Siyasal faaliyetlerde kullanılmak üzere dijital ortamlardan toplanan yardımlara destek veririm	23	4	42	8	80	15	172	33	204	39		2,06	1,124
32. Propaganda amaçlı bildiri, gazete, dergi vb. haberlere dijital ortamlar üzerinden destek veririm	24	5	52	10	85	16	171	33	189	36		2,14	1,150
33. Siyasi konularla alakalı paylaşımlarda, siyasilerin hesaplarını etiketlerim	27	5	36	7	70	13	185	36	203	39		2,04	1,125
34. Kamu düzeni, siyaset ve yönetimle ilgili konularda sesimi duyurmak istediğimde etkili siyasi isimlerin hesaplarını etiketleyerek / paylaşım yaparım	24	5	57	11	76	15	178	34	186	36		2,15	1,156
35. Siyasal konulardaki e-imza kampanyalarına katılım	37	7	72	14	95	18	159	31	158	30		2,37	1,242
36. Yasal olmayan gösteri, yürüyüş etkinliklerine dijital ortamlar üzerinden destek veririm *	256	49	158	30	57	11	27	5	23	4		4,14	1,089

4.1.1. “Twitter’da Siyasal Katılım Ölçeği” Maddelerine ilişkin Betimsel Verilerin Yorumu

Tablo 4.1 incelendiğinde araştırmaya katılım sağlayan gençlerin puan ortalamaları en yüksek olan maddeler; beş madde “Politika Takip Boyutu” ve iki madde ile “Siyasal İfade Boyutunda” olmak üzere toplam yedi maddeye ulaşılmıştır. Bu maddeler sırasıyla:

Politika Takip Boyutunda yer alan, “*Dijital ortamlar üzerinden siyasi gündemi takip ederim*” maddesi ortalama ($\bar{x}=3,87$) ile diğer maddeler arasında en yüksek ortalamaya sahip madde olarak hesaplanmıştır. Maddenin “Katılıyorum” değeri %44’ oranına sahiptir. Bu durum katılım sağlayan gençlerin dijital ortamlardan istedikleri zaman ve yerlerden rahatlıkla ulaşarak siyasal gündem hakkında bilgiler aldıklarını ve siyasal gündemden haberdar olduklarını göstermektedir. Ayrıca gençler dijital ortamlardan takip ettikleri kişiler ya da gruplarca yapılan yorumlar, tartışmalar, görüşler ile siyasal gündem üzerine bilinçli birer vatandaş olarak karşımıza çıkmaktadırlar şeklinde yorumlanabilir.

”*Hükümetin ülke yönetimine ilişkin politika / hizmetlerini dijital ortamlarda takip ederim*” maddesi ortalama ($\bar{x}= 3,78$) ve “Katılıyorum” değeri %49 olarak hesaplanmıştır. Bu durum katılım sağlayan gençlerin hükümetin ülke yönetimine dair yaptıkları her türlü hizmet ve politikaları dijital ortamlar üzerinden takip ettiklerini göstermektedir. Son yıllarda hızlı bir gelişme gösteren iletişim teknolojisi ile dijital ortamlara kolaylıkla ulaşılması gençler hükümete ait dijital sayfalar, bloglar, adresler vb. aracılığıyla birçok konuda hükümetin görev ve sorumluluklarını daha yakından takip eder hale gelmişlerdir. Gençlerin hükümetin politika ve hizmetlerini takip ediyor olmaları onlara yapılan ve yapılacak olan hizmetler hakkında fikirler vermekte ayrıca gençler hükümet politikaları sonucunda ülkenin ne düzeyde gelişmişlik gösterdiği hakkında yorumlar yapabilir konuma getirdiği öngörülmektedir.

“*Dijital ortamlar üzerinden siyasilerin kamuoyu açıklamalarını takip ederim*” maddesi ortalama ($\bar{x}=3,60$) ve “Katılıyorum” %44 değeri ile katılım sağlayan gençlerin siyasilerin kamuoyu hakkında yaptıkları açıklamaları dijital ortamlardan takip ettikleri hesaplanmıştır. Bu durum siyasilerin kamuoyu oluşturarak halkın bir sorun karşısındaki fikir ve kanılarını belirlemek amacıyla açıklamalarda bulunması, dijital ortamlardan çok hızlı bir şekilde çok sayıda takipçiye ulaşmaları gençlerinde siyasileri takip ederek kamuoyu açıklamaları hakkında fikirler edinmelerini cazip hale getirmektedir. Gençlerin dijital ortamlar üzerinden yapılan açıklamaları takip ederek siyasilerin görüş ve düşünceleri

hakkında bilgilenmekte ve yapılacak seçim aşamasında bilinçli bir şekilde karar verebilecek duruma gelebilecekleri öngörülmektedir.

“Dijital ortamlar üzerinden muhalefet partilerinin politikalarını takip ederim” maddesi ortalama ($\bar{x}=3,58$) ve ”Katılıyorum” %46 değer ile gençler dijital ortamlar üzerinden muhalefet partilerinin her türlü politika faaliyetlerini takip etmektedirler. Bu durum gençlerin, muhalefet partilerinin ülke ve iktidar partisi için yaptıkları görüşleri, politikaları, açıklamaları dijital olarak her an takip edebilir ve bu konularda görüşlerini açıklayabilir ya da eleştirilerde bulunabilir bir bilince sahip olmalarını sağlayacaktır. Gençler muhalefet partilerinin seçim ve hizmet politikalarına dijital ortamlardan rahatlıkla ulaşabilmekte bu konularda fikir geliştirebilen düzeye gelebildikleri öngörülmektedir.

“Dijital ortamlar üzerinden yerel yönetimlerin hizmetlerini takip ederim” maddesi ortalama ($\bar{x}=3,39$) ve “Katılıyorum” %43 değer ile gençler buldukları yerleşim yerlerindeki yerel yönetim hizmetlerini yakından takip etmektedirler. Dijital ortamlardan yerel yönetimler tarafından paylaşılan bilgilendirmelere ve hizmetlere anında, zahmetsizce ulaşabilmektedirler. Bu durum gençlerin yaşadıkları ortamlar hakkında bilinçlenmelerine var olan eksikler, yanlışlıklar hakkında dijital ortamlardan yetkililere ulaşarak bu sorunların çözüme kavuşturulması için onlarla iletişime geçmelerinde yardımcı olmaktadır. Böylece gençlerin yerel yönetim hakkında birtakım görüşlerinin oluşmasını sağlamaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Siyasal İfade Boyutunda yer alan; “*Hak gaspını protesto etmek veya hak talebinde bulunmak amacıyla yapılan bir eylem, dijital ortamlar üzerinden destek veririm*” maddesi diğer siyasi ifade boyutu maddeleri arasında en yüksek ortalama ($\bar{x}=3,00$) ve “Katılıyorum” %30 değer olarak hesaplanmıştır. Gençler var olan hak gaspını protesto veya hak talebinde bulunarak dijital ortamlar üzerinden yapılmakta olan bir eyleme kendi istekleri doğrultusunda destek vermektedirler. Gençlerin, yasalarla belirlenmiş, güvenceye alınmış kazanılmış hakların kullanımının veya yerine getirilmesinin çeşitli nedenler öne sürülerek engellenmesini dijital ortamlarda hazırlanan protestolara katılım sağlamaktadırlar. Yapılan protestolar ile dijital ortamlar üzerinden hak gaspına uğramış haklarını arayan geniş kitlelere daha kısa sürede ulaşmaktadır. Bu durum gençlerin karşılaştıkları haksız olaylara karşı bilinçli olduklarını hak talebinde bulunmak için çeşitli yollara başvurdukları şeklinde yorumlanabilmektedir.

Yine aynı boyutta yer alan; ”*Kamu düzeni, siyaset ve yönetimle ilgili konularda sesimi duyurmak istediğimde paylaşımlarda bulunurum*” maddesi ortalama ($\bar{x}=2,80$) ve

“Katılmıyorum” %25 değeri ile yapılan ölçeğin yüksek ortalama değer kriter sıralamasında en son sırada yer almaktadır. Gençler dijital ortamlarda kamu düzeni, siyaset ve yönetim ile ilgi konularda görüşlerini, eleştirilerini, fikirlerini paylaşmaktan çekinmektedirler. Bu durum gençlerin bu tarz konularda paylaşım yapmayı tercih etmedikleri, paylaşım yaptıklarında ne gibi bir sonuçla karşılaşacakları hakkında çekincelerinin olduğunu göstermektedir. Bu madde gençlerin olumsuzluklar ile karşılaşmamak için sesiz kalmayı tercih etmektedirler şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.1. incelendiğinde araştırmaya katılan gençlerin puan ortalamaları en düşük maddeler; iki madde “Propaganda, yürüyüş ve grev boyutu”, bir madde “Siyasal İfade Boyutu”, iki madde ”Yerel yönetim ve yardım boyutu”, iki madde “Siyasi temsilciler ile etkileşim boyutu”, iki madde “Siyasal tartışmalara katılım boyutu” olarak toplam dokuz madde olduğu hesaplanmıştır. Bu maddeler sırasıyla

Siyasal Tartışmalara Katılım Boyutunda yer alan; “*Dijital ortamlarda anonim hesaplarla siyasi konuları tartışırım*” maddesi ortalaması ($\bar{x}=1,84$) en düşük madde olarak hesaplanmıştır. “Kesinlikle Katılmıyorum” %51 değeri alarak gençlerin dijital ortamlarda görüşlerini paylaşırken kimliklerini belli etmeyecek şekilde, kendilerini daha güvende hissedecekleri, riske girmeden siyasi davranışlarda bulunabilecekleri çok sayıda anonim hesaplar bulunduğu halde gençler bu anonim hesaplar üzerinden siyasi tartışmalara katılmayarak gerçek kimliklerini kullanarak bilinçli bir şekilde siyasi konuları tartışabilecekleri hesaplardan görüşlerini bildirmektedirler. Bu yorumun yapılmasında ölçeğin diğer maddelerine gençlerin verdikleri puanlar etkili olmuştur, gençler dijital ortamlarda siyasi konularda gerçek kimlikleri ile katılım sağlamaktadırlar şeklinde algılanmaktadır.

Propaganda, Yürüyüş ve Grev Boyutunda yer alan “*Yasal olmayan gösteri, yürüyüş etkinliklerine dijital ortamlar üzerinden destek veririm*” maddesi ortalama ($\bar{x}=1,85$) ile “Kesinlikle Katılıyorum” %49 değer alan madde gençlerin dijital ortamlar da dahi olsa tam anlamıyla yasal olmayan etkinliklere katılım göstermeyecekleri sonucuna ulaşabiliriz. Bu durum yasal olmayan gösteri, yürüyüş etkinliklerine dijital ortam üzerinden katılmaları halinde gerçek hayatta kendilerine olumsuz bir şekilde geri dönüşlerin olacağı bilinciyle katılım göstermemek yönünde eğilim göstermişlerdir. Ayrıca yapılan bu etkinlikler bireyler, gruplar ve hatta çevreye dahi bazı olumsuzluklar şeklinde geri dönüşler yapabilmektedir. Kısacası yasal izin alınmadan yapılan etkinlikler bir yönüyle diğerlerini etkileyebilecek sonuçlar doğurabilmektedir. Dijital ortamlarda bu durum yetkili kurumlar tarafından

belirlendiği zaman gençlerin dijital olarak bazı kısıtlamalarla karşılaşacakları bilincinde olan gençler bu etkinliklere katılmayarak daha bilinçli davrandıkları oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Siyasi Temsilciler ile Etkileşim Boyutunda yer alan, “*Siyasetçilere gündemdeki siyasi konulara ilişkin direkt mesaj (DM) gönderirim*” maddesi ortalama ($\bar{x}=1,90$) ve “Kesinlikle Katılmıyorum” %46 değer olarak gençlerin gündemdeki siyasi konular hakkında siyasetçiler ile bire bir iletişime geçmek amacıyla onlara dijital ortamlardan mesajlar yollama konusunda isteksiz davrandıkları gözlemlenmiştir. Bu durum gençlerin siyasetçiler ile siyasi gündem hakkındaki konularda mesaj yoluyla iletişime geçmenin geri dönüşü olmayacağı ya da bilgi paylaşımı konusunda amacına ulaşmayacağı hakkındaki öngörülerini nedeniyle siyasetçilere direkt mesaj atma konusunda isteksiz davrandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Yerel Yönetim ve Yardım Boyutunda yer alan, “*Yerel seçim sürecinde belediye başkan adaylarına dair paylaşımlarda bulunurum*” maddesi ortalama ($\bar{x}=1,91$) ve “Kesinlikle Katılmıyorum” %45 değer olarak gençlerin yerel seçim dönemlerinde dijital ortamlar üzerinden belediye başkan adayları hakkında paylaşımlarda bulunma konusunda isteksiz davrandıkları sonucunu doğurmuştur. Bu durum seçim dönemlerinde gençlerin yaşadıkları yerlerdeki belediye başkanı adayları hakkında dijital ortamlardan paylaşımlarda bulunmaması, onlar hakkında tanıtıcı, bilgilendirici paylaşımlar yapmaması seçim sürecinde aktif rol oynamak istemedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Siyasal Tartışmalara Katılım Boyutunda yer alan, “*Dijital ortamlarda fenomen hesaplarla siyasi konuları tartışırım*” maddesi ortalama ($\bar{x}=1,92$) ve “Kesinlikle Katılmıyorum” %44 değer olarak gençlerin dijital ortamlarda fenomen olmuş hesaplar üzerinden siyasi konuları tartışmakta isteksiz davrandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum dijital ortamları iyi kullanan, sıkı takipçi kitlesi olan, çeşitli bilgilendirmeler yapan fenomen hesaplar siyasi konularda da varlıklarını göstermektedirler. Fenomen hesaplar üzerinden siyasi konular tartışmak gençlerin karşılaşacakları yorumlardan çekinecekleri, kendilerini bilgi yönünden eksik hissedecekleri gibi olumsuz duygular yaşamalarına yol açabileceği için gençler fenomen hesaplar üzerinden siyasi tartışmalara katılım sağlama konusunda isteksiz davranmaktadırlar şeklinde öngörülebilir.

Siyasi Temsilciler ile Etkileşim Boyutunda yer alan, “*Siyasi konularla alakalı paylaşımlarda, siyasilerin hesaplarını etiketlerim*” maddesi ortalama ($\bar{x}=2,04$) ve “Kesinlikle Katılmıyorum” %39 değer olarak, gençler siyasi konularla ilgili siyasilerin

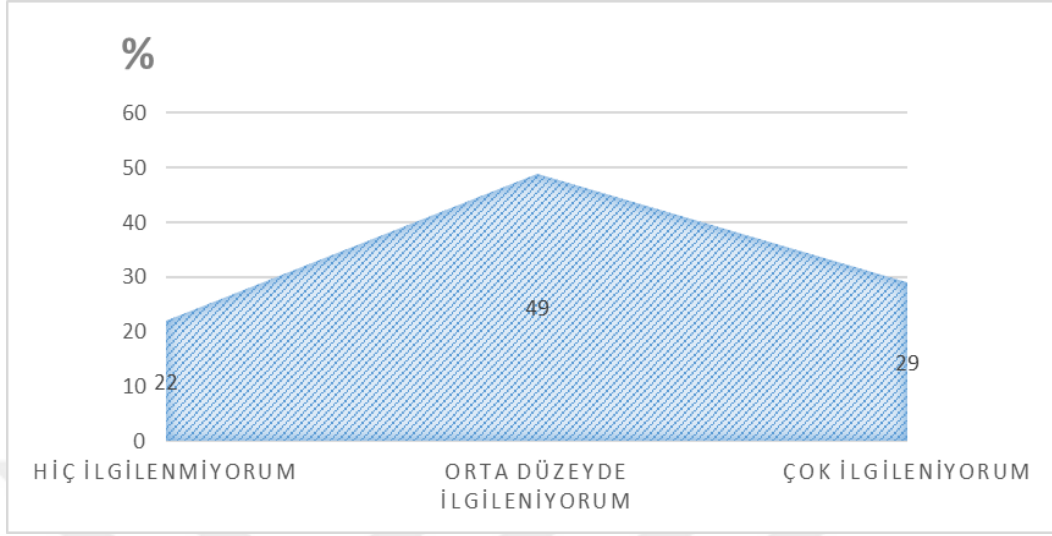
dijital hesaplarını etiketleyerek kendi takipçilerinin de bu siyasileri tanımaları onları takip etmeleri konusunda katılım sağlama açısından istekli davranmamaktadırlar. Siyasiler, dijital ortamları kendilerini destekleyen bireylere ulaşmak, siyasi bilgilendirmeler yapmak amacıyla da kullanılmaktadırlar. Gençler siyasi konularda siyasilerin hesaplarını etiketleme konusunda istekli davranmamaktadırlar şeklinde yorumlanabilir.

Yerel Yönetim ve Yardım Boyutunda yer alan, ”*Siyasal faaliyetlerde kullanılmak üzere dijital ortamlardan toplanan yardımlara destek veririm*” maddesi ortalama ($\bar{x}=2,06$) ve “Kesinlikle Katılmıyorum” %39 değer alarak, gençlerin dijital ortamlar üzerinden siyasi amaçlı kullanılmak için toplanan yardımlara destek verme konusunda istekli davranmadıkları sonucuna ulaşabiliriz. Bu durum gençlerin dijital ortamlarda siyasi faaliyetlerde kullanılmak üzere toplanan yardımların gerçekten bu amaç için kullanılıp kullanılmayacağı yönünde endişeleri olduğu bu nedenden ötürü yardım toplama etkinliklerine katılım sağlama konusunda çekinceli davranış sergilemektedirler şeklinde yorumlanabilir.

Siyasal İfade Boyutunda yer alan “*Genel seçim sürecinde siyasi parti liderlerine dair paylaşımlarda bulunurum*” maddesi ortalama ($\bar{x}=2,14$) ve “Katılmıyorum” %36 değer alarak, gençler genel seçim sürecinde siyasi parti liderleri hakkında olumlu veya olumsuz herhangi bir paylaşımı dijital ortamlar üzerinden paylaşmamaktadırlar. Bu durum gençlerin genel seçim sürecinde liderlere ait paylaşımlar yaparak, haklarında takipçilerini bilgilendirmelerde bulunma konusunda çaba sarf etmeme eğilimindedirler.

Propaganda, yürüyüş ve grev boyutunda yer alan, “*Propaganda amaçlı bildiri, gazete, dergi vb. haberlere dijital ortamlar üzerinden destek veririm*” maddesi ortalama ($\bar{x}=2,14$) ve “Kesinlikle Katılmıyorum” %36 değer alarak, gençlerin dijital ortamlar üzerinden bildiri, gazete, dergi gibi araçları kullanarak propaganda amaçlı faaliyetlere katılma konusunda istekli davranmadıklarını görmekteyiz. Bu durum gençlerin dijital ortamlardan dahi olsa propaganda yapma konusunda endişelerinin olduğu ve yaptıkları durumda karşılaşacakları tepkiler nedeniyle bu faaliyetlerde bulunma konusunda kendilerini geri plana çektikleri sonucuna ulaşılabilir şeklinde yorumlanabilir.

4.1.2. Araştırmaya Katılan Gençlerin Politikaya Olan İlgilerinin Ağırlıklı Dağılımı

Şekil 4. 1. Araştırmaya Katılan Gençlerin Politikaya Olan İlgilerinin Ağırlıklı Dağılım Şekli

Şekil 4.1' de görüldüğü gibi araştırmaya katılan gençlerin politikaya olan ilgilerinin ağırlıklı dağılımı %22 oranı ile “Hiç İlgilenmiyorum”, %49 oranı ile “Orta Düzeyde İlgileniyorum” ve %29 oranı ile “Çok İlgileniyorum” şeklinde sonuçlanmıştır. Bu durum gençlerin politikaya ilgilerinin %49 oranı ile orta düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.1.3. Birinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

4.1.3.1 Cinsiyete Göre Gençlerin Siyasal Katılım Ortalamaları Arasındaki t- Testi Sonuçları

Tablo 4. 2. Cinsiyete Göre Gençlerin Siyasal Katılım Ortalamaları Arasındaki t- Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Siyasal İfade	Kız	257	19,66	7,543	512	1,274	,203
	Erkek	264	20,56	8,546			
Siyasal Tartışmalara Katılma	Kız	257	18,86	7,570	509	3,344	,001
	Erkek	264	21,29	8,926			
Politika Takip	Kız	257	18,08	4,335	519	,659	,510
	Erkek	264	18,34	4,636			
Propaganda, Yürüyüş ve Grev	Kız	257	13,20	3,056	512	,467	,641
	Erkek	264	13,34	3,508			
Yerel Yönetim ve	Kız	257	7,98	3,257	496	3,646	,000

Yardım		Erkek	264	9,17	4,149		
Siyasi Temsilciler ile Etkileşim	Kız	257	5,74	2,553	508	2,764	,006
	Erkek	264	6,42	3,042			
Kampanya	Kız	257	4,85	2,012	512	,040	,968
	Erkek	264	4,85	2,306			
Toplam	Kız	257	88,40	24,786	507	2,327	,020
	Erkek	264	93,98	29,587			

Tablo 4.2' de görüldüğü üzere gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımları cinsiyete göre siyasal ifade alt boyutu puanlarında anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(521)}=1,274;p>0,05$]. Siyasal ifade alt boyutunda kızlara ait ortalama ($\bar{x}=19,66$) iken, erkeklere ait ortalama ($\bar{x}=20,56$) olarak hesaplanmıştır. Bu bulgu cinsiyet ile siyasal ifade alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir şeklinde yorumlanabilir.

Siyasal tartışmalara katılma boyutunda kızlara ait ortalama ($\bar{x}=18,86$) iken, erkeklere ait ortalama ($\bar{x}=21,29$) olarak hesaplanmıştır. Siyasal tartışmalara katılma alt boyutu puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmuştur [$t_{(521)}=3,344;p<0,05$]. Bu farklılık erkekler lehinedir. Bu bulgu erkeklerin siyasal tartışmalara katılma alt boyutuna kızlardan daha anlamlı bir katılım gösterdiği şekilde yorumlanabilir.

Politika takip alt boyutunda kızlara ait ortalama ($\bar{x}=18,08$) iken, erkeklere ait ortalama ($\bar{x}=18,34$) olarak hesaplanmıştır. Politik takip alt boyutu puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiştir [$t_{(521)}=659;p >0,05$]. Bu bulgu cinsiyet ile politika takip alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir şeklinde yorumlanabilir.

Propaganda, yürüyüş ve grev alt boyutunda kızlara ait ortalama ($\bar{x}=13,20$) iken, erkeklere ait ortalama ($\bar{x}=13,34$) olarak hesaplanmıştır. Propaganda ve grev alt boyutu puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiştir [$t_{(521)}=467;p >0,05$]. Bu bulgu cinsiyet ile propaganda ve grev alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir şeklinde yorumlanabilir.

Yerel yönetim ve yardım alt boyutunda kızlara ait ortalama ($\bar{x}=7,98$) iken, erkeklere ait ortalama ($\bar{x}=9,17$) olarak hesaplanmıştır. Yerel yönetim ve yardım alt boyutu puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmuştur [$t_{(521)}=3,646;p<0,05$]. Bu farklılık erkekler lehinedir. Bu bulgu erkeklerin yerel yönetim ve yardım alt boyutuna kızlardan daha anlamlı bir katılım gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Siyasal temsilciler ile etkileşim alt boyutunda kızlara ait ortalama ($\bar{x}=5,74$) iken, erkeklere ait ortalama ($\bar{x}=6,42$) olarak hesaplanmıştır. Siyasal temsilciler ile etkileşim alt boyutu puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmuştur [$t_{(521)}=2,764;p<0.05$]. Bu farklılık erkekler lehinedir. Bu bulgu erkeklerin siyasal temsilciler ile etkileşim alt boyutuna kızlardan daha anlamlı bir katılım gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Kampanya alt boyutunda kızlara ait ortalama ($\bar{x}=4,85$) iken, erkeklere ait ortalama ($\bar{x}=4,85$) olarak hesaplanmıştır. Kampanya alt boyutu puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiştir [$t_{(521)}=0,40;p>0.05$]. Bu bulgu cinsiyet ile kampanya alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir şeklinde yorumlanabilir.

Siyasal katılım ölçeğinin genelinden kızların aldıkları puanların ortalaması ($\bar{x}=88,40$) iken erkeklerin puan ortalaması ($\bar{x}=93,98$)'dir. Ölçeğin genelinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t_{(521)}=2,327;p>0,05$]. Bu bulgulara göre kızlar ve erkeklerin siyasal katılımlarının arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir şeklinde yorumlanabilir.

4.1.4. İkinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

4.1.4.1. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımlarının Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Tablo 4. 3. *Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımlarının Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi*

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F değeri	p
Siyasal İfade	Gruplar arası	70,867	2	35,434	,543	,581
	Gruplar içi	33740,500	517	65,262		
	Toplam	33811,367	519			
Siyasal Tartışmalara Katılma	Gruplar arası	211,273	2	105,637	1,512	,221
	Gruplar içi	36186,734	518	69,859		
	Toplam	36398,008	520			
Politika Takip	Gruplar arası	65,257	2	32,628	1,624	,198
	Gruplar içi	10408,094	518	20,093		
	Toplam	10473,351	520			
Propaganda, Yürüyüş ve Grev	Gruplar arası	13,801	2	6,901	,636	,530
	Gruplar içi	5617,949	518	10,845		
	Toplam	5631,750	520			
Yerel Yönetim ve Yardım	Gruplar arası	14,242	2	7,121	,497	,608
	Gruplar içi	7415,858	518	14,316		
	Toplam	7430,100	520			
Siyasi Temsilciler ile Etkileşim	Gruplar arası	26,089	2	13,044	1,633	,196
	Gruplar içi	4137,850	518	7,988		
	Toplam	4163,939	520			
Kampanya	Gruplar arası	3,942	2	1,971	,420	,657
	Gruplar içi	2432,262	518	4,695		

	Toplam	2436,203	520			
Toplam	Gruplar arası	1348,085	2	674,043	,895	,409
	Gruplar içi	390208,813	518	753,299		
	Toplam	391556,898	520			

Tablo 4.3.'te görüldüğü üzere gençlerin dijital ortamlarda siyasi katılımlarının yaşadığı yer değişkenine göre farklılığı için tek yönlü varyans analiz hesaplaması yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre siyasi ifade alt boyutu puanı [$F_{(2-517)}=543:P>0,05$], siyasi tartışmalara katılma alt boyutu puanı [$F_{(2-518)}=1,512:P>0,05$], politika takip alt boyutu puanı [$F_{(2-518)}=1,624:P>0,05$], propaganda, yürüyüş ve grev alt boyutu puanı [$F_{(2-518)}=636:P>0,05$], yerel yönetim ve yardım alt boyutu puanı [$F_{(2-518)}=497:P>0,05$], siyasi temsilciler ile etkileşim alt boyutu puanı [$F_{(2-518)}=1,633:P>0,05$], kampanya alt boyutu puanı [$F_{(2-518)}=420:P>0,05$], toplam puan değeri ise [$F_{(2-518)}=895:P>0,05$] olarak hesaplanmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre gençlerin yaşadığı yer değişkenine göre alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4.1.5. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

4.1.5.1. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasi Katılımlarının Anne Eğitim Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Tablo 4. 4. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasi Katılımlarının Anne Eğitim Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F değeri	P
Siyasal İfade	Gruplar arası	399,340	5	79,868	1,229	,294
	Gruplar içi	33412,027	514	65,004		
	Toplam	33811,367	519			
Siyasal Tartışmalara Katılma	Gruplar arası	454,438	5	90,888	1,302	,261
	Gruplar içi	35943,570	515	69,793		
	Toplam	36398,008	520			
Politika Takip	Gruplar arası	99,116	5	19,823	,984	,427
	Gruplar içi	10374,235	515	20,144		
	Toplam	10473,351	520			
Propaganda, Yürüyüş ve Grev	Gruplar arası	110,146	5	22,029	2,055	,070
	Gruplar içi	5521,604	515	10,722		
	Toplam	5631,750	520			
Yerel Yönetim ve Yardım	Gruplar arası	27,039	5	5,408	,376	,865
	Gruplar içi	7403,061	515	14,375		
	Toplam	7430,100	520			
Siyasi Temsilciler ile Etkileşim	Gruplar arası	107,443	5	21,489	2,728	,059
	Gruplar içi	4056,496	515	7,877		
	Toplam	4163,939	520			
Kampanya	Gruplar arası	37,792	5	7,558	1,623	,152

	Gruplar içi	2398,411	515	4,657		
	Toplam	2436,203	520			
	Gruplar arası	4450,647	5	890,129	1,184	,316
Toplam	Gruplar içi	387106,251	515	751,663		
	Toplam	391556,898	520			

Tablo 4.4.'te görüldüğü üzere gençlerin dijital ortamlarda siyaset katılımının anne eğitim değişkenine göre farklılığı için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre siyaset ifade alt boyutu puanı [$F(5-514)=1,229:P>0,05$], siyaset tartışmalara katılma alt boyutu puanı [$F(5-515)=1,302:P>0,05$], politika takip alt boyutu puanı [$F(5-515)=984:P>0,05$], propaganda, yürüyüş ve grev alt boyutu puanı [$F(5-515)=2,055:P>0,05$], yerel yönetim ve yardım alt boyutu puanı [$F(5-515)=376:P>0,05$], siyasi temsilciler ile etkileşim alt boyutu puanı [$F(5-515)=2,728:P>0,05$], kampanya alt boyutu puanı [$F(5-515)=1,623:P>0,05$], toplam puan değeri ise [$F(5-515)=1,184:P>0,05$] olarak hesaplanmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre gençlerin dijital ortamlarda siyaset katılımının anne eğitim değişkenine göre alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4.1.6. Dördüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

4.1.6.1. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyaset Katılımlarının Baba Eğitim Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Tablo 4. 5. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyaset Katılımlarının Baba Eğitim Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F değeri	P
Siyaset İfade	Gruplar arası	253,079	5	50,616	,775	,568
	Gruplar içi	33558,289	514	65,288		
	Toplam	33811,367	519			
Siyaset Tartışmalara Katılma	Gruplar arası	546,512	5	109,302	1,570	,167
	Gruplar içi	35851,496	515	69,615		
	Toplam	36398,008	520			
Politika Takip	Gruplar arası	50,128	5	10,026	,495	,780
	Gruplar içi	10423,223	515	20,239		
	Toplam	10473,351	520			
Propaganda, Yürüyüş ve Grev	Gruplar arası	59,288	5	11,858	1,096	,362
	Gruplar içi	5572,463	515	10,820		
	Toplam	5631,750	520			
Yerel Yönetim ve Yardım	Gruplar arası	123,187	5	24,637	1,736	,125
	Gruplar içi	7306,913	515	14,188		
	Toplam	7430,100	520			
Siyaset Temsilciler	Gruplar arası	93,249	5	18,650	2,359	,050

ile Etkileşim	Gruplar içi	4070,689	515	7,904		
	Toplam	4163,939	520			
Kampanya	Gruplar arası	16,040	5	3,208	,683	,637
	Gruplar içi	2420,163	515	4,699		
	Toplam	2436,203	520			
Toplam	Gruplar arası	5338,782	5	1067,756	1,424	,214
	Gruplar içi	386218,116	515	749,938		
	Toplam	391556,898	520			

Tablo 4.5.'te görüldüğü üzere gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımlarının baba eğitim değişkenine göre farklılığı için tek yönlü varyans analiz hesaplaması yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre siyasal ifade alt boyutu puanı [$F_{(4-514)}=775:P>0,05$], siyasal tartışmalara katılma alt boyutu puanı [$F_{(5-515)}=1,570:P>0,05$], politika takip alt boyutu puanı [$F_{(5-515)}=495:P>0,05$], propaganda, yürüyüş ve grev alt boyutu puanı [$F_{(5-515)}=1,096:P>0,05$], yerel yönetim ve yardım alt boyutu puanı [$F_{(5-515)}=1,736:P>0,05$], siyasi temsilciler ile etkileşim alt boyutu puanı [$F_{(5-515)}=2,359:P<0,05$], kampanya alt boyutu puanı [$F_{(5-515)}=683:P>0,05$], toplam puan değeri ise [$F_{(5-515)}=1,424:P>0,05$] olarak hesaplanmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımlarının baba eğitim değişkenine göre alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4.1.7. Beşinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorum

4.1.7.1. Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Tablo 4. 6. *Gençlerin Dijital Ortamlarda Siyasal Katılımlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi*

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F değeri	P
Siyasal İfade	Gruplar arası	522,261	4	130,565	2,020	,090
	Gruplar içi	33289,106	515	64,639		
	Toplam	33811,367	519			
Siyasal Tartışmalara Katılma	Gruplar arası	443,544	4	110,886	1,591	,175
	Gruplar içi	35954,464	516	69,679		
	Toplam	36398,008	520			
Politika Takip	Gruplar arası	241,413	4	60,353	3,044	,017
	Gruplar içi	10231,939	516	19,829		
	Toplam	10473,351	520			
Propaganda, Yürüyüş ve Grev	Gruplar arası	71,509	4	17,877	1,659	,158
	Gruplar içi	5560,242	516	10,776		

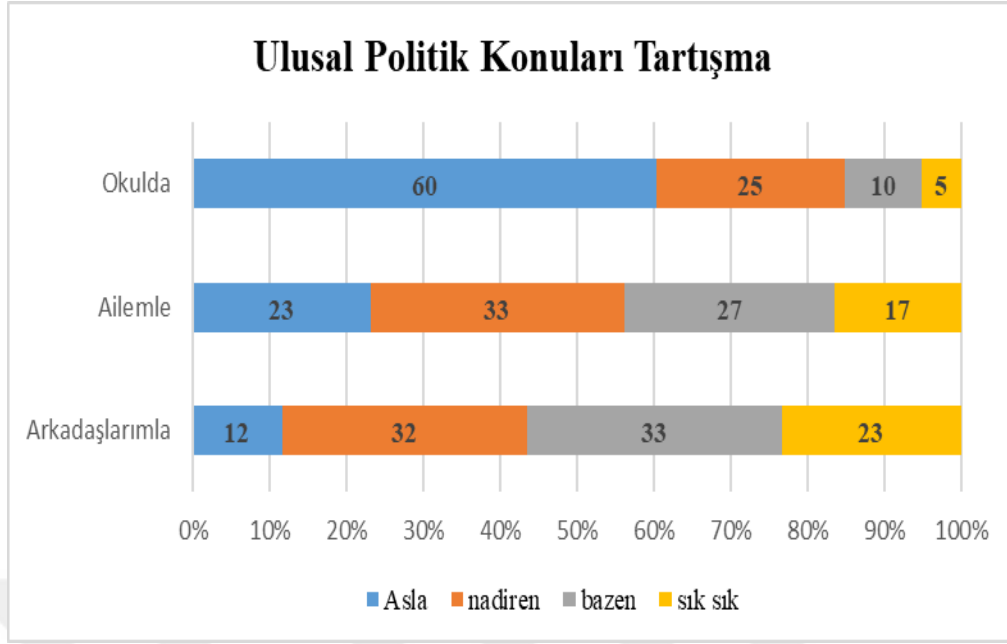
	Toplam	5631,750	520			
Yerel Yönetim ve Yardım	Gruplar arası	100,470	4	25,117	1,768	,134
	Gruplar içi	7329,630	516	14,205		
	Toplam	7430,100	520			
Siyasi Temsilciler ile Etkileşim	Gruplar arası	66,925	4	16,731	2,107	,079
	Gruplar içi	4097,014	516	7,940		
	Toplam	4163,939	520			
Kampanya	Gruplar arası	20,757	4	5,189	1,109	,352
	Gruplar içi	2415,446	516	4,681		
	Toplam	2436,203	520			
Toplam	Gruplar arası	3033,931	4	758,483	1,007	,403
	Gruplar içi	38852,967	516	752,951		
	Toplam	391556,898	520			

Tablo 4.6’da görüldüğü üzere gençlerin dijital ortamlarda siyasi katılımlarının eğitim durumu değişkenine göre farklılığı için tek yönlü varyans analiz hesaplaması yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre siyasi ifade alt boyutu puanı [$F_{(4-515)}=2,020:P>0,05$], siyasi tartışmalara katılma alt boyutu puanı [$F_{(4-516)}=1,591:P>0,05$], propaganda, yürüyüş ve grev alt puanı [$F_{(4-516)}=1,659:P>0,05$], yerel yönetim ve yardım alt boyutu puanı [$F_{(4-516)}=1,768:P>0,05$], siyasi temsilciler ile etkileşim alt boyutu puanı [$F_{(4-516)}=2,107:P>0,05$], kampanya alt boyutu puanı [$F_{(4-516)}=1,109:P>0,05$], toplam puan değeri ise [$F_{(4-516)}=1,007:P>0,05$] olarak hesaplanmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analiz sonucuna göre gençlerin dijital ortamlarda siyasi katılımlarının eğitim durumu değişkenine göre belirtilen bu alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Gençlerin dijital ortamlarda siyasi katılımları, politika takip alt boyutu puanları eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F_{(4-516)}=3,044:P<0,05$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonuçları doğrultusunda, ortaokullu katılımcıların puan ortalaması ve lisansüstü katılımcıların puan ortalaması ($\bar{x}=4,83$) ile lise katılımcıların puan ortalaması ve lisansüstü katılımcıların puan ortalaması ($\bar{x}=2,05$) ile ön lisans katılımcıların puan ortalaması ve lisansüstü katılımcıların puan ortalaması ($\bar{x}=1,87$) arasında lisansüstü katılımcıları lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durum eğitim düzeyi arttıkça politika takip düzeylerinin de arttığı şeklinde yorumlanabilir.

4.1.8. Gençlerin Ulusal ve Uluslararası Politik Konuları Tartışma Sıklığına İlişkin Bulgular ve Yorum

Gençlerin ulusal ve uluslararası politik konuları tartışma sıklığını belirlemek için verdiklerin yanıtların yüzdeleri hesaplanmıştır. Sonuçlar grafik 4.1’ de verilmiştir:

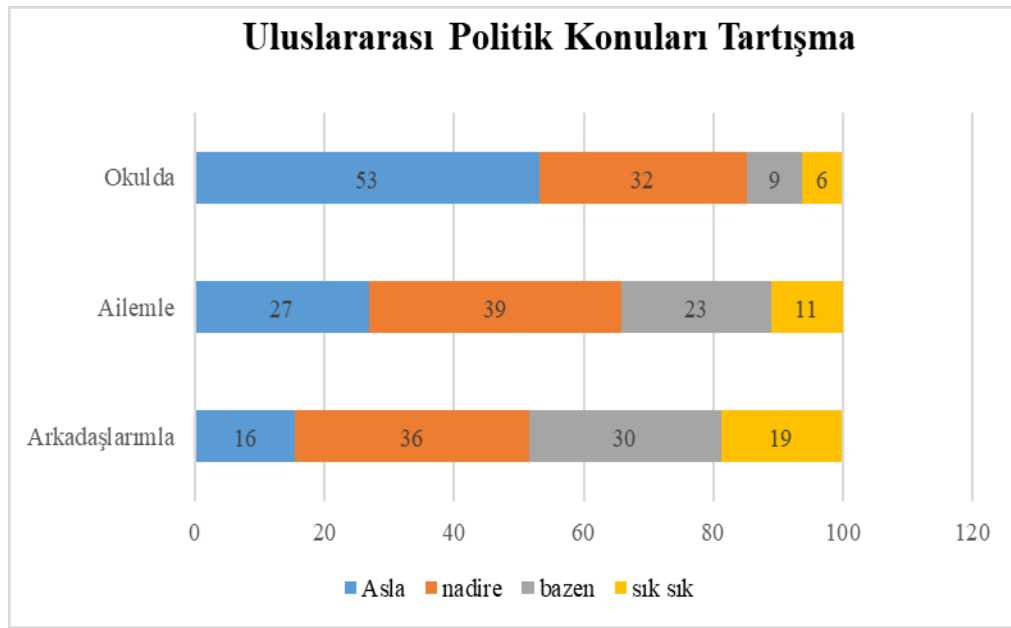

Grafik 4. 1. *Gençlerin Ulusal Politik Konuları Tartışma Durumları*

Grafik 4.1. incelendiğinde, gençlerin %60' ının ulusal politik konuları okulda öğretmenleri/hocaları ile asla tartışmadığı, %25' i nadiren tartıştığı görülmektedir. Gençlerin sadece %5' i öğretmenleri ile sık sık tartıştığını belirtmektedir. Bu durum gençlerin okulda öğretmenleri ile ulusal politik konularda tartışmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Gençlerin %23' ü aile bireyleri ile ulusal politik konularda asla tartışmadığını belirtirken, %33' ünün ise nadiren tartıştığını, %27' si bazen tartıştığını, %17' sinin ise sık sık tartıştığını ifade etmiştir. Bu durum gençlerin aile bireyleri ile ulusal politik konularda çok fazla tartışmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Gençlerin %12' si arkadaşları ile ulusal politik konuları asla tartışmadığını belirtirken, %32' sinin ise nadiren tartıştığını, %33' ünün bazen tartıştığını, %23' ünün ise sık sık tartıştığını ifade etmiştir. Bu durum gençlerin arkadaşları ile ulusal politik konuları tartıştıkları şeklinde yorumlanabilir.

Grafik 4. 2. Gençlerin Uluslararası Politik Konuları Tartışma Durumları

Grafik 4.2. incelendiğinde, gençlerin %53' ünün uluslararası politik konuları öğretmenleri/ hocaları ile asla tartışmadığı, %32' sinin ise nadiren tartıştığı görülmektedir. Gençlerin sadece %6' sı uluslararası politik konuları öğretmenleri ile sık sık tartıştığını belirtmektedir. Bu durum gençlerin öğretmenleri ile uluslararası konuları tartışmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Gençlerin %27' si aile bireyleri ile uluslararası politik konularda asla tartışmadığını belirtirken, %39' unun ise nadiren tartıştığını, %11' inin aile bireyleri ile uluslararası politik konularda sık sık tartıştığını ifade etmişlerdir. Bu durum gençlerin aile bireyleri ile uluslararası politik konularda fazla tartışma fırsatı bulamadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Gençlerin %16' sının arkadaşları ile uluslararası politik konuları asla tartışmadığını belirtirken, %36' sının ise nadiren tartıştığını, %19' unun arkadaşları ile uluslararası politik konuları sık sık tartıştığını belirtmektedirler. Bu durum gençlerin arkadaşları ile uluslararası politik konuları çok fazla tartışmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.1.9. Siyasal Katılım Ölçeği Alt Boyutlarına ve Genel Ortalamaya İlişkin Ortalama ve Standart Sapmaları

Tablo 4. 7. Siyasal Katılım Ölçeği Alt Boyutlarına ve Genel Ortalamaya İlişkin Ortalama Ve Standart Sapmaları

Alt Boyutlar	n	\bar{x}	Ss
Siyasal İfade	521	2,51	1,0089
Siyasal Tartışmalara Katılma	521	2,23	,9296

Politika Takip	521	3,64	,8975
Propaganda, Yürüyüş ve Grev	521	2,65	,6581
Yerel Yönetim ve Yardım	521	2,14	,9450
Ortalama			
Siyasal Temsilciler ile İletişim	521	2,02	,9432
Ortalama			
Kampanya Ortalama	521	2,42	1,0822
Ortalama	521	2,53	,7622

1.00-1.80; “Kesinlikle Katılmıyorum”, 1.81-2.60; “Katılmıyorum”, 2.61-3.40; “Kararsızım”, 3.41- 4.20; “Katılıyorum” ve 4.21-5.00; “Kesinlikle Katılıyorum” şeklindedir. Olumsuz cümle köküne sahip maddeler ise ters çevrilmiştir.

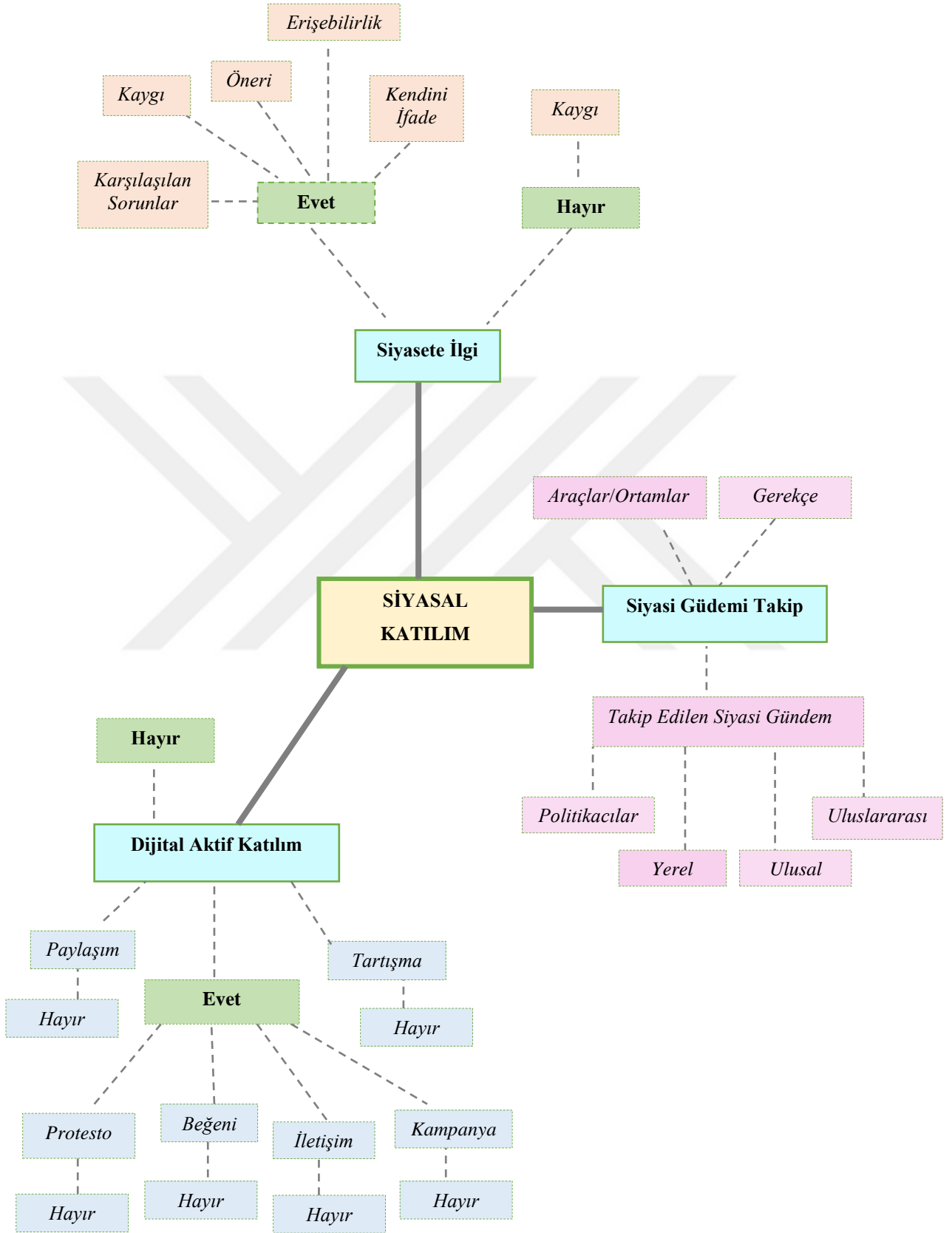
Tablo 4.7. incelendiğinde siyasal katılım ölçeği alt boyutları ve genel ortalamaya ilişkin ortalama ve standart sapma sonuçları doğrultusunda *Politika Takip* alt boyutu ortalama $\bar{x}=3,64$ değeri ile 3.41-4.20; “Katılıyorum” puan aralığında yer alarak en yüksek ortalamaya sahip alt boyut olarak hesaplanmıştır. Bu durum gençlerin politika takip konusunda daha ilgili oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Siyasal katılım ölçeği alt boyutları ve genel ortalamaya ilişkin ortalama ve standart sapma sonuçları doğrultusunda, *Propaganda, Yürüyüş ve Grev* alt boyutu ortalama $\bar{x}=2,65$ değeri ile 2.61-3.40; “Kararsızım” puan aralığında yer almaktadır. Bu durum gençlerin propaganda, yürüyüş ve grevlere katılım konusunda kararsız bir tutum sergiledikleri şeklinde yorumlanabilir.

Siyasal katılım ölçeği alt boyutları ve genel ortalamaya ilişkin ortalama ve standart sapma sonuçları doğrultusunda *Siyasal Temsilciler ile İletişim* alt boyutu ortalama $\bar{x}=2,02$ değeri ile 1.81-2.60; “Katılmıyorum” puan aralığında yer alarak en düşük ortalamaya sahip alt boyut olarak hesaplanmıştır. Bu durum gençlerin siyasal temsilciler ile iletişim kurma konusunda katılım göstermedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Ortalama değeri düşük olan bir diğer alt boyut *Yerel Yönetim ve Yardım* ortalama $\bar{x}=2,14$ değeri ile 1.81-2.60; “Katılmıyorum” puan aralığında yer almaktadır. Bu durum gençlerin yerel yönetim ve yardım hizmetlerine katılım göstermedikleri şeklinde yorumlanabilir.

2.1. Nitel Boyuta Ait Bulgular

Şekil.4 2. Nitel Boyuta Ait Bulgular

-Dijital Ortamlara Kolay Erişebilirlik

Araştırma kapsamındaki gençler özellikle teknolojinin gelişmesi ile birlikte artık dijital ortamların daha kolay ulaşılabilir olduğunu, dijital ortamlardan daha rahat kendi fikirlerini ifade edebildiklerini belirtmişlerdir. Gençler, dijital ortamın günlük yaşama göre daha rahat olduğunu, günlük hayatta dışarıda ifade edemedikleri düşünceleri dijital ortamlarda rahatça ifade edebildiklerini bu nedenle bu durumun siyasete ilgiyi kolaylaştırıcı bir etmen olduğunu belirtmişlerdir. Dahası 18 yaş altı gençlerin dahi dijital ortamlarda siyasete ilgi duyduklarını belirtmişlerdir.

-Karşılaşılan Sorunlar

Gençler siyasete ilgi duymalarının bir diğer önemli nedeni olarak yaşanan sorunları belirtmişlerdir. Bu sorunların başında ekonomik sorunlar gelmektedir. Gençlerin sıklıkla değindikleri ekonomik sorunların başında işsizlik gelmektedir. Birçok katılımcı bu bağlamda üniversite mezunu olmalarına rağmen iş bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların ifade ettiği diğer ekonomik sorunlar ise özellikle öğrenim sürecinde almış oldukları kredi, burs ve bunların geri ödemesine ilişkin yaşadıkları sorunlardır. Bazı gençleri ise günlük giderlerin kendilerini zorladığını ifade etmişlerdir. Gençlerin sağlık ile ilgili olarak ise covid- 19 pandemi salgını ve buna bağlı yaşanan sorunlar gelmektedir.

-Kendilerini İfade

Siyasete ilgi duyma kapsamında ulaşılan bir diğer sonuç ise gençlerin kendi seslerini rahatlıkla duyurmak için siyasete ilgi duydukları yönündedir. Genç kuşağın kendilerinden önceki kuşaklara nazaran kendi fikirlerini içinde bulduğumuz çağın koşullarını da kullanarak siyasi konuları konuştuklarını, aktif siyaset yapabildiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca gençlerin aktif siyasete çekilmek istendiği ve gençlerinde artık aktif siyaset yapmak istedikleri yönünde bir sonuca ulaşılmıştır. Bu kapsamda kendi seslerini duyuran, fikirlerini ifade eden gençlerin daha özgüvenli oldukları belirtilmiştir.

Görüşmeye katılım sağlayan gençlerin siyaseti aktif bir şekilde yapan bireylerin yaş olarak artık gençleşmesi kapsamında da görüşler belirtmişlerdir. Çünkü yaşça ileri olan siyasetçilerin gençlerin ilgi, istek, beklentilerini anlamadıklarını, genç siyasetçilerin onları daha iyi anlayacakları yönünde istekleri bulunmaktadır.

Gündemi takip etmek için de siyasete ilgi duyduklarını dile getiren gençler dijital ortamlar üzerinden gündemi takip edip, twit, yorum, beğeni yaparak da gündem hakkında bilgi sahibi olduklarını, kendilerini ilgilendiren konularda da siyasetçileri aktif takip

ettiklerini belirtmişlerdir.

-Öneri

Siyasete ilgi duyan gençler diğer bireylere önerilerde bulunmuştur. Bu önerileri dijital ortamlarda güvenilir hesaplar ile etkileşim sağlama, belli başlı sayfaları takip edip bilgilenme, dijital ortamların etkili bir şekilde kullanılması, gençlerin bir ideolojilerinin olması ve vatandaşlık görevi olarak seçimlerde oy kullanmak gerektiği şeklinde sıralayabiliriz.

Katılımcılar ilk olarak dijital ortamlarda güvenilir hesaplara itibar edilmesi gerektiğini, dijital ortamlarda ciddi düzeyde bilgi kirliliğinin olduğunu ifade etmişlerdir. Burada dijital ortamların önemine vurgu yapan bazı gençler “15 Temmuz olaylarında Türk halkın sosyal medya üzerinden (bir mecra üzerinden) birlik olup toplandıklarını ve 15 Temmuz olaylarına karşı geldiklerini belirtmiştir.”

Katılımcıların gençlere önerileri kapsamında değindikleri bir diğer konu ise genel anlamda bakıldığında gençlerin belli başlı sayfaları takip etmeleri gerektiğini çünkü sosyal medyada çok fazla sübniminal mesajlar içeren mizah, kara mizah sayfalarının olduğunu bunlara dikkat etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Çünkü okul çağındaki gençlerin kolayca belirli bir yöne çekilebileceğini bir amaç için kullanılabileceğini bu nedenle daha bilinen sosyal medya haber sitelerini, gazetecileri, siyasetçileri, avukatları vb. kişileri takip etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. “Gençleri bir tohuma benzeterak ileride yeşerip büyüyecek olan ve siyasete yön verecek bireylerin daha seçici olmaları gerektiğini” belirtmişlerdir.

Teknolojinin imkanları doğrultusunda hayatımızın her alanında gençleri etkileyen dijital ortamların etkili kullanılması gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Gençlerin siyasi görüşlerini güven içerisinde, endişe duymadan aktif olarak ifade edebilmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca gençlerin dijital ortamda ebeveynlerine göre daha istekli olarak belli ettiklerini bu doğrultuda da dönüt alabilmek isteği olduğunu bunun için ise olması gereken koşulların gençlerin kendilerini rahat ifade edebilecekleri ortamlar, engel oluşturmadan onlara yardımcı olarak siyasi ve diğer konularda da fikirlerini söyleyebilecekleri ortamlar oluşturmalıyız. Bunu yaparsak, genç kuşağın gelecekte daha mutlu olacağını umut ettiklerini belirtmişlerdir.

Gençlerin bir düşünce yapısına ait olması gerektiğini çünkü ülkemizde bir ideoloji olmayan bireyin diğer bireyler tarafından tahammül edilemez olarak algılandığı, onların bizden değil algısının olduğu, yanlı davranıldığı bir toplum yapısının olduğunu ifade

etmişlerdir. Bu nedenle gençlerin bir ideolojileri olması gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Ayrıca bu ülkenin bizim olduğunu onu korumamız gerektiği için, hiçbir kimsenin hiçbir bireye ayırım yapmamasını, birlik içinde, dostça yaşanılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Z kuşağı olan ve 18 yaşında olan gençlerin yapılacak genel seçimlerde vatandaşlık görevleri kapsamında oy kullanacaklarını bunun için bir bilinçte olmaları gerektiğini bu nedenler onları engellemeden, onlara yardımcı olarak bu görevlerini layıkıyla yapmaları konusunda bizlere de görevler düştüğünü ifade etmişlerdir. Çünkü ülkemizin geleceğini gençlerin oluşturduğunu, ülke kalkınmasında onların da söz haklarının olduğunu belirtmişlerdir.

Siyasete ilgi konusunda yapılan genel öneriler ise dijital ortamlarda kontrollü, güvenilir ve erişilebilir olması gerektiği yönündedir. Gençlerin böyle sağlıklı bir dijital ortamlarda özgür fikirlerini rahatlıkla dile getirebileceklerini bunun da onların gelişimi açısından olumlu sonuçlar vereceğini ifade etmişlerdir.

-Kaygı

Siyasete ilgi duyan gençlerin birçoğunun belirttiği bir konu da kaygıdır. Gençlerin dijital ortamlarda çeşitli sosyal ağlar üzerinden gerçekleştirdikleri paylaşımlar sırasında kendilerini tam olarak ifade edemedikleri bir şeyleri kabul ederken veya reddederken bazı kaygılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu katılımcılar eğer kaygıları olmazsa siyasete daha aktif katılım sağlayabileceklerini ifade etmişlerdir.

Gençlerin dijital ortamlarda çeşitli sosyal ağlar üzerinden gerçekleştirdikleri paylaşımlar sırasında kendilerini tam olarak ifade edemedikleri bir şeyleri kabul ederken veya reddederken hep bir çekincelerinin olduğunu dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılım sağlayan gençlerin gelecek kaygısı taşıdıkları ve bu nedenle siyasete ilgilerini tam olarak belli edemedikleri yönünde ifadelerde bulunmuşlardır.

Hayır

Araştırmaya kapsamında yer alan bazı kadın katılımcılar, siyasete ilgi duymadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun nedeni olarak ülkede gençlerin düşüncelerine değer verilmediğini, siyasetçiler ile iletişim kurma ve erişebilirlik konusunda sorunlar olduğunu bu nedenle ilgi duymadığını ifade etmiştir.

-Kaygı

Siyasete ilgi gösteremediklerini ifade eden kadın katılımcılar bazı kaygılarla siyasete ilgili duymadıklarını veya aktif katılım sağlayamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu katılımcılar

siyasete ilgi duyan kadınların çevre baskısına maruz kalacaklarını ve hoş karşılanmayacaklarını düşünmektedir. Bu nedenle de bu doğrultuda siyasete soğuk baktıklarını ve apolitik bir düşünceye büründüklerini ifade etmişlerdir.

Kadın katılımcılar, kendilerinin siyasi fikirlerini özgür bir şekilde söyleyemediklerini, aktif ve istekli siyaset yapamadıklarını çünkü bu durumun kendilerine ileride bir engel olarak karşısına çıkacağını belirtmişlerdir.

SİYASİ GÜNDEMİ TAKİP

Görüşme yapılan gençlerden hem kadın katılımcılar hem de erkek katılımcıların hepsi dijital ortamlar üzerinden siyasi gündemi takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Araçlar/Ortamlar

Araştırmaya katılan gençlerin hepsi dijital ortamları kullandıklarını belirtmişlerdir. Gençlerin en sık kullandıkları dijital ortamlar twitter, instagram, facebook, whatsapp, haber sayfaları, change.org, youtube şeklinde sıralanmaktadır. Dijital bir çağda yaşıyor olmamız, teknolojinin hızlı gelişimi ve iletişim alanındaki yenilikler, dijital ortamların çok geniş bir saha olması gençler dijital ortamlara bağımlı hale getirmektedir. Gençler dijital ortamlar içerisinde en fazla twitter'ı kullandıklarını belirtirken, bunun nedeni olarak ise twitter'da yorum yapmanın, paylaşım yapmanın, destek olmanın, siyasi konuları takibin ve siyasilere rahat ulaşabilmenin diğer ortamlara göre daha özgür ve rahat bir ortam olmasından dolayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca gençler twitter platformunda hashtag açarak oluşturulan bağlantılar sayesinde anlık bilgileri kitlelere ulaştırmayı ve bilgileri kategorize edebildiklerini eklemiştir. Araştırmaya katılım sağlayan gençlerden bazıları aktif şekilde instagram kullandıklarını siyasi gündemi instagram üzerinden takip ettiklerini ifade ederken, gençlerden bazıları ise facebook üzerinden yorumlar yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Gençlerden bazıları ise bir sosyal girişim olarak change.org kampanya platformunu kullandıklarını, dünya çapında uluslararası bir kurum olan ve geniş katılımcısı olan Türkiye'de de kullanıcılarının bulunduğu büyük ve açık kaynaklı imza kampanyası platformudur. Bireylerin kendi çevrelerinde ve dünyada görmek istedikleri değişimleri gerçekleştirebilmek amacıyla küresel olarak başlattığı dünyanın en kapsamlı imza kampanyası projesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de change.org aracılığı ile başlatılan imza kampanyalarının başında hayvan hakları, ekonomik adalet, kadın hakları, cinsel istismar kampanyalarının olduğu görülmektedir.

Katılımcı gençler arasında dijital haber kanallarını, dijital gazeteleri, bilgi

alabilecekleri site ve blogları, takip ederek de siyasi gündemi takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Gençler bu araçlar ile siyasi gündem hakkındaki güncel bilgilere hızlı bir şekilde ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Gerekçe

Gençler, siyasi gündemi dijital ortamlardan, takip etme nedenlerini şu şekilde belirtmişlerdir: Gençler; siyasi gündemin çok hızlı bir şekilde değişmesinden, ülkemizin stratejik konumundan, yerel/ ulusal/ uluslararası konuların birbiri ile ilişkili olmasından ve kendi hayatları açısından, dijital ortamlardan siyasi gündemi takip ettiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların dijital ortamlardan siyasi gündemi takip etme nedenlerini ise gündemin çok hızlı bir şekilde değiştiğini ve bu nedenle neler olup bittiğinden haberdar olmak için gündemi takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda özellikle dijital ortamlardan ülke gündemini yoğun bir şekilde takip ettiklerini ülkemizin siyasi gündeminin günlük olarak değiştiği, gündemdeki konuların yoğunluğu, siyasilerin bir konuda ne söylediği, diğer siyasinin ne yanıt verdiği, nasıl davrandığı vb. konularda fikir sahibi olmak için gündemi takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Bilinçli bir Türk genci olarak da siyasi gündemi takip edip ulusal bilince sahip olmamız gerektiğini ve vatandaşlık görevlerimizi yerine getirirken daha bilinçli olmamız açısından gündemi takip etmemiz gerektiği noktasında görüşler bildirilmiştir.

Katılımcılar siyasi gündemi takip etmelerinde bir siyasi karar verme noktasında kendilerini bilgilendirme açısından takip ettiklerini belirtmişlerdir. Siyaset hakkında bir görüşe, ideolojiye yakınlaşma kapsamında, objektif davranabilmek açısından, çok yönlü düşünebilmek, karşılaştırmalar yapabilmek ve eleştirel bakış açısı ile bakmak ve bir düşünceye sahip olmak için gündemi yakından takip ettiklerini dile getirmişlerdir

Ülkemizin stratejik konumu nedeniyle birçok uluslararası konuda kilit konumda yer almaktadır. Bu nedenden dolayı son zamanlarda yaşanan güncel olayların özellikle Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan savaşın hem ülkemize hem de dünyaya etkisi yadsınamaz bir boyuttadır. Bu durumun ülkemize etkisini başta ekonomide görmekteyiz ve yaşanan bazı ekonomik sıkıntıların bu duruma bağlanması gündemi takip noktasında gençlerin ilgisini çeken bir konu olmaktadır. Kısaca yaşanan ulusal ya da uluslararası bir durumun gündemi takip açısından ilgi çekici noktada olmasıdır.

Katılımcılar siyasi gündemi yerel/ ulusal/ uluslararası boyutta takip ettiklerini bu

doğrultuda ise yine gündemin hızlı değiştiğini ve gündem hakkında bilgilenmek amacıyla dijital ortamlardan siyasi gündemi takip ettiklerini belirtmişlerdir. Bu konuların birbiri ile ilişkili olduğunu ve bir durumun diğer bir durumu etkilediğini bu nedenle bilinçli olmak gerektiğini belirtmişlerdir.

Katılımcılardan bazıları ise kişisel hayatları için gündemi takip ettiklerini belirtmişlerdir. Gençler, üniversiteyi bitirme aşamasında olduklarını, hayatın bazı gerçekleri ile yüzleşmeleri gerektiğini bu doğrultuda da ekonomik bağımsızlık için bir iş arama sürecine girdikleri için dijital ortamlar üzerinden gündemi takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca bir kadın katılımcı ise cinsiyetinden kaynaklı olarak bazı konu ve görüşleri takip etmek açısından gündemi takip ettiğini ifade etmiştir.

Takip Edilen Siyasi Gündem

-Politikacılar

Araştırmaya katılan gençlerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde, dijital ortamlardan en çok takip ettikleri kişiler genel olarak cumhurbaşkanı, milletvekilleri, siyasi kişilikleri, parti liderleri, büyükşehir belediye başkanları, belediye başkanları, bürokratlar, il başkanları ve avukatlar şeklinde sıralayabiliriz. Gençler bu kişilerin görüşleri, yaptıkları ve yapacakları faaliyetler, gençlere fayda sağlayacak açıklamaları ve gündemi yakından takip etmek amacıyla takip ettiklerini ifade etmişlerdir.

-Yerel Gündem

Dört kadın katılımcı ve dört erkek katılımcı dijital ortamlar üzerinden takip ettikleri, ilgilendikleri konular içerisinde yerel konuların olduğunu uluslararası konuların yerel konulardan daha sonra geldiğini bu nedenden yerel konuları takip ettiklerini ifade etmişlerdir.

Bu katılımcıların yerel konular kapsamında; il ve ilçelerindeki yaşanan siyasi durumlar, yerel siyasetçilerin yaptıkları açıklamalar, il ve ilçe genelinde neler olduğu, yerel siyasetçilerden istekleri, şikayetleri, yerel ekonomi, yerel basında yayınlanan siyaset ile ilgili konuların yapılan röportajların dikkatlerini çektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bu katılımcılar il genelinde valiliğin yerel konulardaki faaliyetleri, belediyenin yaptığı faaliyetler, halka sağlanan kolaylıklar, belediyenin gençlere yönelik eğitim, spor, yeteneğe yönelik açtığı kurslar ve ayrıca belediye başkanının yaptıkları, hakkında da bilgi sahibi olmak amacıyla yerel siyasi gündemi dijital ortamlardan takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Yerel yönetimi takip eden bu gençler yerel ekonomik faaliyetleri yakından takip

etmek için, yaşadıkları il ya da ilçedeki ekonomik yatırımlar ve yaşanan gelişmeler hakkında bilgilenmek amacıyla yerel konuları takip ettiklerini belirtmişlerdir.

-Ulusal Gündem

Katılımcıların hepsi dijital ortamlar üzerinden ulusal siyasi gündemi takip ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar dijital ortamlarda hem destekledikleri görüşleri hem de muhalif görüşleri takip ettiklerini belirtirken, muhalif görüşleri takip etme nedenlerini de şu şekilde açıklamışlardır. Gençler, muhalif görüşleri de bilmeleri gerektiğini iki görüşün artılarını ve eksilerini karşılaştırma yapmak ve kendi görüşünü daha iyi öğrenmek açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar ise sadece muhalif görüşü aktif bir şekilde takip ettiklerini ifade etmişlerdir.

Gençlerin hepsinin yoğunlaştığı ulusal konular hakkında bilgilenmek amacıyla dijital ortamlardan gündemi takip ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Ülke gündemini yakından takip etmek, ülke siyaseti hakkında neler olup bittiğini, meclis çalışmalarını, milletvekilleri faaliyetlerini ve ulusal ölçekte ortaya çıkan sorunları yakından takip etmek amacıyla dijital ortamları aktif bir şekilde kullandıklarını ve daha çok bu mecralardan bilgi aldıklarını ifade etmişlerdir. Ülke gündemi hakkında edinilen bilgiler doğrultusunda kendilerini iyi bir vatandaş olma yönünde geliştirmek, üzerlerine düşen vatandaşlık görevlerini gerektiği gibi yerine getirmek için ulusal gündemi yakından takip etmektedirler.

Gençlerin ayrıca bir toplum içerisinde yaşadıklarını, toplumun birer parçası olduklarını bu nedenden ötürü toplumsal olaylardan uzak kalmamak, toplumdan ayrılmış olmamak için de toplumsal konuları takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Genç katılımcıların, siyasi gündemde hangi konuların daha çok dikkatlerini çektiği ve takip ettikleri konular incelendiğinde ekonomik konuların üzerinde yoğunlaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda en önemli etkinin ise öğrenci olmaları nedeniyle sınırlı maddi imkanlar ile geçinmek zorunda olduklarına bağlamaktadırlar. Gençlerin ekonomik anlamda endişelerinin olduğu ve bu konuda ne gibi gelişmelerin yaşandığını takip etmek için dijital ortamlar üzerinden ekonomiyi takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Ayrıca genç katılımcılar, kadın hakları, istismar davaları, kadın cinayetleri, çocuk hakları, hayvan hakları, hastalıklar, siyaset, mezun olduğu bölümden kendi mesleğini yapacak iş olanaklarına ulaşamama, çevre ve doğa ile ilgili konularla da ilgilendiklerini belirtmişlerdir. Gençler bu konular hakkında bilgilere, açıklamalara her an ulaşılabilir

olmasından dolayı ile de dijital ortamlardan gündemi takip ettiklerini açıklamışlardır.

-Uluslararası Gündem

Araştırmaya katılan gençlerden üç kadın katılımcı ve üç erkek katılımcı uluslararası konulara ilgilerinin olduğunu ve bu nedenden ötürü dijital ortamlar üzerinden uluslararası gündemi takip ettiklerini belirtmişlerdir. Bu gençlerin üzerinde yoğunlaştıkları ve dünya gündemini de yakından ilgilendiren bir konu olan Rusya – Ukrayna savaşıdır. Bu savaşın uluslararası ilişkilerde, ekonomide, siyasette diğer ülkeleri de bir yönüyle etkileyeceğini sadece iki ülke arasında değil etkisinin başka ülkelere de yayılacağını ifade etmişlerdir. Bu nedenden ötürü sıcak gündemi yakından takip etmektedirler, çünkü bu konular ilgilerini çekmektedir. Ayrıca bu durumun ülkemiz açısından da diğer dünya ülkeleri tarafından Türkiye'nin Ukrayna'nın tarafında olduğu, bu doğrultuda yardımlarda bulunduğu algısının var olması yönüyle Türkiye'nin bu durumda nasıl davrandığının, gündemin nelerden oluştuğunun bilgisine ulaşmak için takip ettiklerini ifade etmişlerdir.

Gençler, uluslararası konuların ilişkiler, ekonomi, ulusal çıkarlar vb. konularda ülkemizi de etkilediğini bu nedenle dünya üzerinde yaşanan bir durumun etkisinin diğer ülkelere de yansımından dolayı uluslararası gündemi takip etmek gerekmektedir şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

DİJİTAL AKTİF KATILIM

Evet

Dijital Ortamlarda Siyasi Paylaşım

-Evet

Araştırmaya katılan gençler, genel olarak dijital ortamlarda siyasi içerikli paylaşımlar yaptıklarını belirtmişlerdir. Gençler dijital ortamda siyasi içerikli paylaşımların ve siyasi konuların dikkatlerini çektiğini ifade etmişlerdir. Siyasi konular kapsamında gençlerin dikkatlerini çeken konular ulusal siyaset, siyasi düşünceler hakkında yapılan paylaşımlar, güncel siyaset hakkında yapılan tartışmaları olarak örnek verebiliriz. Gençler, neden dikkatlerini çektiğini açıklarken günümüzün teknoloji çağı olduğunu ve gelişen teknolojik imkanlar doğrultusunda artık dijital ortamlardan anında ve kolayca yapılan siyasi paylaşımlardan haberdar olduklarını belirtmişlerdir. Siyasi konuların, günümüzde gündemin bir parçası olduğunu ve gündemden birbirinden ayrı düşünülemez bir konumda olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar, siyasi gündemi takip etmenin bir gereklilik olduğu düşüncesine sahiptirler. Dijital ortamlarda siyasi paylaşımlar yapan gençlerden sadece siyasi konularda

değil buna ek olarak ulusal, uluslararası gündem, ekonomi, sağlık, spor, toplumda kadın ve çocuğun yeri vb. popüler konularda da paylaşımlarda bulduklarını açıklamalarına ek olarak ifade etmişlerdir.

Gençler, kendilerinin de siyasi paylaşımlarda bulduklarını ifade etmişlerdir. Herkesin bir siyasi fikrinin olduğunu, olumlu konuları, destekledikleri ideolojilere yönelik paylaşımlarda bulduklarını belirtmişlerdir. Bu fikirleri dijital ortamlardan rahatlıkla, bir sakınca görmeden paylaşabildiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca siyasi konularda olumsuzlukları, kızgınlıklarında olabileceğini bunları da rahatlıkla dijital ortamlardan paylaştıklarını belirtmişlerdir.

-Hayır

Araştırmaya katılan bazı katılımcılar ise dijital ortamlardan siyasi paylaşımların dikkatlerini çekmediğini ve bu tarz konularda paylaşım yapmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenini ise şu şekilde açıklamışlardır: Siyasi düşüncelerini ifade etmenin, dijital ortamlarda paylaşmanın politik olmakla ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Günümüz şartlarında gençlerin bir çekincelerinin olduğunu gelecek kaygısı, güvenlik kaygısı ve paylaşımlarının amacından saptırılabilmesi gibi kaygısı gibi nedenlerle kendilerini apolitik olmaya yönelttiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca dijital ortamların özgür bir ortam olduğunu ve bu nedenle siyasi içerikli paylaşım yapmak istemediklerini belirtmişlerdir.

Dijital Ortamlarda Siyasi Paylaşımları Beğeni

-Evet

Araştırmaya katılan gençler, genellikle dijital ortamlardaki siyasi içerikli paylaşımları beğendiklerini belirtmişlerdir. Gençler aktif sosyal medya kullanıcıları olduklarını, bu ortamlarda, kendi düşüncesinde olan siyasilerin ve tanınmış kişilerin paylaşımlarını beğendiklerini, o kişilerin düşünce ve görüşlerini desteklediklerini belli etmek amacıyla beğeni yaptıklarını ifade etmişlerdir. Gençler, kendi söylemek istedikleri siyasi düşünce ya da yorumu yapan siyasetçilerin yanında olmak amacıyla da beğeni yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca gençler bir siyasileri desteklemeseler de görüşlerini doğru buldukları için de beğeni yapabileceklerini açıklamışlardır. Dijital ortamlarda bir düşünce, görüş hakkında fikir sahibi olabilmek için artık beğeni sayısına, yapılan yorumlara bakıldığını bu nedenle beğenilerin bir ölçüt olduğunu belirtmişlerdir.

Gençler dijital ortamlarda siyasetçileri, daha çok Twitter ortamından takip ettiklerini belirtirken, beğenme butonunun da twitter ortamında artık aktif olmasını gerektiğini,

çünkü beğeni kadar beğenilmeyen düşünce ve görüşün bu yolla belirtilmesi gerektiğini bu yolla siyasetçilerin olumsuz geri dönüşler karşısında kendilerini öz yargılama yaparak daha objektif davranabileceklerini ifade etmişlerdir.

-Hayır

Gençlerden bazıları, dijital ortamlarda siyasi içerikli konularda beğenilerde bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Çünkü kendilerine muhalif görüşteki ideolojilerin olduğunu bu ideolojilerin düşünce ve yorumlarını desteklemedikleri belirtmek için hiçbir beğenide bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu durumu özellikle youtube ortamında daha rahat yaptıklarını belirtmişlerdir. Çünkü youtube ortamında beğeni butonunun var olduğu gibi beğenmeme butonu olan dislike butonunun da var olmasına bağlamışlardır. Tepkilerini, kızgınlıklarını dislike yaparak gösterdiklerini belirtmişlerdir. Dislike yapmanın da beğeni kadar önemli olduğunu dile getirmişlerdir. Bir siyasetçinin açıklamasını, videosu hakkında beğeni ne kadar etkiliyse dislike yapmanın da da beğenilmediğini göstermek için etkili bir eylem olduğunu belirtmişlerdir.

Dijital Ortamlarda Siyasi Tartışma

-Evet

Araştırmaya katılan gençler, dijital ortamlardan siyasi konular üzerine yapılan tartışmalara katılıp düşüncelerini açıkça ifade edeceklerini, karşılıklı tartışabileceklerini belirtmişlerdir. Ayrıca gençler, dijital ortamlar üzerinden siyasi tartışmalara katıldıklarını, düşüncelerini bir çekince olmadan ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Bireylerin birbirlerinden düşünce, fikir, ideoloji gibi konularda bilgi alışverişi yapması, birbirleri ile etkileşim halinde bulunması kendini geliştirmesinde bir bilgi birikimi oluşturması kapsamında önem teşkil etmektedir.

Gençlerin dijital ortamlardan tartışmalara katıldığı siyasi konuları, kendi desteklediği ideolojide olmayan kişilerle daha çok tartıştıklarını belirtirken, kendi ideolojisinden olan kişilerle de tartıştıklarını ifade etmişlerdir. Gençler, kendi fikirlerini karşıdaki kişilere doğru ifade edebilmek, karşıdaki kişinin fikirlerine saygılı olmak, yapılan eleştirilere uygun bir şekilde yanıt vermek ve bu eleştiriler doğrultusunda kendi fikrini sorgulayan kişiler olmayı amaçladıklarını ifade etmişlerdir.

Ayrıca gençler, bir ideoloji için bir diğer kişi ile tartıştığında sanki o ideolojinin destekçisi, onun savunucusu gibi algılanmaktan çekindiklerini bu nedenle tartışmalara katılırken daha seçici davrandıklarını belirtmişlerdir. Bazen de bazı konularda tartışmanın

amacından saptırıldığını istenilmeyen tarzda sözlerle kavga boyutuna ulaşan bir tartışmanın meydana geldiğini ifade etmişlerdir.

Gençler, muhalif görüşteki kişiler ile de dijital ortamlardan tartışmalara katıldıklarını, bunun nedeni olarak da iletişim yoluyla İngilizce’de communication dediğimiz şekilde bir iletişim halinde olarak karşısındaki kişiye kendi düşünce ve fikirlerini aşılabilir ise belki kendi ideolojisine yakınlaştılabileceğini kendine yakın bir ideolojide kişi haline getirebileceğini ifade etmiştir.

Dijital ortamlarda siyasi konularda tartışılan kişi ya da gruplar incelendiğinde, ulaşılan sonuç genellikle yakın arkadaş grupları, çekirdek aile üyeleri, yakın akrabalar, güvendikleri kişiler, sabit fikirli kişiler ve muhalif kişiler olduğudur. Gençler dijital ortamlarda daha çok güvende hissedecekleri kişiler ile daha özgür bir şekilde tartışmaya girdiklerini, kendilerini rahat ifade ettiklerini, bu nedenle güvenin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Siyasi konularda dijital ortamlarda tartışmalara katılan gençler, haberlerin ya da paylaşımlarda değerler ile ilgili olumsuzluklara, üzücü bazı haberlere, gerçeği yansıtmayan haberlerin altına tartışma başlattıklarını, yorumlarda bulduklarını ifade etmişlerdir.

Genç katılımcılardan bazıları, anonim hesaplar ile siyasi konularda bir tartışmaya girmenin sakıncası olmadığını belirtmişlerdir. Gençler anonim hesaplar ile her türlü siyasi konuyu rahatlıkla tartışabileceklerini bu durumun bir sakıncası olmadığını ifade etmişlerdir. Çünkü dijital ortamda anonim hesap ya da gerçek hesap olmasının kendilerini ifade etmede bir engel olmayacağını, rahatlıkla fikirlerini tartışacaklarını belirtmişlerdir.

-Hayır

Araştırma kapsamında bazı genç katılımcılar, dijital ortamlarda siyasi içerikli konularda tartışmalara katılmayacaklarını belirtmişlerdir. Çünkü, bir ideoloji için bir diğer kişi ile tartıştığında sanki o ideolojinin destekçisi, onun savunucusu gibi algılanmaktan çekindiklerini bu nedenle tartışmalara katılmayacaklarını belirtmişlerdir. Bazen de bazı konularda tartışmanın amacından saptırıldığını istenilmeyen tarzda sözlerle kavga boyutuna ulaşan bir tartışmanın meydana geldiğini ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar ise, dijital ortamlarda güvenlik açığının olduğunu, sözlerinin çarpıtılabileceği düşüncesinin olduğunu belirtmiştir. Bu gibi nedenlerden dolayı dijital ortamlarda siyasi konularda tartışmamayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Katılım sağlayan gençlerden bazıları, ise haber altına ya da twitter da siyasi

konularında tartışmalara katılmadıklarını, tartışma başlatmadıklarını, yorum yapmadıklarını, eleştirilerde bulunmadıklarını belirtmiştir. Ancak yapılan tartışmaları, yorumları, eleştirileri yakından takip ettiklerini, okuduklarını ifade etmişlerdir.

Gençlerin büyük bir kısmı, dijital ortamlarda anonim hesaplar ile siyasi içerikli tartışmalara katılmadıklarını belirtmişlerdir. Gençler, tartıştıkları hesapların gerçek profile sahip kişilere ait olması konusunda seçici davrandıklarını belirtmişlerdir. Anonim hesaplarda yayınlanan haberlerin, içeriklerin gerçekte pek bağdaşmadığını ifade etmişlerdir. Bu hesapların daha çok gündem oluşturmak için açılan hesaplar olduğu, tartıştığı kişinin yaş olarak çok küçük biri olabileceği gibi siyasi konularda hiç bilgisi olmayan kulaktan dolma bilgiler ile tartışmalara katılan kişiler olabileceği belirtmişlerdir.

Dijital Ortamlarda Protesto

-Evet

Araştırmaya katılan gençlerden bazıları, dijital ortamlar üzerinden başlatılan yasal olan kendilerini ve ülkemizi ilgilendiren konularda protesto ve eylemlere katılacaklarını belirtmişlerdir. Gençler, dijital ortamlarda hashtag açılarak, beğeni toplayarak ya da change.org üzerinden imza ile protesto ve eylemlere aktif katılım sağladıklarını belirtmişlerdir. Ne tür konularda protestolara destek verdiklerini ise şu şekilde ifade etmişlerdir: Gençler, daha çok meslekleri ile ilgili konular üzerine yapılan protesto ve eylemlere ilgilerinin olduğunu çünkü bu konuların kendilerini ilgilendirdiğini ve alınacak sonuçların onlar için daha olumlu olacağı için desteklediklerini belirtirmişlerdir. Bazı gençler katılımcılar ise, kadına yönelik şiddet, Mor Çatı, lösemi hastaları için yapılan eylemler, çevre, doğa ile ilgili konularda katılım sağladıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan tüm katılımcıların üzerinde hem fikir oldukları görüş, dijital ortamlar üzerinden başlatılan protesto ve eylemlerin yasal olması ve anayasaya aykırı olmamasıdır. Gençler yasal olmayan protesto ve eylemlere hiçbir şekilde katılmayacaklarını ve destek vermeyeceklerini belirtmişlerdir. Hukuk dışı yapılan eylemlere destek verirler ise sorumluluğun kendilerinde olacağını ve hukuki yaptırımlar ile karşılaşacaklarının bilincinde olmalarıdır. Ayrıca yasal olarak başlatılan bir protesto ve eylemin de amacından saptırılabilceğini çünkü dijital ortamlarda düşüncelerin, yorumların rahatça başka yönlere çekilebildiğini, kötü amaçlar için kullanılabileceğini bu nedenle başlatılan protesto ve eylemlerin yasal olması ve denetlenmesi gerektiği yönünde fikirler belirtilmiştir. Gençler, yasalar çerçevesinde, izinler alınarak başlatılan protesto ve eylemlere aktif bir vatandaş olarak destek verileceklerini ifade ederken, ayrıca her türlü protesto ve eylemlere

katılacaklarını belirtmişlerdir.

-Hayır

Araştırmaya katılan gençlerden bazıları, dijital ortamlardan protesto ve eylemlere hiçbir şekilde katılım sağlamayacaklarını ifade etmişlerdir. Gençler, neden katılmayacaklarını ise şu şekilde açıklamışlardır: Dijital ortamlardan başlatılan yasal olsa dahi herhangi bir protesto ve eylemin başka yönlere çekilebileceğini ve bunun kendileri üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabileceği endişelerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca şu anda dijital ortamlardan yapılan protesto ve eylemlerin, amacına ulaşma konusunda çok da önem arz etmediğini çünkü, sabun köpüğü gibi sadece kısa bir süre gündemde kaldığını sonrasında unutulduğunu, etkisinin olmadığını bu nedenle katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Dijital Ortamda Siyasiler ile İletişim

-Evet

Araştırmaya katılan gençlerden bazıları, dijital ortamlar üzerinden siyasiler veya bürokratlar ile iletişime geçtiklerini belirtmişlerdir. Gençler dijital ortamlar üzerinden iletişime geçtikleri siyasilerin daha çok yerel siyasetçiler ve bürokratlar olduğunu belirtmişlerdir. Gençler, bu durumun nedenini şu şekilde ifade etmişlerdir: Yerel siyasetçiler ve bürokratlar ile iletişimin daha kolay olduğunu çünkü kendilerine ulaşma yollarının çok daha fazla olduğunu, rahatça istek ve şikayetlerini DM, tweet, mesaj yoluyla iletebildiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca gençler yerel siyasetçilerin kendileri ile iletişimde geri dönüt alabildiklerini bunun nedeni olarak da yerel siyasetçilere ulaşmanın kolay olmasından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Gençler yerel siyasetçiler ile iletişim kurmanın kendileri için siyasete yakınlaştırdığını, siyasete olumlu baktıklarını, siyasi bir fikir sahibi olduklarını, bilinçli vatandaş olma yolunda adımlar atmaları konusunda olumlu olduğunu belirtmişlerdir.

-Hayır

Gençlerden bazıları, dijital ortamlarda siyasiler ile iletişime geçemediklerini ifade etmişlerdir. Bu durumu şu şekilde açıklamışlardır: Siyasi partiler, siyasi parti liderleri, milletvekilleri ve takipçisi çok olan siyasilerle iletişimin yerel siyasetçilere göre çok daha zor olduğunun belirtmişlerdir. Bu durumun nedenini ise şu şekilde açıklamışlardır; milyonlarca takipçisi olan bir siyasi kişiliğe bir gün içerisinde milyonlarca DM, mesaj, tweet, retweet geldiğini bunlara dönüş yapmanın imkansız olduğunun bilincinde olduklarından iletişime geçme isteklerinin olmadığını ifade etmişlerdir. İstek, şikayet veya bilgi gibi konularda siyasetçiler ile dijital yollardan ulaşılsa bile verilen cevapların bir

yardımcı ya da danışman tarafından verileceğini amaçlarına ulaşmada olumlu ya da olumsuz bir dönüşün gençlerin istekleri doğrultusunda olmayacağı şeklinde ifade etmişlerdir.

Dijital Ortamlarda Kampanyalar

-Evet

Araştırmaya katılım sağlayan gençlerin çoğunluğu çeşitli konularda dijital ortamlar üzerinden kampanyalara destek verdiklerini ve vereceklerini ifade etmişlerdir. Gençler, ayrıca gerekli olursa kampanya başlatabileceklerini belirtmişlerdir. Gençlerin destek verecekleri kampanyaların çeşitli konuları kapsadığını ve bu kampanyaların konularının genellikle siyasi parti kampanyaları, çevre sorunları, iklim değişikliği, su kirliliği, kadına şiddet, hayvan hakları, SMA hastası çocuklar, Lösemi hastası çocuklar vb. için başlatılan kampanyalar olacağını ve bu kampanyalara katılım sağlayacaklarını ifade etmişlerdir. Bu konularda gençler, genel olarak, siyasi parti ve siyasi kişilere destek amaçlı, onların yanında olduklarını göstermek, kamuoyunda ses getirmek amacıyla kampanyalara katılımlarını belirtmişlerdir. Ayrıca gençler, ataerkil bir toplum yapımız olduğundan dolayı kadına yönelik tavırlar, kadın, çocuk istismar olayları, şiddet konularını baz alan kampanyalara destek verdiklerini ifade etmişlerdir. Gençler, kadınlara, çocuklara destek olmak, onların yalnız olmadıklarını göstermek amaçlı kampanyalara katılım gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Genç katılımcılar, çevre sorunları, su kirliliği, kuraklık, iklim değişikliği için başlatılan ve gelecek nesillere temiz bir doğa bırakmak, kaliteli bir çevrede yaşam sürdürmek amacıyla çeşitli kuruluşlar ve kişilerin başlattığı kampanyalara da destek verdiklerini ifade etmişlerdir.

Sağlık alanında başlatılan kampanyalarında olduğunu ifade eden genç katılımcılar, özellikle SMA hastası çocuklar, Lösemi hastası çocuklar için hem maddi hem de manevi destek olmak amaçlı başlatılan birçok kampanyaya destek verdiklerini ifade etmişlerdir. Onlar için toplanacak olan oyuncak, atkı, bere, maddi içerikli kampanyalar vb. konularda da destek verdiklerini belirtmişlerdir.

Gençler, genel olarak başlatılan kampanyalara destek verme amaçlarını özetle şu şekilde açıklamışlardır: Dijital ortamlardan siyasi parti kampanyaları, çevre sorunları, iklim değişikliği, su kirliliği, kadına şiddet, hayvan hakları, SMA hastası çocuklar, Lösemi hastası çocuklar vb. konularda başlatılan kampanyaların seslerini belirli mecralara duyurmak için. Gençler, tek kişinin desteği ile değil çoğunluğun, bir grubun desteği ile amaçlarına ulaşabileceklerini belirtmişlerdir. Çünkü sayıca çoğunluğun oluşması her zaman tek bir kişinin ulaşamayacağı faydayı sağlayacağına duyulan inançtan gelmektedir. Kitle olarak ve

paylaşıldıkça büyüyen kampanyalar daha çok fayda sağlayacağı, amacına ulaşma konusunda olumlu olacağı ifade edilmiştir.

-Hayır

Bazı gençler, dijital ortamlarda yeni bir kampanya başlatma konusunda çok da istekli olmadıklarını ifade etmişlerdir. Gençler, kampanya başlatıp kampanyayı yürütmenin görüldüğü kadar kolay bir faaliyet olmadığını, başlatılan kampanyanın bir sorumluluk gerektirdiğini ve zaman açısından sıkıntılarının olabileceğini belirtmişlerdir. Bu nedenlerden dolayı dijital ortamlar üzerinden bir kampanya başlatmayacaklarını ifade etmişlerdir.

Hayır

Araştırma kapsamında bazı genç katılımcılar, dijital ortamlarda siyasi aktif katılım konusunda istekli olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu gençler, dijital ortamlarda aktif siyasi katılıma olumlu bakmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun nedenini ise şu şekilde açıklamışlardır: Günümüz şartlarında siyasi konularda dijital ortamlarda aktif olarak yer almanın bazı sakıncalar doğuracağını belirtmişlerdir. Bu sakıncaların neler olabileceğine de açıklık getirmişlerdir. Gençler dijital ortamlarda yapılan yorumlarının çarpıtılarak ya da anonim hesaplar tarafından amacından saptırılarak olumsuzluklara neden olabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca bu nedenlerle ilgili endişelerinin olduğunu belirtmişlerdir. Gençler dijital ortamlarda güvenlik ile ilgili bazı sıkıntıların olduğunu ifade etmişlerdir. Gençler özgür bir ortam olan dijital platformlarda yapılan yorumların, eleştirilerin, kampanyaların, protestoların, tartışmaların vb. konuların bazı hackerlar tarafından kötü amaçlar için kullanılacak hale gelebileceğinden duydukları endişeden ötürü dijital ortamlardan siyasi aktif katılımında bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Gençler, ayrıca anonim hesapların varlığını da bir diğer endişe nedeni olarak görmekteler. Bir hesabın gerçek hesap olup olmadığı konusunda da sıkıntılar yaşandığını bu nedenle güvenerek dijital ortamlarda üzerinden paylaşım ya da yorum yapamadıklarını ifade etmişlerdir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımlarını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Güler ve Sezgin (2019) tarafından geliştirilen “*Twitter’da Siyasal Katılım*” ölçeği kullanılarak nicel veriler toplanmış ve nitel verilerin toplanması aşamasında ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Nicel veriler, uygulama sonrasında verilerin çözümlenmesinde betimleyici veri analizi kullanılmıştır. Betimleyici analizler kapsamında yüzde-frekans tabloları, bağımsız gruplar için T testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Nitel veriler ise içerik analizi sürecinde nitel veri analizi programı “MAXQUDA 2020” programı kullanılmıştır. İçerik analizi sürecinde sırasıyla transkript, kodlama, kategori oluşturma ve raporlaştırma aşamaları izlenmiştir. Nitel bulguların anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla frekans, kod sayımı, kod ile kategoriler arasındaki ilişkilere dair görsel şekil kullanılmıştır. Bu bölümde elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmanın nicel sonucunda, gençlerin orta düzeyde politikaya ilgili duydukları tespit edilmiştir. Gençlerin bir bölümünün ise politikaya olan ilgilerinin düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan bütün gençlerin politikaya olan ilgilerinin yüksek düzeyde olmamasının çeşitli nedenleri olabilir. Bu araştırmanın nitel boyutunda, gençler politikaya ilgili olmama nedenlerini kendi görüşlerine değer verilmemesi ya da siyasetçilere ulaşamama olarak ifade etmişlerdir. Yine ilgi düzeyi düşük olan gençler çevre baskısına maruz kalma kaygısı nedeniyle siyasetle ilgilenmediklerini ifade etmişlerdir. Yapılan diğer araştırmalarda da gençlerin siyasete olan ilgilerinin düşük düzeyde olduğunu göstermektedir (Varlık ve Sümer, 2022; Çavuşoğlu ve Pekkaya, 2016; Tunçer, 2014; Tar, 2014; Lüküslü, 2009; Kutlu, 2018; Yüceel, 2018).

Örneğin, Varlık ve Sümer (2022) politikaya olan ilginin kuşaklar arasındaki düzeylerinin incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda ulaşılan sonuç ise Z kuşağı gençlerin, X ve Y kuşağına göre daha düşük bir politik ilgileri olduğudur. Çavuşoğlu ve Pekkaya (2016) çalışmasına katılım sağlayan gençlerin politikaya ilgilerinin düşük düzeyde olduğunu vurgulamıştır. Gençler politikaya ilgilerinin sadece seçim dönemlerinde oy kullanmak olarak açıklamaktadır. Gençlerin politikaya sıcak bakmaları için ise siyasi partilerin üzerine düşen görevler olduğunu belirtmiştir. Tunçer (2014) çalışmasında ülkemizde yapılan araştırmalar

sonucunda gençlerin politikaya ilgilerinin bilinçli bir şekilde düşük olduğunu ifade etmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında siyasetin kurumlaştırılmamış bir yapıda olmasıdır. Siyasetin kurumlaştırılmamasının en önemli nedeni olarak ise yaşanan darbeler ve baskılar olarak görülmektedir. Ayrıca eğitim sisteminin de bu durumun ortaya çıkmasında rolü olduğunu ifade etmektedir. Tar (2014) gençlerin siyaset algılarının düşük olduğunu ve ayrıca siyasi katılımlarının da bu doğrultuda düşük olduğunu belirtmiştir. Özellikle 1980 sonrası gençliğin yaşanan olaylar sonrasında politika algılarını olumsuz etkilediğini vurgulamıştır. Günümüzde gençler politikayı olumsuz bir alan olarak değerlendirmektedirler. Bu durum da gençlerin politikaya katılımlarını, söz sahibi olmalarını, özgür karara alabilmelerinin önünde bir engel olarak görülmektedir. Lüküslü (2009) gençlerin politikayı, değiştirilmesi güç, katı bir alan, kirli ilişkiler ağı, siyasi hiyerarşik örgütlenmelerin olduğu bir alan olarak görmelerinden dolayı gençlerin politikaya ilgi duymadıkları sonucuna ulaşmıştır. Kutlu (2018) genç seçmenlerin politikaya olan ilgilerinin düşük seviyede olduğunu belirtmektedir. Politikaya düşük ilgi gösteren gençlerin siyasi parti mitinglerine katılma ve diğer bireyleri desteklediği partiye oy vermeleri amacıyla onları ikna etme yönünde istekli olduklarını vurgulamıştır. Yüceel (2018) çalışmasında gençlerin politik ilgilerinin düşük olduğunu, siyaset ile ilgilenmeyen ve sosyal medya aracılığı ile dahi olsa siyasal katılım davranışı sergilemediklerini ifade etmektedir.

Türkiye’de siyasete olan ilginin istenilen düzeyde yüksek olmamasının temel nedeni politik tarihle ilgisi olabilir. Türkiye’de yakın tarihte yaşanan siyasi olaylarda, çatışma ve tartışmalarda gençlerin aile büyüklerinin bu olaylara tanıklık etmiş olmalarıdır. Bu durum karşısında alınmış olan birtakım cezalar ya da kısıtlamaların olması Türkiye’de siyasete soğuk bakılmasına, bireylerin yaşanan toplumsal olaylar karşısında dahi sessiz kalmasına neden olabilmektedir. Kısacası bu dönemde ülkede pasif bir vatandaş algısı oluşmuştur. Bu nedenden dolayı Türkiye’de aileler çocuklarının siyasi konularda, politik okuryazarlık konusunda ya da toplumsal herhangi bir olayda yer almalarını istemezler ve pasif kalmaları konusunda gençlere telkinlerde bulunmaktadırlar (Kuş, 2019: 453). Aileler, gençlerin siyasi konulara, politik okuryazarlık becerisini geliştirmeye karşı olumlu tutum sergilemek yerine bu durumdan uzak durmalarını tercih ederler. Gençlerin politikaya ilgilerinin düşük olma nedenleri arasında bir diğer unsur ise geleneksel aile yapısına (ataerkil aile) sahip Türkiye’de aile büyüklerinin politikaya ilgileri ile gençlerin ilgilerinin aynı doğrultuda olmasıdır. Aile büyüklerinin telkin ve bilgileri ile büyüyen bireyler onların politikaya bakış açıları ile yönlendirilebilir bir durumda kalmalarıdır. Bu durum gençlerin yeterince politik bilgiye sahip olmadıklarını, yönlendirilebilir bir yaşta olduklarını göstermektedir. 1980 sonrası

gençlerin politik ilgileri bakımından apolitik, isteksiz, pasif, oldukları konusunda kendilerinden yaşça büyük bireyler tarafından eleştiri konusu olmaktadır.

Bu araştırmanın nitel sonucuna göre gençlerin politikaya olan ilgilerinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Gençler özellikle teknolojinin gelişmesi ile birlikte artık dijital ortamlardan politik konulara, gündeme, siyasetçilere daha kolay ulaşılmasından dolayı ilgi seviyeleri yükselmiştir. Gençler politik gündemi yakından takip etmektedirler, çünkü kendilerini ilgilendiren konularda (burs, kredi, sağlık, ulaşım vb.) yaşanan gelişmeleri takip etmek açısından politikaya ilgi duymaktadırlar. Ayrıca gençler dijital ortamlarda kendilerini daha rahat ifade etmektedirler, seslerini duyurabilen, fikirlerini rahatlıkla açıklayan özgüveni yüksek genç bireylerdirler. Yapılan diğer araştırmalarda da gençlerin siyasete olan ilgilerinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir (Hafizoğlu, 2021; Çam, 2018; Şener ve Çağlar, 2020; Yıldız, 2014; Büyüktosunoğlu, 2013; Altuntaş, 2019; Akhan, 2011; Sezdirmez, 2008.)

Örneğin, Hafizoğlu (2021) çalışmasında eğitim unsurunu politikaya ilgi konusunda önemli bir unsur olarak görmektedir. Eğitimli gençlerin eğitimsiz gençlere oranla politikaya daha fazla ilgi duyduklarını ifade etmektedir. Çam (2018) çalışmasında gençlerin %75.5' inin farklı yoğunluk derecelerine göre kendilerini politikaya ilgili olduklarını, %21.8' inin ise politikaya ilgilerinin olmadığını belirtmiştir. Ayrıca bu gençler kendilerinden önceki dönemlere göre, yaşanan teknolojik gelişmeler, eğitim seviyesinin artması, bilgiye erişim kolaylığı gibi nedenlerden ötürü politikaya ilginin arttığını belirtmişlerdir. Şener ve Çağlar (2020) gençlerin siyasete olan ilgi düzeylerinin ve yapılacak olan bir sonraki seçime katılma oranlarının yaşlı bireylere oranla daha yüksek düzeyde olduğunu belirtmiştir. (*Yaşlılara göre kendinizi kıyaslarsanız siyasete daha az ilgi duyduğunuzu düşünüyor musunuz? Hayır: %51,7*). Yıldız (2014) yapmış olduğu çalışmasında ulaştığı sonuca göre Dicle Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin politikaya olan ilgilerinin %60.8 düzeyinde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun politik olayları ilgi ile takip ettiklerini vurgulamaktadır. Büyüktosunoğlu (2013) gençler artık sadece oy vererek politikaya ilgilerini göstermemektedir. Artık politik katılımın diğer boyutlarını da kullanarak ilgilerini yükseltmektedirler. Bu durum gençlerin politikaya ilgileri istatistiki verilere göre düşük değil aksine yüksek olduğunu göstermektedir. Altuntaş (2019) yaptığı çalışmasında gençlerin politikaya ilgi düzeylerini demografik değişkenlere göre incelemiştir. Bu inceleme sonucunda Altuntaş, gençlerin politikaya ilgilerinin demografik değişkenlere göre anlamlı olarak yüksek oranda olduğunu vurgulamaktadır. Akhan (2011) sosyal bilgiler öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarına yapmış olduğu çalışmasında ulaşılan veriler

doğrultusunda öğretmen adaylarının politikaya olan eğilimlerini yüksek düzeyde olduğunu belirtmiştir. Sezdirmez (2008) araştırmasında aldığı veriler sonucunda gençlerin siyasete sıcak baktıklarını, ilgilerinin yüksek olduğunu, bu doğrultuda da siyasi parti faaliyetlerinde aktif rol aldıklarını belirtmiştir.

Gençlerin politikaya olan ilgilerinin yüksek düzeye doğru bir gelişme göstermesinin bazı nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenler arasında, günümüz teknoloji ve iletişim alanındaki gelişmeler doğrultusunda da yaşamımızın her alanına giren iletişim teknolojileri ile artık politikaya olan ilgi dahi geleneksel ilgiden postmodern ilgiye dönüşmüştür. İnternetin sağladığı imkanlar doğrultusunda gençler politikayı eskiye oranla daha bir ilgiyle bakmaya başlamışlardır. Gençlerin politika konusunda dar bir çevreden geniş, global bir çevreye geçiş ile hem politik ilgileri hem de katılımlarında artışlar gözlenmektedir. Gençlerin, günümüzde politikaya ilgi konusunda düşük düzeyden yüksek düzey politik ilgiye doğru bir yönelim göstermektedirler. Gençlerin politikaya ilgilerinin yükselmesinde ayrıca toplumda yaşanan sosyo-ekonomik olarak bir değişimin olmasıdır. Gençler günümüzde artık yaşanan bu değişim ve gelişmeler ile geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçilmesi ile birlikte daha özgür düşünen, hareket edebilir hale gelmiştir. Bu durum gençlerin özgüvenli olmasını sağlamaktadır. Ayrıca ailesinden ayrı olarak yaşayan gençler siyasi açıdan da kendilerini istedikleri doğrultuda geliştirebildiklerini görmekteyiz. Ekonomik olarak sıkıntısı olmayan, düzenli bir işte çalışan genç bireylerin politik konularda daha fazla zaman harcadıklarını, politikaya sıcak baktıklarını ve hatta aktif siyasete yer aldıkları bilinen bir gerçektir.

Araştırmanın nicel sonuçları, gençlerin dijital ortamlarda siyasi gündemi, hükümet politikalarını, siyasilerin kamuoyu açıklamalarını, yerel yönetimlerin hizmetlerini takip ettiklerini ortaya koymaktadır. Ölçeğe ilişkin alt boyutlar incelendiğinde de en yüksek ortalamanın “politika takip” boyutuna ait olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar bize gençlerin dijital ortamlarda katılımının politika takip boyutunda olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu araştırmanın nitel sonuçlarında gençlerin, dijital ortamlarda politikacıları, yerel, ulusal ve uluslararası gündemi dijital araçlar ve ortamlardan takip ettiklerini ortaya koymaktadır. Siyasi gündemin hızlı bir şekilde değişmesi, gençleri ilgilendiren konular, yerel ve ulusal siyaset, uluslararası gündem, siyasetçilerin açıklamaları gibi pek çok konunun dijital ortamlardan ulaşılabilir olması gençlerin politikayı takip etmeleri açısından olumlu bir durumdur. Yapılan diğer bazı araştırmalarda da gençlerin dijital ortamlarda politik gündemi yakından takip ettiklerini göstermektedir (Özden, 2020; Göksu, 2015; Erdoğan, 2020; Topbaş, 2009; Bayram, 2017; Tütünsatar, 2020; Varlık, 2022).

Örneğin, Özden (2020) yapmış olduğu çalışmada teknolojik imkanların ve

dijitalleşmenin arttığı son yıllarda artık birçok konuda olduğu gibi yerel yönetim hizmetleri, katılımları hakkında planlanan uygulamaları dijital ortamlar üzerinden takip edilebilir olduğunu açıklamıştır. Göksu (2015) internet ve sosyal medyanın sağladığı imkanlar doğrultusunda artık politikayı daha yakından takip eder hale gelmiştir. Araştırmasında katılımcıların siyasi kararlarını belirginleştirmek için sosyal medyadan siyasi liderlerin açıklamalarını, davranışlarını, paylaşımlarını takip etmektedirler. Ayrıca siyasi tartışmalar kamuoyunu gözlemlemek, gündemi takip etmek amacıyla da kullanılmaktadır. Yapılan bu araştırma sonucunda sosyal medyadan kamuoyunu gözlemlemek, siyasi gündemi takip etmenin siyasi kararlarında önemli bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erdoğan (2020) X, Y ve Z kuşağının politikayı takip etmek amacıyla kullandıkları araçların farklı olduğunu ifade etmiştir. X kuşağının daha çok gazete, dergi, televizyon gibi geleneksel araçları kullandıklarını, Z kuşağının ise daha çok sosyal medya ve dijital ortamları kullandıklarını, Y kuşağının ise iki kuşağın da kullandığı araçları kullandığını ifade etmektedir. Topbaş (2009) çalışmasında Erzurum ili seçmenine yaptığı anket çalışması sonucunda seçmenlerin siyasi gündemi kitle iletişim araçlarından takip ettiklerini, ayrıca siyasal içerikli konferans, panel, tartışma vb. konularda kitle iletişim araçlarını kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bayram (2017) gençlerin politik gündemi yakından takip ettiklerini ifade etmiştir. Gençlerin en çok kullandıkları takip araçları ise sosyal medya araçları ve yeni medya platformlarından olduğunu savunmaktadır. Tütünsatar (2020) çalışmasında gençlerin sosyal medyayı kullanma amaçları arasında siyasi gündemi takip ve siyasal katılım arasında yüksek oranla önde olan durum siyasi gündemi takibi olduğunu vurgulamaktadır. Varlık (2022) Z kuşağının siyasi gündemi takipte X ve Y kuşağında olduğu gibi en çok sosyal medyayı kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu doğrultuda siyasetçilerin Z kuşağına ulaşabilmeleri, onları siyasi yönden etkileyebilmeleri için iletişim çağına ayak uydurmaları ve bu doğrultuda politika izlemeleri gerekmektedir önerisinde bulunmuştur.

Gençler artık iletişim teknolojisindeki gelişmeler ve internet aracılığıyla her bilgiye, habere, açıklamalara dijital ortamlardan ulaşma imkanı bulmaktadırlar. Dijital ortamlarda anında, hızlı ve ucuz bir şekilde iletişim ortamının olması gençlere cazip gelen bir durumdur. Gençler, politik konulara kolaylıkla ulaşabilmenin rahatlığı ile politikaya sıcak bakmaktadırlar. Ayrıca sosyal medyadan siyasileri yakından takip edebilme imkanlarının olması gençleri politikaya yakınlaştıran unsurlar arasında yer almaktadır. Gençler geleneksel yollarla değil teknolojinin sağladığı kolaylıklar ile politik konuları yakından takip etmektedirler. Politika takip konusunda dijital ortamlarda kendi siyasi ideolojilerine yakın buldukları siyasilerin kamuoyu açıklamalarını, gençleri ilgilendiren hükümet politikalarını,

ülkenin siyasi gündemini yakından takip eden bir genç nesil yetişmektedir. Ayrıca sosyal medyadan siyasileri yakından takip edebilme imkanlarının olması gençleri politikaya yakınlaştıran unsurlar arasında yer almaktadır.

Bu sonuçları nitel sonuçlarda destekler niteliktedir. Görüşme yapılan gençlerden hem kadın katılımcılar hem de erkek katılımcıların hepsi dijital ortamlar üzerinden siyasi gündemi takip ettiklerini belirtmişlerdir. Gençlerin, siyasi gündemi en fazla twitter üzerinden takip ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun nedenlerini twitter ortamında rahat siyasi yorumlar yapılıyor olması, paylaşım yapmanın, siyasiler ile iletişimin diğer dijital platformlara göre daha kolay olması, siyasi gündemin hızlı değişmesi twitter'dan anında gündem hakkında bilgiye ulaşılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan diğer araştırmalarda da gençlerin dijital ortamlarda siyasal gündemi en fazla twitter'dan takip ettiklerini göstermektedir (Yaşar, 2021; Çolak, 2020; Güler, 2016; Meriç, 2014; Tütünsatar, 2020; Arslan ve Ebre, 2021).

Örneğin, Yaşar (2021) çalışmasında uygulanan ölçek doğrultusunda farklı sosyal ağlar arasında en fazla twitter'ı siyasal amaç, siyasal gündem takibi açısından kullanıldığını vurgulamaktadır. Çolak (2020) yapmış olduğu çalışmasında yaş ilerledikçe gençler üzerinde twitter'ın siyasi katılıma olan etkisinin de arttığı yönünde sonuca ulaşmıştır. Güler (2016) twitter kullanımının kişisel görüşlerin paylaşılması, yapılacak etkinliklerin geniş kitlelere duyurulması araştırmaya katılan tüm adayların sosyal ağlar arasında en fazla twitter kullanma nedenleri olarak açıklanmaktadır. Meriç (2014) twitter'ı kullananların takip ettikleri politikacılar, parti mensupları, gazeteciler vb. kişiler aracılığıyla kendilerine ait bir siyasi gündem oluşturabilmektedirler. Bu durum twitter'ın popüler bir dijital platform haline gelmesine ayrıca politikacılar ile yurttaşlar arasında doğrudan bir iletişimin olmasına zemin hazırlamaktadır. Tütünsatar (2020) yapmış olduğu çalışmasında üniversite gençliğinin siyasi konuları takip ettiği sosyal ağlar arasında en yüksek orana sahip olan twitter olduğunu açıklamıştır. Twitter platformunun siyasi iletişimde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Arslan ve Ebre (2021) çalışmalarında Türkiye'de internet kullanıcılarının kullandıkları sosyal ağlar arasında ilk sırada yer alan sosyal ağ twitter'dır. Türkiye'de twitter kullanımını Gezi Parkı olaylarının ardından önemli derecede bir artış yaşanmıştır. Yaşanan bu olayda dünya genelinde twitter kullananların sayısının en yoğun olduğu ülke Türkiye olarak belirlenmiştir.

Twitter, dijital platformlar arasında son yıllarda en popüler olan ve kullanıcı sayısının gün geçtikçe artan dijital platform haline gelmiştir. Twitter'ın gençler arasında popüler bir dijital platform olmasında siyasiler, gazeteciler, sanatçılar, gençleri ve çevreyi

İlgilendiren olaylar vb. konulara hızlı ulaşabilme imkanının olmasından dolayıdır. Siyasilerin ve siyasi partilerin twitter'ı aktif bir şekilde kullanmaları genç kitleye ulaşma imkanı sunmaktadır. Gençlerin siyasi tercihlerinin tam belirginleşmemiş olması ve arayış içerisinde olmaları bu açıdan önem azı etmektedir. Gençler, twitter ortamında siyasiler ile iletişime geçebilme imkanının olmasını, onlardan dönütler alabilmelerini bir artı olarak görmektedirler. Siyasi gündemi takip etmek amacıyla anında bilgi alabilecekleri ve kullanıcı sayısının fazla olmasından dolayı gençler arasında popüler iletişim aracı olmuştur.

Araştırma nicel sonucunda, gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımları *cinsiyete* göre siyasal ifade, politika takip, propaganda, yürüyüş ve grev son olarak ise kampanya alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Siyasal tartışmalara katılma, yerel yönetim ve yardım, siyasi temsilciler ile etkileşim alt boyutlarında ise erkekler lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırmanın nitel sonuçları erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha fazla siyasal katılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Yapılan diğer araştırmalarda da erkeklerin lehine olduğunu göstermektedir (Çolak, 2021; Çakan, 2017; Altın ve Kasımoğlu, 2018; Keser, 2017; Özkaynar, Altunışık ve Yolcu, 2017; Tekin, 2015; Çağlar ve Asıgbulmuş, 2017; Özyurt, 2010). Örneğin, Çolak (2021) erkek katılımcılar siyasal katılım konusunda kadın katılımcılara oranla daha çok ilgi göstermektedir. Erkek katılımcılar gladyatör faaliyetleri, geçiş faaliyetleri ve izleyici faaliyetleri açısından daha fazla olduğunu savunmaktadır. Çakan (2017) çalışmasında politik katılım ile cinsiyet arasındaki ilişkide erkekler lehine bir sonuca ulaşmıştır. Altın ve Kasımoğlu (2018) kadınların siyasal katılım sürecine çekinceli yaklaştıklarını, bu durumun olumlu yönde gelişim göstermesi açısından kadınların bu yönde desteklenmeleri gerektiğini ve eğitime ihtiyaçları olduğu ifade etmektedir. Keser (2017) erkek katılımcıların %48' i, kadın katılımcıların ise %34' ü gelecekte aktif siyasette görev alma konusunda istekli olduklarını ifade etmektedir. Bu oran doğrultusunda erkek katılımcıların aktif siyasette görev alma oranları kadın katılımcılara oranla daha yüksektir. Özkaynar, Altunışık ve Yolcu (2017) günümüz Türkiye'sinde erkeklerin kadınlara oranla siyasi konularda daha aktif oldukları genel bir kanıdır. Yapılan bu çalışma sonucu bu kanıyı doğrulamaktadır. Türkiye'de kadınlar siyasi tartışmalara girmemekte, siyasetten uzak durmakta ve hatta bir siyasi partinin parti politikalarını anlatmaktan dahi çekindikleri görülmüştür. Tekin (2015) yapmış olduğu çalışmasında, erkek katılımcıların dijital ortamlardan siyasi içerikli paylaşımlar yapan, güncel siyasi konularda tanıdık çevresi ile bilgi paylaşımı yapan, seçim anketlerine gönüllü olarak katılım sağlayan, dijital platformlardan gerçekleşen miting, protestolara katılan ve kendisini gelecekte

siyasette aktif rol alan bir vatandaş olarak görmek istediklerini vurgulamıştır. Çağlar ve Asıgbulmuş (2017) çalışmalarında cinsiyete bağlı sosyal medyayı takip etmenin siyasi tercihlere etkisi arasındaki etkilene düzeyi kadınlara göre erkeklerde daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Özyurt (2010) çalışmasında erkeklerin kadınlara oranla kendilerini daha yakın buldukları bir siyasi parti ve siyasi parti ideolojisi ile özdeşleştirebildiklerini, ancak bu konuda kadınlar ile aralarında anlamlı bir farklılık olduğu hipotezini doğrulamaktadır. Ayrıca erkeklerin gelecekte aktif siyaset yapma konusunda bir isteklerinin olduğunu bu konuya daha yakın olduklarını belirtmektedir.

Cinsiyete bağlı siyasal katılım oranları erkekler lehine olan bu sonuç literatürde yer alan araştırmalar ile de paralellik göstermektedir (Görgülü, 2018; Doğan, 2017; Altuntaş, 2019; Kalkan, 2019; Tütünsatar, 2020; Balcı ve Sarıtaş, 2015; Kuru, 2019; Önalın, 2017; Erdoğan, 2020; Erten, 2019; Toruk, 2008; İşliyen, 2015).

Gençlerin cinsiyetlerine göre dijital ortamlarda siyasal katılım oranlarında erkek katılımcılar lehine bir sonuç çıkmaktadır. Erkek katılımcı oranının yüksek çıkma nedenleri arasında; erkek katılımcıların geleneksel siyasi faaliyetlerin yanı sıra dijital teknolojiyi de yakından takip etmeleridir. Erkek katılımcıların internet kullanma sıklıkları, teknolojik araçları daha fazla kullanmaları, siyasete daha ılımlı bakmaları, siyasi konuları pek çok ortamda, özellikle de arkadaş çevresinde rahatlıkla tartışabilmeleri, siyasi bilgi alışverişinde bulunabilmeleri, ekonomik özgürlüklerinin olması gibi nedenler yer almaktadır. Erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre siyasi katılım konusunda daha aktiftirler. Örneğin, siyasi partiye üyelik, gençlik meclislerinde görevler alma, gençlik kolları faaliyetlerinde çalışma, siyasi tartışmalara katılma, siyasi temsilciler ile iletişime geçme, yerel yönetim faaliyetlerini takip ve yardım, seçim anketlerine katılma daha birçok faaliyette görev alıp, gönüllü bir şekilde hem geleneksel hem de dijital olarak aktif bir şekilde yer almaktadırlar. Türk toplum yapısı olarak ataerkil bir yapının üyeleri olmamızdan dolayı erkek egemen bir toplumun varlığı ve kabul görmüşlüğü, kadınların siyasi konularda kendilerini geri plana çekmesi, erkeklerin bu konuda söz sahibi olduklarını, onların düşüncelerine saygı duymaları gerektiği kültürle yetişmiş olmaları da kadın katılımcıları geri plana düşürmektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında zaman kadınların daha çok ev içi ile ilgilendiği, ev işleri çocuk bakımı ve eğitimi, vb. konular ile ilgilendirirken, erkeklerin ev dışı işler ile ilgilendiği ve bu sayede daha çok sosyalleşebilmesi erkekleri daha her türlü açıdan daha avantajlı konuma getirmektedir.

Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımının yaşadığı yer değişkenine göre siyasal katılım ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna

ulaşmıştır. Yapılmış olan bazı araştırmalar da gençlerin siyasal katılımlarında yaşadıkları yer değişkenine göre farklılık olmadığını göstermektedir (Kalkan, 2019; Gökçe, Özdemirci ve Ceylan, 2017; Özyurt, 2010). Örneğin, Kalkan (2019) yapmış olduğu çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları yer ile siyasal katılımları ve toplumsal katılımlarını etkileyen bir faktörün olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Gökçe, Özdemirci ve Ceylan (2017) yapmış oldukları çalışmada üniversite öğrencilerinin yaşadıkları çevrenin siyasal katılımlarına etkisi arasında dengeli bir dağılımın olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özyurt (2010) araştırmasında üniversite öğrencilerinin yaşadığı yer değişkenine göre siyasal katılımlarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Üniversite öğrencilerinin şehir merkezinde okuyanlar ile kampüste okuyan öğrenciler arasında siyasal katılım açısından farklılık bulunmamaktadır.

Gençlerin yaşadıkları yerin siyasi katılımlarına etkisinin siyasal ifade boyutu, siyasal tartışmalara katılma boyutu, politika takip, propaganda, yürüyüş ve grev boyutu, yerel yönetim ve yardım boyutu, siyasi temsilciler ile iletişim boyutu ve kampanya boyutları açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Çünkü yaşanan fiziksel çevrenin etkisi kadar içinde bulunulan sosyo-kültürel çevre ve yaşanan teknolojik gelişmeler de gençlerin davranışlarını etkilemektedir. Gençlerin yaşadıkları yer ile siyasi katılımları arasında artık fark edilir derecede bir etki söz konusu değildir. İletişim teknolojisindeki gelişmeler ve internetin her yere ulaşabiliyor olmasından dolayı gençler ister köyde yaşasın ister kasabada istedikleri an bilgiye her türlü bilgiye ulaşabilmektedirler. Siyasi bilgilere ulaşan gençler artık siyasi olarak bir bilinçli sahiptirler. Gençler daha bilinçli bir şekilde siyasi katılım göstermektedirler.

Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımlarının *anne eğitim değişkenine* göre siyasal katılım ölçeği alt boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yapılmış olan bazı araştırmalar da gençlerin siyasal katılımlarında anne eğitimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir (Öztürk, 2020; Akhan, 2011; Yıldız, 2014; Doğanay, Çuhadar ve Sarı, 2007). Örneğin, Öztürk (2020) yapmış olduğu çalışmada gençlerin anne eğitim düzeyi bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Akhan (2011) sosyal bilgiler son sınıf öğretmen adaylarına yapmış olduğu çalışmada anne eğitiminin öğretmen adaylarının politika takip, politikaya olan ilgileri, eğilimleri ve annenin politikaya olan uğraşlarından etkilemediğini vurgulamıştır. Yıldız (2014) gençlerin siyasi faaliyetleri arasında yer alan oy kullanmalarının anne eğitimi ile bir ilişkisinin olmadığını vurgulamaktadır. Anne eğitiminin gençlerin siyasi faaliyetlerinde herhangi bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Doğanay,

Çuhadar ve Sarı (2007) çalışmalarında yapılan analizler sonucunda öğretmen adaylarının anne eğitimi ile siyasal katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Anne eğitim seviyesi yüksek olan gençler ya da düşük olan gençler arasında siyasal katılım açısından önemli bir fark görülmemektedir. Çünkü Türk toplumunda annenin eğitim seviyesi önceki nesillerde çok yüksek değildi. Çünkü kız çocuklarının okumasının önüne bazı engeller koyan, eğitim almasının yerine evlenip aile kurmasının daha önemeli olduğu inancına sahip kesimlerin olması annenin eğitim düzeyinin ilkökul düzeyinde olan ya da okuma yazma bilmeyen çok annenin yetişmesine yol açmıştır. Ancak bu durum günümüzde aşılmış ve anne eğitim düzeyi önceki nesillere göre daha üst düzeylere çıkmıştır. Artık her alanda çalışan, ekonomik özgürlüğünü kazanmış eğitilmiş anneler olarak karşımıza çıkmaktadır. Annenin daha çok çocuk yetiştirme aşamasında, güvenlik, barınma, fizyolojik, biyolojik, psikolojik vb. ihtiyaçlar yönünden gençleri etkiliyor olması bir gerçektir. Genel olarak bakıldığında toplumumuzda annelerin siyasete babalar kadar hakim olmadığı yönünde bir gerçeklik vardır. Anneler siyasete babalardan biraz daha uzakta yer almaktadırlar. Annelerin aktif siyaset yapmaya, yaşamlarının merkezine siyaseti koyarak yaşamaya çok da sıcak bakmamaktadırlar. Kadınların birçoğu siyasetin erkek işi olduğunu düşünmektedirler. Bu nedenle kendilerini geri planda tutan, siyasete soğuk bakan kadınlarda bulunmaktadır.

Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımlarının *baba eğitim değişkenine* göre siyasal katılım ölçeği alt boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yapılmış olan bazı araştırmalar da gençlerin siyasal katılımlarında baba eğitim değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir (Cender ve Doğu, 2021; Doğanay, Çuhadar ve Sarı, 2007; Akhan, 2011; Yıldız, 2014). Örneğin, Cender ve Doğu (2021) yapılan çalışmalarında kullanılan tek yönlü anova analizi sonucuna göre, baba eğitiminin alt boyutlara göre anlamlı farklılık göstermediği belirtilmiştir. Doğanay, Çuhadar ve Sarı (2007) çalışmalarında yapılan istatistiksel analizler sonucunda öğretmen adaylarının siyasal katılım düzeyleri ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Akhan (2011) sosyal bilgiler son sınıf öğretmen adaylarına yapmış olduğu çalışmada baba eğitim durumunun öğretmen adaylarının, politikaya olan eğilimleri ve politik konu ve gündemi takip etme düzeylerini etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Yıldız (2014) gençlerin siyasi faaliyetleri arasında yer alan oy kullanmalarının baba eğitimi ile bir ilişkisinin olmadığını vurgulamaktadır. Baba eğitiminin gençlerin siyasi faaliyetlerinde herhangi bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Çağımızda genç nesil olarak adlandırılan Z kuşağının kendinden önceki kuşaklara göre bazı alanlarda daha şanslı olduğu görülmektedir. Teknolojinin her alanda gelişim gösterdiği bir zamanda doğmuş olmaları ve bebeklik, çocukluk dönemlerinde teknolojik aletlerle oynamaları, onlarla ilgilenmeleri onları önceki nesillere göre daha avantajlı konuma getirmiştir. Gençlerin teknolojiye olan yatkınlıkları internet vasıtasıyla daha da çekici hale gelmiştir. Çünkü istedikleri zaman, istedikleri yerden bilgiye ulaşma imkanının olması her alanda olduğu gibi siyasete, siyasal katılıma, politika takibe, kampanyalara, protestolara vb. konularda gençler açısından olumlu bir durumdur.

Türkiye’de yaşayan gençlerin de internete olan düşkünlüğü onların bu doğrultuda bilgi olmak istediklerinde genelde internet ve dijital platformlar üzerinden kısa sürede bilgilenmelerini sağlamaktadır. Türk aile yapısında babanın otorite konumunda olması ve babanın çocuklarına siyasal katılım ve siyaset konularında yönlendirici olması karşılaşılan bir durumdur. Ancak günümüzde baba eğitiminin gençlerin siyasal katılımlarında etkileme düzeyi önceki nesillere oranla çok da yüksek değildir. Çünkü 1980’ li yıllarda gençlik dönemini yaşayan ve günümüzde baba olan bir nesil olmalarından dolayı siyasete çok sıcak bakmamaktalar ve ister istemez olumsuz bir durumla karşılaşmamak için kendilerini siyasetten uzak tutmayı tercih etmektedirler. Siyasete ilgi duyan ve gönüllü olarak siyasetle ilgilenen babalar ise eğitim düzeyine bakılmaksızın kendilerini geliştirebilir ve bu alanda önemli konumlara gelebilirler. Bu nedenle babanın almış olduğu eğitim düzeyinin bir ilkokul mezunu olması ya da lisans mezunu olması siyasete bakış açıları üzerinde, siyasete aktif katılımda çok da önem arz etmeyebilir. Siyasetle uğraşmak bir gönüllülük, ilgi gerektiren bir konudur. Siyasi yönden kesin bir ideolojisi olmayan gençleri etkilemek ve yönlendirmek yetişkin bireylere göre daha kolaydır. Bu nedenle gençlerin siyasal katılımlarında babalarının ve dijital platformların etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Türk gençleri otorite olarak gördükleri babalarının siyasi tercihlerine yakın ya da tam tersi uzak bir siyasi ideolojiyi benimseyebilirler bu doğrultuda siyasal katılımlarını gerçekleştirebilirler.

5.2. ÖNERİLER

1. Araştırma kapsamında ulaşılan bazı gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımların düşük düzeyde olmasından hareketle, bu durumun altında yatan çeşitli nedenlerin özellikle güvenlik, internet kullanım imkanları, bilgisayar, tablet, telefon gibi teknolojik aletleri alma imkanları gibi etkenler incelenebilir.

2. Gençlerin siyasi katılma konusundaki kaygılarının nedenleri arasında yer alan,

gelecek kaygısı, işe girme konusunda çıkabilecek engeller ile karşılaşabilecekleri kaygısı, ekonomik kaygıları, burs-kredi ödemelerinde karşılaşabilecekleri olumsuz durumların olacağı kaygısı ile siyasetten uzak durmaları önündeki bu engellerin onları bilinçlendirerek önüne geçilebilir.

3. Araştırma kapsamında ulaşılan veriler dahilinde, gençlerin ulusal ve uluslararası politik konuları tartışma düzeylerinin okulda, ailede ve arkadaşları arasında asla ya da nadiren tartıştıkları sonucu doğrultusunda, gençleri bu konularda pasif davranmalarının ve bu durumu pozitif yöne çevirebilmek için konunun altında yatan nedenlerin neler olduğu araştırılabilir.

4. Gençlerin ulaşılan veriler doğrultusunda siyasi temsilciler ile iletişime geçme konusuna yakın bakmadıkları tespit edilmiştir. Gençlerin siyasetle iletişime geçme konusundaki kendilerine geri dönüş yapılmayacağı, kendilerinin sorunlarının dikkate alınmayacağı, hep bir engel ile karşılaşacakları gibi kaygılarının olmasının nedenleri incelenebilir.

5. Politikayı geleneksel yollarla takip eden gençlere günümüz teknolojisindeki gelişmeler doğrultusunda birçok yeni dijital yolların olduğu, bunları uygulama teknikleri öğretilir.

6. Gençlerin siyasi katılımlarının artırılması yönünde anne ve baba eğitim durumu önemli bir rol oynaktadır. Gençlerin aktif siyasi faaliyetlere katılım sağlamaları konusunda ailelerin bilinçlendirilmesi ve bu doğrultuda gençlere örnek olmaları sağlanabilir.

7. Bu çalışmada gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımları araştırılmıştır, bu araştırma ile ilgili literatür incelendiğinde çok fazla araştırmanın olmadığı görülmektedir. Bu nedenden dolayı araştırmacıların gelecekte bu konuları hakkında yeni araştırmalar yapmaları önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgül, E. (2011). *Dijital Bölünmenin Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Bilimsel Süreçte Bilgi İletişim Teknolojilerini Kullanma Durumlarına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Adıyaman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adıyaman.
- Adıgüzel, V. (2020). *Gençlerin Siyasallaşması ve Siyasal Katılımında Kimlik ve Din Etkisi: Bingöl Örneği*. (Doktora tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Akbal, S. (2018). *Küreselleşen Dünyada Gençliğin Politik Katılım Kültürü ve Yeni İletişim Teknolojileri: Dijital Gençlik*. (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Akgül, G. (2020). Siber Zorbalığın Nedenleri Üzerine Kuramsal Açıklamalar. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi (GPD)*, 1(2), 149-167.
- Akhan, O. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Politika Bilimine Yönelik Eğilimlerinin Belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akıncı, S. (2014). Siyasal Katılım Üzerinde Bir İnceleme. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Dergisi*, (7),33-45.
- Akman, K. (2021). Türkiye’de Gençlik ve Siyaset: Gelecek İçin Nasıl Bir Katılım? *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 4(1), 157-181.
- Aktekin, S.(2016). *Sosyal Bilgiler ve Siyaset Bilimi*. Dilek, D. (2016). Sosyal Bilgiler Eğitimi içinde, (180), Pegem.
- Altın, E. ve Kasımoğlu, M. (2018). Gençlerin Siyasal Katılımı: Şırnak Örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 6(14), 111-134
- Altındal, Y. (2007). *Kadının Siyasal Katılımı Bağlamında Partilerin Kadın Kollarının Sosyolojik Açından Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Altuntaş, A. (2019). *Siyasal Katılım Sürecinde Gençliğin Rolü ve Sosyal Medya Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Altunya, N. (2003). *Vatandaşlık Bilgisi*. Ankara, Nobel.
- Arslan, G. ve Ebre, Ö. (2021). Yeni Medya ve Siyasal İletişim. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 6 (1), 1-8.
- Asıgbulmuş, H. (2017). *X ve Y Kuşaklarının Siyasal Davranışlarında Sosyal Medyanın Etkisi: Gaziosmanpaşa İlçesinde Bir Araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans

- Tezi),Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Aslan, E. (2016). *Geçmişten Günümüze Sosyal Bilgiler*. Dilek, D. (2016). Sosyal Bilgiler Eğitimi içinde, (41), Pegem.
- Atabey, G. ve Hasta, D. (2018). Siyasal Katılım, Siyasal Yeterlik ve Toplumsal Cinsiyet. *Nesne Psikolojisi Dergisi*, 6,(13),484-516.
- Aydın, A. (2015). Dijital Vatandaşlık. *Türk Kütüpaneciliği Dergisi*, 29,(1),142-146
- Aydın, A. (2017). *Sosyal Medya Paradigmasındaki Dönüşümün Siyasal Katılıma Yansımaları*. (Doktora Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Bakır, M. (2008). *Aristoteles'in Politika Felsefesinde Yurttaşlık Anlayışı*. (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Bal, H. (2015). Siyaset Teorisinde Vatandaşlık Modelleri: Herman R. Van Gunsteren'in Sınıflandırması. *Turkish Studies*, 10 (14), 17-36.
- Balcı, Ş. ve Sarıtaş, H. (2015). Facebook ve Siyasal Katılım: 2014 Yerel Seçimleri Araştırması Selçuk Üniversitesi *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*,(37), 511-535.
- Baran, G. A. (2013). Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 6-25.
- Bayram, Y. (2017). Gençlerin Siyaset Gündemi Konularına Yaklaşımı ve Medya Kullanım Alışkanlıklarının Belirlenmesi: 15 Temmuz Darbe Girişimi Örnek Olayı. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 887-911.
- Beşirli, H. (2005). Politik Sosyalizasyon Araştırmaları ve Politik Sosyalizasyon Sürecinin Bir Unsuru Olarak Kışla. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, Cilt 0, (31), 251-261.
- Bıçak, İ. (2018). *Öğretmenlerin Vatandaşlık Eğitimi ve Vatandaşlık Eğitimi Sürecine Yönelik Görüşlerinin Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Büyüktosunoğlu, T. (2013). *Selçuk ve Dicle Üniversitesi Öğrencilerinin Siyasal Katılma Davranışları Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Cantürk, G. ve Yüksel, İ. (2020). Dijital Medyanın Ortaöğretim Çağındaki Gençlerin Düşünme Biçimleri Üzerindeki Etkileri. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(2), 222 - 243.

- Caymaz, B. (2007). *Türkiye’de Vatandaşlık Resmi İdeoloji ve Yansımaları*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cender, G. ve Doğu, B. (2021). Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeyleri. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi*. 3(1), 1-23.
- Christensen.L. M. Johnson. R. M. ve Turner. L. A. (2015). *Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz*. Anı.
- Civelek, N. (2019). *İkinci Meşrutiyet Dönemi “Malumat-I Medeniye” Ders Kitaplarında Vatandaşlık Kavramı (1908-1922)*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational Research : Planning, Conducting, And Evaluating Quantitative And Qualitative Research* (4. Baskı). USA: Pearson Education Inc.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma Deseni. Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri. Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Siyasal.
- Creswell, J. W. ve Clark V. L. P. (2014). *Karma Yöntem Araştırmaları, Tasarım ve Yürütülmesi*. Anı.
- Çağlar, N. ve Asıgbulmuş, H. (2017). X ve Y Kuşaklarının Siyasal Davranışında Sosyal Medyanın Etkisi: Gaziosmanpaşa İlçesinde Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(29), 85-112.
- Çakan, M. (2017). *Değerler Bağlamında Gençlerin Politik Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Çakır, S. ve Kesler, M. (2012). *Bilgisayar güvenliğini tehdit eden virüsler ve antivirüs yazılımları. Akademik Bilişim’12 - XIV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri.1 - 3 Şubat Uşak Üniversitesi, Uşak*.
- Çam, A. (2018). *Gençlik Politik Mi, Apolitik Mi? Siyasetin Değişen Doğası: Üniversite Gençliğinin Siyaset Algısı ve Siyasal Katılımı*. (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Çam, E. (2011). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul, Der Yarınları, 10. Baskı.
- Çatlı, M. ve Keskin, S. (2021). *İnsan Haklarının Değişime Açık Konusu: Dijital Vatandaşlık*

- Kavramı Üzerine Bir İnceleme. *Ombudsman Akademik*, (14), 199-229.
- Çavuşoğlu, H. ve Pekkaya, M. (2016). Yerel Seçimlerde Genç Seçmenlerin Siyasal Davranışlarına İlişkin Bir İnceleme: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12 (29), 17–40.
- Çenkılıç, T. (2019). *Öğretmen Adaylarının Etkili Vatandaşlık Yeterliklerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Çetin, M. (2020). *Sosyal Medya Kullanımının Bireylerin Siyasal Katılımı Üzerindeki Etkileri: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi), Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane.
- Çetintürk, V. E. ve Küçük, H. (2019). Gençlik Politikalarında Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme: Türkiye ve Finlandiya Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 263-284.
- Çevik, M. S. (2021). *Okul Yöneticilerinin Plazma Liderlik Davranışlarının ve Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının Mekânsal Analiz Yöntemiyle İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çiftçi, A. (2006). *Vatandaşlık Bilgisi*. Ankara: Gündüz.
- Çolak, M. (2021). *Z Kuşağının Siyasal Katılım Düzeyleri ve Etki Eden Faktörler Üzerine Bir İnceleme* (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Çolak, R. (2020) *Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılım Sürecinde Twitter Kullanımı*. (Yüksek Lisans Tezi). Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Çubukcu, A. ve Bayzan, Ş. (2013). Türkiye’de Dijital Vatandaşlık Algısı ve Bu Algıyı İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı İle Artırma Yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.
- Dağ, N. (2012). Vatandaşlığın Niteliksel Dönüşümü ve Vatandaşlık Eğitimi Üzerine Bir Betimleme Çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 105-118.
- Damlapınar, Z. ve Balcı, Ş. (2005). Seçmenin Zihnindeki Aday İmajını Belirleyen Etkenler: 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri Alan Araştırması. *Selçuk İletişim Dergisi*, 4(1),58-79.
- Denstad, Y. F. (2014). *Ulusal Gençlik Stratejisi Nasıl Geliştirilir? Gençlik Politikaları Kılavuzu*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dilber, F. (2011). *Siyasal Katılımda Kitle İletişim Araçlarının Seçmenler Üzerine Etkisi*;

- Karaman İli Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması*. (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Doğan, A. (2017). 2017 Referandumunda Genç Seçmenlerin Siyasal Tercihlerine İlişkin Bir İnceleme: Fırat Üniversitesi Örneği. *Turkish Studies*, 12(12), 75-94.
- Doğan, E. (2020). *Dijital Hukuk*. Kurt, A.A. ve Odabaşı, H.F. (2020). Pandemi Döneminde Sınanan Dijital Vatandaşlık içinde, 203-221. Anı.
- Doğanay, A. Çuhadar, A. ve Sarı, M. (2007). Öğretmen Adaylarının Siyasal Katılımcılık Düzeylerine Çeşitli Etmenlerin Etkisinin Demokratik Vatandaşlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50(50), 213-246.
- Duran, E. ve Özen, E. N. (2018). Türkçe Derslerinde Dijital Okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31-46.
- Duran, H. (2005). Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Tavşanlı - Kütahya Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 131-152.
- Dursun, D. (2016). *Siyaset Bilimi*. İstanbul, Beta, 8. Baskı.
- Dursun, D. ve Altunoğlu, M. (2013). *Siyaset Bilimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- E-Dönüşüm Türkiye Projesi Çerçevesinde Yürütülen Faaliyetler (Özet) (2006). *Sayıştay Dergisi*, (62).
- Erdem, F. H. (2017). Anayasal Vatandaşlık ve Yeni Anayasa. *Liberal Düşünce*, s.66, 49-56.
- Erdoğan, M. (2019). *X-Y-Z Kuşakları ve Siyasal Katılımda Rol Oynayan Faktörler*. (Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Eroğlu, C. (2015). *Siyasal Katılma*. Atılgan, G. ve Aytekin, A.B. (2015). Siyaset Bilmi Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişki içinde, (s.227), İstanbul, Yordam Kitap, 5. Baskı.
- Erten, P. (2019). Z Kuşağının Dijital Teknolojiye Yönelik Tutumları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(1), 190-202.
- Filiz, O. (2020). *Dijital Güvenlik*. Kurt, A.A. ve Odabaşı, H.F. (2020). Pandemi Döneminde Sınanan Dijital Vatandaşlık içinde, 135-171, Anı.
- Gökçe, A. F. Özdemirci, İ. ve Ceyhan, İ. H. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılım Seviyesi: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(27), 289-319.

- Göksu, V. (2015). *Sosyal Medyanın Kamuoyu Oluşturma ve Siyasal Katılma Üzerine Etkileri: Kuramsal ve Ampirik Bir Analiz*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Göktolga, O. ve Batar, H. (2017). Gençlerin Toplumsal, Kültürel ve Siyasal Hayata Katılımı: Malatya Kent Konseyi Gençlik Meclisi Örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 5(13), 39-51.
- Görgülü, B. (2018). *Gençlerin Siyasal Katılım Sürecinde Sosyal Medyanın Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Görmez, E. (2016). Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık ve Alt Boyutları Hakkındaki Görüşleri (Bir Durum Çalışması). *Turkish Studies*, 11(21), 125-144.
- Görmez, E. (2017). İlkokul Sosyal Bilgiler Programının Dijital Vatandaşlık ve Alt Boyutları Açısından Yeterliliği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (60),1-15.
- Güler, A. B. (2016). *Siyasal İletişimde Sosyal Medyanın Yeri: Twitter Bağlamında 2014 Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçim Sürecinde Adayların Sosyal Medya Kullanımı*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Güler, Ş. (2020). *Benlik Saygısı ve E- Katılım İlişkisi Üzerine Twitter Ekseninde Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Hablemitoğlu, Ş. ve Özmete, E. (2012). Etkili Vatandaşlık Eğitimi İçin Bir Öneri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 39-54.
- Hafizoğlu, Y. (2021). Z Kuşağı Seçmen Davranışları. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4 (2), 141-164.
- Heater, D. (2007). *Yurttaşlığın Kısa Tarihi*. (Çev.: M. Delikara Üst). Ankara: İmge.
- <http://ilaum.ankara.edu.tr/2020/02/27/dijital-turkiye-2020-raporu-yayinlandi/>, Erişim Tarihi: 20 Ocak 2020.
- <https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/66/62/PageForContent.aspx>, Erişim Tarihi: 3 Mart 2021.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Dijital_ortam, Erişim Tarihi: 17 Eylül 2022.
- <https://www.iste.org/taxonomy/term/154>, Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2022.
- <https://www.savistay.gov.tr/>, Erişim tarihi: 19 Nisan 2022.
- <https://www.tuik.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2023.
- Işıklı, Ş. (2018). Dijital Vatandaşlık Katılımcı Demokrasi Kuramına Aktüel Bir Katkı.

Isophos: Uluslararası Bilişim, Teknoloji ve Felsefe Dergisi (1), 142-161.

- İkinci, İ. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatandaşlık Alguları ve Vatandaşlık Eğitimi İle İlgili Düşüncelerinin İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- İnan, S. ve Tarhan, Ö. (2018). *Siyasetin Öğretimi ve Siyaset Okuryazarlığı*. Ersoy, F. ve Karaduman, H. (2018). Sosyal Bilgilerde Güncel Okumalar 1, içinde, (36), Anı.
- İşliyen, M. (2015). *Siyasal Katılım Sürecinde Sosyal Medyanın Rolü ve Etkileri*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Jafarov, J. (2018). Students' Perceptions of Citizenship and Civic Engagement at Higher Education Institutions in Germany. *Education in the North*, 25(3), pp. 49-72.
- Kadioğlu, A. (2012). *Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara*. İstanbul: Metis.
- Kahraman, S. G. (2004). *Radikal Demokrasi ve Vatandaşlık: Liberal ve Komunitaryan Yaklaşımlarla Bir Karşılaştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kalaycıoğlu, E. (2013). Siyasal Katılmanın Anatomisi. Bilim Akademisi Derneği, <https://bilimakademisi.org/wp-content/uploads/2013/08/Siyasal-Katilmanin-Anatomisi.pdf>, Erişim Tarihi: 09 Aralık 2020.
- Kalkan, M. G. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılımı Üzerine Bir Araştırma: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi Örnekleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Kamiloğlu, F. ve Yurttaş, Ö. U. (2014). Sosyal Medyanın Bilgi Edinme ve Kişisel Gelişim Sürecine Katkısı ve Lise Öğrencileri Üzerine Bir Alan Çalışması. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (21), 129-150.
- Kapani, M. (2015). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara, BB101. 52. Baskı.
- Karabulut, B. (2015), Bilgi Toplumu Çağında Dijital Yerliler, Göçmenler ve Melezler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 11-23.
- Karaduman, H. (2011). *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Dijital Vatandaşlığa Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Dijital Ortamdaki Tutumlarına Etkisi ve Öğrenme Öğretme Sürecine Yansımaları*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Kayalıdere, G. (2021). *Dijital Vatandaşlık*. Çelebi ve Kovancılar, (2021), Dijital Devlet içinde,149, Gazi Kitapevi.
- Keser, A. (2017). *Sosyal Medya Siyaset İlişkisi Sosyal Medyanın Siyasal Katılıma Etkisi Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ardahan.
- Kışlalı, A. T. (1987). *Siyaset Bilimi*. Ankara Üniversitesi Yayınları,1. Baskı.
- Kışlalı, A. T. (1991). *Siyasal Sistemler Siyasal Uzlaşma ve Çatışma*. Ankara.İmge.
- Koç, E. N. ve Koç,E. (2021). Pandemi Dönemi'nde Türkiye'de Dijital Vatandaşlık Olgusu. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, 11(3), 1019-1035.
- Korkut, G. ve Uysal, T. M. (2017). Gençlerin ve Yaşlıların Yaşlılık Sürecine İlişkin Görüşleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Gençlik Birikimi*, (2), 565-584.
- Korkut, L. (2015). Siyasi Kimlik Olarak Vatandaşlık: Türkiye'de ve Dünya Devletlerinde Anayasal Vatandaşlık Tanımları. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2),5-41.
- Koru, A. M. (2019). *Gençlerin Siyasal Katılımları ve Gençlik Meclisleri: Konya Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, S. (2010). 21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi. *Türk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (28),283-298.
- Kuş, Z. (2013). *Politik Okuryazarlık ve Aktif Vatandaşlık* (Ed. Ebru Gençtürk ve Kadir Karatekin) Sosyal Bilgiler İçin Çoklu Okuryazarlık. Ankara: Pegem.
- Kuş, Z. (2019). *Politik Okuryazarlık*. Aksoy, B. ,Akbaba, B. ve Kılcan, B. (2019). Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi İçinde, (457), Pegem.
- Kuş, Z. (2020), *Türkiye'de ve Dünya'da Vatandaşlık Eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Kuş, Z., Güneş, E., Başarmak, U. ve Yakar, H. (2017). Gençlere Yönelik Dijital Vatandaşlık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Journal of Computer and Education Research*, 5(10), 298-316.
- Kutlu, A. (2018). Dönüşen Medya Çağında Siyasal Katılım: İstanbul'da Yaşayan 18-22 Yaş Seçmen Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi Akademia*, 5 (3), 90-106.
- Küme, N. (2017). *Gençlik Çalışmalarına Katılım Gençlerin Siyasal Katılımlarını Etkiler*

- Mi? (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Kymlicka, W. ve Norman, W. (2012). *Vatandaşın Dönüşü: Vatandaşlık Kuramındaki Yeni Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme*. A. Kadioğlu İçinde, *Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara* (s. 185-217). İstanbul: Metis.
- Lüküslü, D. (2009). *Türkiye’de “Gençlik Miti” - 1980 Sonrası Türkiye Gençliği* (5. Basım.). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Malkoç, S. (2020). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatandaşlık Tiplerinin Belirlenmesi*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- MEB, (2018). Sosyal Bilgiler Programı.
- Meriç, Ö. (2014). *Dijital Demokrasi: Türkiye’de Yeni Medya ve Siyasal Katılım*. (Doktora Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Nalbant, F. (2014). ”*Türkiye’de Vatandaşlık Anlayışının Gelişimi. Iı. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı – I*”. Kayar, N. ve Güneş, Ü. *Türkiye’de Vatandaşlık Anlayışının Gelişimi* (79-93). Sakarya Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü. Sakarya.
- NCSS. (1993). Definition Approved. The Social Studies Professional.
- Oldfield, A. (2012). *Vatandaşlık: Doğal Olmayan Bir Pratik Mi?* A. Kadioğlu içinde, *Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara* (s. 92-106). İstanbul: Metis.
- Önalın, G. O. (2019). Gençlerin Politik Sosyalleşme Becerileri: Türkiye Örneği. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-30.
- Övünç, M. (2014). *Dijital Demokrasi: Türkiye’de Yeni Medya ve Siyasal Katılım*. (Doktora Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özden, M. (2020). *Katılımcı Demokrasi ve Yerel Yönetimlerde Katılım: Trakya Örneği*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Özden, M. ve Erbay, E.R. (2018). Küresel Vatandaşlık: Belirsizlik Mi, Fırsat Mı? *Social Sciences Research Journal*, 7 (4), 76-81.
- Özerbaş, M. A. ve Kralbayeva A.(2018). Türkiye ve Kazakistan Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*,5(1),22-23.
- Özkaynar, K. Altunışık, R. ve Yolcu, T. (2017). Facebook ve Twitter Kullanıcılarının Siyasal Katılım Eğilimlerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Siyaset, Ekonomi*

ve *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(5), 99-109.

- Özkazanç, A. (2009). Toplumsal Vatandaşlık ve Neo-Liberalizm Sorunu. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 64(1), 247-274.
- Öztekin, A. (2018). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara. 11. Baskı.
- Öztürk, C. (Ed.) (2015). *Sosyal Bilgiler Öğretimi. Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Öztürk, E. (2014). Sosyal Ağlar ve E-Paylaşım : Kalitatif Bir Analiz, *Journal of Yaşar University*, 9(36), 6283 – 6298.
- Öztürk, L. (2005). “Türkiye’de Dijital Eşitsizlik: TÜBİTAK – BİLTEN Anketleri Üzerine Bir Değerlendirme”. *Erciyes üniversitesi İİBF Dergisi*, 24, 111 – 131.
- Öztürk, M. (2015). *Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Vatandaşlık Düzeyleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Öztürk, O. (2020). *Aile Kurumunun Z Kuşağının Siyasal Katılım Davranışına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özyurt, C. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılım Davranışları: 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri, Balıkesir Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 289-320.
- Parsak, M. P. (2021), *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeylerinin Dijital Vatandaşlık Alt Boyutlarına Göre İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Patton. M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Pegem.
- Polat, S. (2009). Öğretmen Adaylarının Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Kişilik Özellikleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 154-164.
- Ribble, M. (2011). *Digital Citizenship in Schools Second Edition*.
- Ribble, M. S., Bailey, G. D., & Ross, T. W. (2004). Digital Citizenship: Addressing Appropriate Technology Behavior, *Learning & Leading with technology*, 32(1), 6.
- Sakallı, H. (2015). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeyleri İle Siber Zorbalık Eğilimlerinin Belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Sarı, İ. ve Taşer, S. (2018). Türkiye’de Dijital Vatandaşlıkla İlgili Yapılan Yüksek Lisans ve

Doktora Tezlerinin İncelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 1063–1069.

Sarıbay, A. (1992). *Siyasal Sosyoloji*. Ankara: Gündoğan.

Sarıipek, B. D. (2006). Sosyal Vatandaşlık ve Günümüzde Yaşadığı Dönüşüm: Aktif Vatandaşlık (Sosyal Politika Açısından Bir Değerlendirme). *Çalışma ve Toplum*, (2), 67-95.

Sezdirmez, A. (2008). *Türk Gençliğinin Gelecek Tasavvuru ve Siyasete Bakışı*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Silsüpür, Ö. (2021). Siyasal Katılım, Siyasal İletişim ve Medya. *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6),163-173.

Süvari, Ş. (2020). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Aktif Vatandaşlık Öz Yeterliliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Ege Bölgesi Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Şahin, M., Sarı, V. S., Özer, Ö., Er, H. S. (2010). Lise Öğrencilerinin Siber Zorba Davranışlarda Bulunma ve Maruz Kalma Durumlarına İlişkin Görüşleri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* (21),257-270.

Şan, S. (2019). *Etkin Vatandaş Olma Yolunda Okuryazar Olmak: Politik Okuryazarlık ve Hukuk Okuryazarlığı*. Öztürk, C. İbrahimoglu, Z. Yıldırım, G.(2019). 21. Yüzyılda Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi İçinde, (219-238), Pegem.

Şener, T. ve Çağlar, N. (2020). Genç Seçmenlerin Siyasete Olan İlgileri ve Siyasal Katılım Açısından Kümelenmeleri Üzerine Bir Araştırma. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(2), 514-531.

Şimşek, E. ve Şimşek, A. (2013). Dijital Okuryazarlık. *Çağdaş Eğitim Teknolojisi*, 4(3), 126-137.

Tan, B. (2019). *Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Dijital Vatandaşlık Kapsamında İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Tan, B. ve Merey, Z. (2021). Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Dijital Vatandaşlık Kapsamında İncelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18(1), 162 – 193.

Tar, Y, Y. (2014). *Siyaset Genç İşi Mi?* Gençlik ve Kültürel Mirasımız Uluslararası Kongre

- 2, Samsun.
- Taşpınar, Y. (2018). *Türkiye’de Devlet Vatandaş İlişkileri: Vatandaşların Etkin Devlet Algısı ve Beklentileri*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Tay, B. (2022). *Sosyal Bilgilerin Doğası ve Temelleri*. Bektaş, Ö. ve Turan, R. (2022). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programları İçinde, (42-43), Pegem.
- Tekin, G. (2015). *Gençlerin Siyasal Katılımında Kitle İletişim Araçlarının Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Topbaş, H. (2009). *David Easton’un Siyasal Sistem Teorisi Bağlamında Türkiye’de Siyasal İletişim ve Siyasal Katılma (Erzurum Seçmeni Üzerine Bir Araştırma)*. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Toruk, İ. (2008). Üniversite Gençliğinin Medya Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Analiz. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (19),475-488.
- Töre, N. (2017). Değişen Dünyada Vatandaşlık. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 1(10), 553-595.
- Tunçer, P. (2014). *Gençlik ve Siyaset Bilinci*, Gençlik ve Kültürel Mirasımız Uluslararası Kongre 2, Samsun.
- Türk Dil Kurumu, (2021). *Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk, M. (2020). *Dijital Ticaret*. Kurt, A.A. ve Odabaşı, H.F. (2020). Pandemi Döneminde Sınanan Dijital Vatandaşlık İçinde, 107-135. Anı.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982).
- Tütünsatar, A. (2020). *Üniversite Gençliğinin Siyasal Katılımında Sosyal Medyanın Rolü: Sdii ve Isubü Öğrencileri Üzerine Bir Değerlendirme*. (Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Uçman, H. (2018). *Vatandaşlık Anlayışının Değişimi: Türkiye Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Uluç A. V. (2007). *Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Toplumsal ve Siyasal Yapısı: Mardin Örneği’nde Siyasal Katılım*. (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul. 2019
- Utku, M. (2015). *Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık ve Sosyal Medya (Sosyal Ağ) Vatandaşlık Algısının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Üniversitesi, Erzincan.
- Uysal, B. (1984). *Siyasal Katılma Ve Katılma Davranışı Üzerinde Ailenin Etkisi*. Ankara.

- Ünal, F. (2019). *Vatandaşlık Yaklaşımları*. 1.Baskı. Ankara: Pegem.
- Varlık, F. (2022). *Sosyal Medyanın Siyasal Katılım Davranışına Etkisi: X, Y ve Z Kuşakları Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Varlık, F. ve Sümer E. F. (2022). Sosyal Medyanın Siyasal Katılım Davranışına Etkisi: X, Y Ve Z Kuşakları Üzerine Bir İnceleme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*. 10 (2), 984 –1018.
- Vural, S. S. (2016). *Üniversite Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Dijital Vatandaşlık Göstergelerinin İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Wildemeersch, D. (2014). Displacing Concepts of Social Learning and Democratic Citizenship. *Civic Learning, Democratic Citizenship and the Public Spherem* (15-28).
- Yalçınkaya, B. ve Cibaroğlu, M.O. (2019). Dijital Vatandaşlık Algısının İncelenmesi: Ampirik Bir Değerlendirme. *Business & Management Studies: An International Journal*,7 (4), 1188-1208.
- Yaşar, H. İ. (2021). Siyasal İfade Amaçlı Sosyal Medya Kullanım Düzeyinin Siyasal İlgi ve Katılım Üzerinde Rolü: Sosyal Medya Platformları Bağlamında Bir Saha Araştırması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(34), 1173-1203.
- Yılar, M. B. ve Tağrikulu, P. (2019). *Sosyal Bilgilerde Öğrenme Ve Öğretim Yaklaşımları*. Çelikkaya, T. Öztürk, Demirbaş, Ç. Yıldırım, T. ve Yakar, H. (Ed.) (2019). Sosyal Bilgiler Öğretimi İçinde, (53), Pegem.
- Yıldırım. A. ve Şimşek. H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin.
- Yıldız, M. M. (2014). *Gençlik ve Siyasal Katılım: Diyarbakır Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Yılmaz, C. (2010). *Online Alışverişte Algılanan Değer, Memnuniyet, Güven ve Sadakat Arasındaki İlişki*. (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Yüceel, M. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Katılımında Sosyal Medyanın Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Yüksel, B. ve Yazıcı, Z. (2019). Öğretmen Adaylarının Çocuk Katılım Hakkına İlişkin

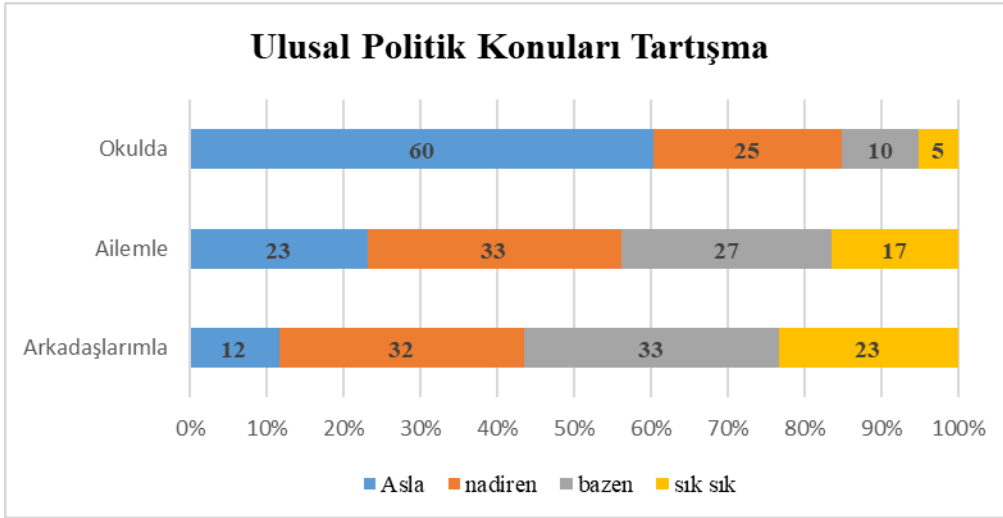
Farkındalıklarının Değerlendirilmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 457-477.

Zaller, J. R. (1992). *The Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge University Press.

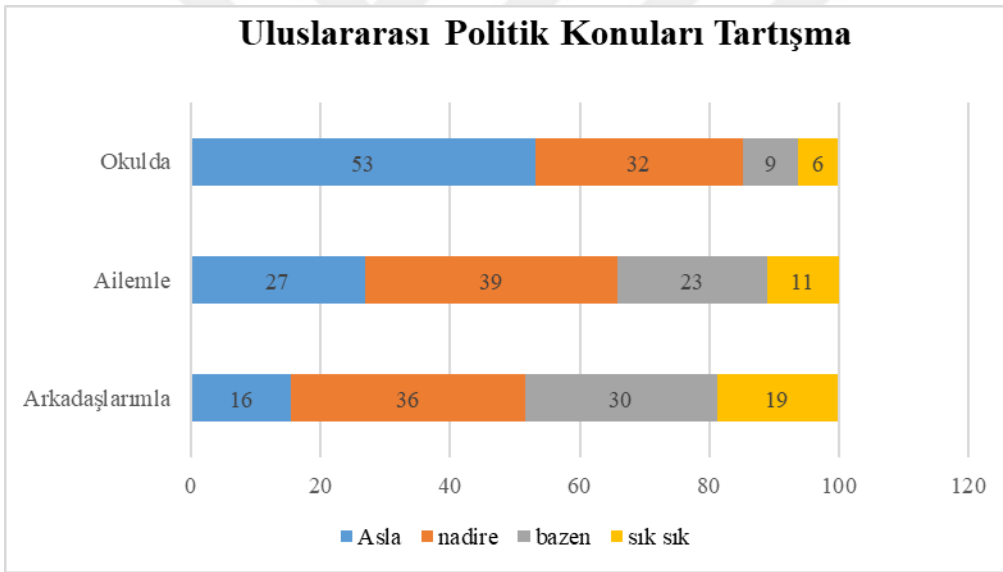

EKLER

EK 1. Grafikler

Grafik 4.1. Gençlerin Ulusal Politik Konuları Tartışma Durumları

Grafik 4.2. Gençlerin Uluslararası Politik Konuları Tartışma Durumları

EK 2. Ölçek Kullanımı için Ölçek Sahibinden Alınan İzin Yazısı

İlt: Benlik Saygısı ve E-Katılım

Gönderen: Şakir GULER

Gönderildi: 21 Nisan 2021 Çarşamba 15:16

Kime: Güler Cender

Konu: Ynt: Benlik Saygısı ve E-Katılım

Merhaba Güler,

Tabii kullanabilirsin. Ölçeğin orijinal hali ayrı bir makale olarak yayınlanmış durumda. Linkini ekte gönderiyorum. Anlamadığın ya da aklına takılan bir husus olursa sorabilirsin her zaman. İyi çalışmalar dilerim.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbd/issue/45236/579295> (Makalenin ismi: Twitter'da Siyasal Katılım Ölçeği).

Gönderen: Güler Cender

Gönderildi: 21 Nisan 2021 Çarşamba 14:48:20

Kime: Şakir GÜLER

Konu: Benlik Saygısı ve E-Katılım

Merhaba hocam,

Hocam ben Güler Cender Ahi Evran üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi yüksek lisans öğrencisiyim ,hocam izniniz olursa " Benlik saygısı ve e-katılım " adlı çalışmanızda kullandığınız ölçeği tez çalışmamda kullanabilir miyim izninizi istiyorum

Saygılarımla teşekkürler.

Windows 10 için [Posta](#) ile gönderildi

EK 3.

EK 3.1. SİYASAL KATILIM ÖLÇEĞİ

Bu araştırma siz katılımcıların dijital ortamlarda siyasal katılımı ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Belirtilen görüşler hakkında size en uygun olan seçeneği (X) koyarak işaretleyiniz. İsminizi yazmanıza gerek yoktur. Sağlamış olduğunuz katkı için teşekkür ederim.

I. BÖLÜM (BİLGİLERİNİZ)

1. Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek

2. Kaç yaşındasınız? (.....)

3.Yaşadığınız yer

() İl Merkezi () İlçe () Köy

4.Annenizin eğitim durumu

() Okur Yazar Değil () İlkokul () Orta Okul () Lise () Üniversite () Yüksek Lisans

5. Babanızın eğitim durumu

() Okur Yazar Değil () İlkokul () Orta Okul () Lise () Üniversite () Yüksek Lisans

6.Evinizde internet bağlantısı var mı? () Evet () Hayır

7.İnternete genel olarak hangi ortamdan bağlanıyorsunuz

() Bilgisayar () Cep telefonu () Tablet () Diğer

8.Günlük ortalama ne kadar bilgisayar (internet) kullanırsınız

() Hemen hemen hiç () Günde yarım saat () Günde bir saat
() Günde 2 saat () Günde 3-4 saat veya üzeri () 5 Saat ve üzeri

9. En çok hangi sosyal medya araçlarını kullanıyorsunuz

() Facebook () Instagram () Youtube () Twitter
() Whatsapp () Telegram () Bloglar () Diğer

10. Politika olan ilginiz (1 hiç ilgili değilim 10 çok fazla ilgilim)

Hiç ilgili değilim

çok
fazla ilgilim

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

11. Türkiye'yi ilgilendiren politik konularda ne sıklıkta tartışıyorsunuz?

Asla Tartışmıyorum Nadiren Tartışıyorum Bazen Tartışıyorum Sık Sık Tartışıyorum

1.Arkadaşlarımla

() () () ()

2.Anne-baba ya da diğer yetişkin aile bireyleriyle

() () () ()

3.Okulda Hocalarımla () () () ()

12. Uluslararası politik konular hakkında ne sıklıkta tartışıyorsunuz?

Asla Tartışmıyorum Nadiren Tartışıyorum Bazen Tartışıyorum Sık Sık Tartışıyorum

1.Kendi yaşlıtlarımla () () () ()

2.Anne-baba ya da diğer yetişkin aile bireyleriyle () () () ()

3. Okulda Hocalarımla () () () ()

II. BÖLÜM: DİJİTAL ORTAMLARDA SİYASAL KATILIM ÖLÇEĞİ	
1	Dijital ortamlar üzerinden siyasi gündemi takip ederim
2	Dijital ortamlarda “takip etmediklerimle /beni takip etmeyenlerle” siyasi konuları tartıştığım olur
3	Dijital ortamlarda anonim hesaplarla siyasi konuları tartışırım
4	Kamu düzeni, siyaset ve yönetimle ilgili konularda sesimi duyurmak istediğimde paylaşımlarda bulunurum
5	Dijital ortamlarda yerel yönetimlerin hizmetleri hakkında tartışırım
6	Hükümetin ülke yönetimine ilişkin politika / hizmetlerini dijital ortamlarda takip ederim
7	Dijital ortamlar üzerinden muhalefet partilerinin politikalarını takip ederim
8	Yerel seçim sürecinde belediye başkan adaylarına dair paylaşımlarda bulunurum
9	Dijital ortamlarda yerel yönetimlerle ilgili siyasi tartışmalara katılırım
10	Yerel seçim sürecinde belediye başkan adaylarına dair paylaşımları beğenirim / paylaşıyorum

11	Dijital ortamlarda muhalefet ile ilgili siyasi tartışmalara katılırim
12	Yasal olarak izin verilmiş gösteri, yürüyüş etkinliklerine dijital ortamlardan destek veririm
13	Dijital ortamlarda fenomen hesaplarla siyasi konuları tartışırım
14	Dijital ortamlarda hükümet ile ilgili siyasi tartışmalara katılırim
15	Genel seçim sürecinde siyasi partilere dair paylaşımları beğenirim / paylaşırım
16	Haber sayfası hesaplarına, siyasi haber ve yorumlara ilişkin kişisel düşüncelerimi iletirim
17	Siyasi konularda görüşüm ile uyuşmayan popüler gündem konuları ile ilgili paylaşım yaparım
18	Dijital ortamlar üzerinden siyasilerin kamuoyu açıklamalarını takip ederim
19	Dijital ortamlarda hükümetin hizmetleri hakkında tartışırım
20	Hak gaspını protesto etmek veya hak talebinde bulunmak amacıyla yapılan bir eylem, dijital ortamlar üzerinden destek veririm
21	Boykot paylaşımlarına dijital ortamlar üzerinden destek veririm
22	Dijital ortamlar üzerinden yerel yönetimlerin hizmetlerini takip ederim
23	Referandum sürecinde kendi görüşümü yansıtan kararları destekleyici paylaşımlarda bulunurum
24	Siyasi konularda görüşüm ile uyuşan popüler gündem konuları ile ilgili paylaşım yaparım
25	Propaganda amaçlı afiş paylaşımlarına dijital ortamlar üzerinden destek veririm
26	Dijital ortamlarda güncel siyasi tartışmalara katılırim
27	Kamu düzeni, siyaset ve yönetimle ilgili konularda sesimi duyurmak istediğimde popüler gündemlere dair paylaşımında bulunurum
28	Genel seçim sürecinde siyasi parti liderlerine dair paylaşımlarda bulunurum
29	Sendika tarafından düzenlenen grevlere dijital ortam üzerinden destek veririm
30	Siyasetçilere gündemdeki siyasi konulara ilişkin direkt mesaj (DM) gönderirim

31	Siyasal faaliyetlerde kullanılmak üzere dijital ortamlardan toplanan yardımlara destek veririm
32	Propaganda amaçlı bildiri, gazete, dergi vb. haberlere dijital ortamlar üzerinden destek veririm
33	Siyasi konularla alakalı paylaşımlarda, siyasilerin hesaplarını etiketlerim
34	Kamu düzeni, siyaset ve yönetimle ilgili konularda sesimi duyurmak istediğimde etkili siyasi isimlerin hesaplarını etiketleyerek / paylaşım yaparım
35	Siyasal konulardaki e-imza kampanyalarına katılırım
36	Yasal olmayan gösteri, yürüyüş etkinliklerine dijital ortamlar üzerinden destek veririm
37	Dijital ortamlarda takip ettiklerimle / beni takip edenlerle siyasi konularda tartışırım
38	Kamu düzeni, siyaset ve yönetimle ilgili konularda sesimi duyurmak istediğimde dijital ortamların etkili bir mecra olduğunu düşünmem
39	Dijital ortamlarda yapılan güncel siyasetle ilgili anketlere görüş bildiririm

Ek 3.2. GÖRÜŞME SORULARI

1. Gençler dijital ortamlarda siyasi konulara ilgili duyuyor mu? Siyasi konuları takip ediyor mu?
 - a. Evet / neden?
 - b. Hayır / neden?
2. Dijital ortamlar üzerinden siyasi gündemi takip eder misiniz?
 - a. Hangi dijital ortamlarda?
 - b. Hangi konular ilgilinizi çeker? Yerel / Ulusal / Uluslararası
 - c. Kimleri ya da neleri takip edersiniz? Desteklediğiniz görüşlerimi mi / ya da / zıt görüşleri mi?
3. Siyasi konularda paylaşım;
 - a. Siyasi konularda paylaşımlar dikkatinizi çeker mi?
 - b. Siyasi konularda paylaşım yapar mısınız?
 - c. Paylaşımları beğenir / dislike yapar mısınız?
4. Dijital ortamlarda siyasi konuları tartışır mısınız?
 - a. Kimlerle ya da hangi gruplarla?
 - b. Yorum yapar mısınız? Tweet / haber altına ...
 - c. Anonim hesaplarla?
5. Dijital ortamlar üzerinden eylemlere/protestolara katılır mısınız? Destek sağlar mısınız?
 - a. Evet / ne tür destek?
 - b. Yasal olup olmaması önemli mi?
 - c. Hayır / Neden?
6. Dijital ortamlar üzerinden siyasilerle/ bürokratlarla iletişime geçer misiniz?
 - a. Evet / neden / kimlerle-hangi yollarla / hangi konularda?
 - b. Hayır / neden?
7. Dijital ortamlarda kampanya başlatır mısınız?
 - a. Kampanyalara / boykotlara destek verir misiniz?
 - b. Evet / neden / hangi tür kampanyalara?
 - c. Hayır / neden?
8. Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı: Güler CENDER

Yabancı Dili: İngilizce

Eğitim Durumu

Lisans: Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Önlisans: Anadolu Üniversitesi, Çocuk Gelişimi

Yüksek Lisans: KAEÜ, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi

Yayınlar

Cender, G. ve Doğu, B. (2021). Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeyleri. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi*. 3(1), 1-23.